

I KRONIKA 70

2022

70
2022

KRONIKA

kronika.zzds.si/kronika

IZDAJA ZVEZA ZGODOVINSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE

<https://zzds.si>

Kronika 2022, letnik 70, številka 1

Odgovorni urednik/ Managing editor:

dr. Miha Preinfalk (Ljubljana)

Tehnična urednica/ Technical editor:

mag. Barbara Šterbenc Svetina (Ljubljana)

Uredniški odbor/ Editorial board:

mag. Sonja Anžič-Kemper (Pforzheim, Nemčija), dr. Aleš Gabrič (Ljubljana),
dr. Stane Granda (Ljubljana), dr. Katarina Keber (Ljubljana), dr. Miha Kosi (Ljubljana),
dr. Harald Krahwinkler (Celovec), Irena Lačen Benedičič (Jesenice),
dr. Tomaž Lazar (Ljubljana), dr. Hrvoje Petrić (Zagreb), dr. Vlasta Stavbar (Maribor),
dr. Imre Szilágyi (Budimpešta) in dr. Nadja Terčon (Piran)

Za znanstveno korektnost člankov odgovarjajo avtorji.

© Kronika

Redakcija te številke je bila zaključena:

25. januarja 2022

Naslednja številka izide/ Next issue:

junij/ June 2022

Prevodi povzetkov/ Translations of Summaries:

Manca Gašperšič - angleščina (English)

Lektoriranje/ Language Editor:

Rok Janežič

UDK/ UDC:

Breda Pajsar

Uredništvo in uprava/ Address of the editorial board:

Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU / Milko Kos Historical Institute at ZRC SAZU
Novi trg 2, SI-1000 Ljubljana

Letna naročnina/ Annual subscription:

za posameznike/ Individuals 25,00 EUR

za študente in upokojene/ Students and Pensioners 18,00 EUR

za ustanove/ Institutions 30,00 EUR

Izdajatelj/ Publisher:

Zveza zgodovinskih društev Slovenije

Aškerčeva cesta 2

SI-1000 Ljubljana

Transakcijski račun/ Bank Account:

Zveza zgodovinskih društev Slovenije 02010-0012083935

Sofinancirajo/ Financially supported by:

Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije/ Slovenian Research Agency
ZRC SAZU, Zgodovinski inštitut Milka Kosa/ ZRC SAZU, Milko Kos Historical Institute

Računalniški prelom/ Typesetting:

Medit d.o.o.

Tisk/ Printed by:

Fotolito Dolenc d.o.o.

Naklada/ Print run:

320 izvodov/ copies

Revija Kronika je vključena v podatkovno bazo/ Kronika is indexed in:

Scopus; Historical Abstracts, ABC-CLIO; MLA International Bibliography; PubMed; ERIH Plus;
Bibliography of the History of Art.

Na naslovni strani/ Front cover: Grb Celjskih na sklepniku cerkve pavlinskega samostana Lepoglava v hrvaškem Zagorju, ustanove celjskega grofa Hermana II. ok. leta 1400 / Coat of arms of the Counts of Cilli on the keystone in Lepoglava Pauline Monastery in Croatian Zagorje, founded by Count Herman II. around 1400 (foto / Photo: Miha Kosi)

Na zadnji strani/ Back cover: Okvir glavnega portala Zoisove palače v Ljubljani / Frame of the main portal of Zois Mansion in Ljubljana (foto / Photo: Metoda Kemperl)

KAZALO

Razprave

**Andrej Gaspari, Rene Masaryk, Mojca Fras,
Jasna Štajdohar, David Badovinac:**

Zanimiva arheološka odkritja na območju
potopljenega ledeniškega obrusa v Blejskem jezeru
pri Želečah.....5

Jaka Banfi:

Uprava grofov Celjskih (1341–1456).....21

Darja Mihelič:

H genealogiji piranskega intelektualca 16. stoletja.
Almerigo Petronio in njegova družina.....59

Boris Golec:

Hudič kupi Slom in postane Slomšek. Razkriti prvi
prednik škofa Slomška na Slomu pri Ponikvi77

Metoda Kemperl:

Zoisova palača v Ljubljani:
še enkrat o portalih glavne fasade91

Aneja Rože:

Šolski živžav na Premu. Premska osnovna šola
od ustanovitve do začetka 20. stoletja105

Robert Devetak:

Aleksandrinstvo in aleksandrinke v slovenskem
goriškem časopisju pred prvo svetovno vojno123

Daniel Siter:

Švabsko-nemška kulturna zveza in vloga njenih
članov na Slovenskem v letih 1922–1945141

Dunja Dobaja:

Občina Dobrunje v obdobju italijanske okupacije
1941–1943161

Milan Bufon:

Slovenci v Trstu nekdaj in danes: težavno
ohranjanje multikulturalnosti na robu slovenskega
etničnega ozemlja177

Ivan Smiljanič:

Spomeniki kiparjev vojakov v slovenskih
vojašnicah JLA.....199

Po razstavah

Na Dvoru ulita umetnost. Občasna zgodovinska
razstava (*Majda Pungerčar*)223

Jubilej

Vinko Rajšp na pragu osmega
desetletja (*Darja Mihelič*)229

Ocene in poročila

Hannes P. Naschenweng: Der landständische Adel im Herzogtum Steiermark. Ein genealogisches Kompendium. Band I: Abele bis Juritsch; Band II: Lachawitz bis Zwickl, Veröffentlichungen des Steiermärkischen Landesarchivs 43/1 in 43/2 (ur. Gernot Peter Obersteiner) (<i>Matjaž Grabornik</i>).....	233
Mojca Horvat: Gospodstvo Negova, kot ga slikajo arhivski viri (<i>Tomaž Lazar</i>)	235
Boris Golec: Slovenska posebnost – dvorec Podšentjur v Podkumu. Od nenavadnega nastanka do desetih rodov rodbine Čop (<i>Jernej Kotar</i>)	237
Simon Rutar in Beneška Slovenija (ur. Danila Zuljan Kumar in Petra Kolenc) (<i>Neva Makuc</i>)	238
Slovenci, za zmiraj gre! 100. obletnica koroškega plebiscita (ur. Zdenka Semlič Rajh; pisci besedil in pisci besedil kataloških enot Dragan Matić, Zdenka Semlič Rajh, Marko Štepec) (<i>Jurij Perovšek</i>)	239
#receptiizarhiva: stoletni kuharski zapiski za sodobno rabo (ur. Borut Batagelj); avtorji besedil Borut Batagelj, Aleš Brod, Oskar Zoran Zelič. (<i>Ljudmila Bezlaj Krevel</i>)	243
Nina Vodopivec: Tu se ne bo nikoli več šivalo. Doživljanje izgube dela in propada tovarne (<i>Urška Strle</i>)	244

1.01 Izvirni znanstveni članek

UDK 351:929.52Celjski"1341/1456"

Prejeto: 24. 11. 2021

Jaka Banfi

asist., mladi raziskovalec, ZRC SAZU, Zgodovinski inštitut Milka Kosa, Novi trg 2, SI-1000 Ljubljana
E-pošta: jaka.banfi@zrc-sazu.si
ORCID: 0000-0002-3579-2234

Uprava grofov Celjskih (1341–1456)

IZVLEČEK

Prispevek obravnava upravo grofov Celjskih in funkcije, ki se pojavljajo v njej, ter njihove nosilce. Celjski so se pri vođenju svojega dvora in gospostva (dominija) opirali na dvorno-teritorialno upravo, ki so jo tvorili njihovi uradniki in služabniki. Uprava ni nastala čez noč, ampak se je, deloma po vzoru habsburške, izgrajevala skozi daljše časovno obdobje in končno podobo dobila v prvi polovici 15. stoletja, ko so Celjski dosegli svoj družbeni in politični vrhunec. Zaenkrat poznamo nekaj več kot 30 različnih funkcij, ki se pojavljajo v njej.

KLJUČNE BESEDE

grofje Celjski, dvor, dvorni uradi, uprava, pozni srednji vek

ABSTRACT

THE ADMINISTRATION OF THE COUNTS OF CILLI (1341–1456)

The contribution discusses the administration of the Counts of Cilli, including positions forming its part and their holders. In managing their court and seignior (dominium), the Counts of Cilli relied on the court-territorial administration, which was composed of their officials and servants. Rather than overnight, the administration developed and expanded over centuries, partially imitating the Habsburg model, and obtained its final form in the first half of the fifteenth century, when the Counts of Cilli reached their social and political zenith. So far, a little over thirty different positions have been identified as part of the Cilli administration.

KEY WORDS

Counts of Cilli, court, court offices, administration, Late Middle Ages

O celjski upravi

Z izrazom »uprava grofov Celjskih« oziroma skrajšano »celjska uprava« imamo v mislih skupek osebja z zelo različnimi zadolžitvami, ki je tako ali drugače služilo Celjskim. Čeprav uporabljamo termin »uprava«, pri tem ne gre samo za tisto osebje, ki je imelo prave upravne zadolžitve. Na celjski dvor in gospodstvo moramo gledati kot na organsko celoto, kot na nekaj, kar je vključevalo tako dvornega mojstra kot hlapca – tako uradnika kot služabnika. Celjske uprave ne moremo primerjati s sodobno državno upravo ali enačiti s sočasno deželno knežjo upravo, saj celjsko gospodstvo do leta 1436 ni imelo položaja dežele, med letoma 1436 in 1443 je bil ta položaj sporen, saj ga Habsburžani niso priznavali, po letu 1443 pa je bil knežji položaj priznan osebam Celjskih grofov in ne njihovem gospodstvu.¹ Gre preprosto za grofovsko upravo,² ki pa je bila resda v marsičem podobna sočasni deželno knežji upravi.³

Celotno gospodstvo ali dominij Celjskih se je ob njihovem izumrtju v moški liniji leta 1456 raztezel čez tri države (sveto rimsko cesarstvo, ogrsko-hrvaško kraljestvo in bosansko kraljestvo), štiri dežele (Štajerska, Kranjska, Koroška, Marka in Metlika), dve banovini (Slavonija, Hrvaška z Dalmacijo) in štiri županije (varždinska, zalska, križevska, zagrebška).⁴ Sestavljale so ga štiri grofije: Celje (od leta 1341), Zagorje (od leta 1399), Ortenburg s Sternbergom (od leta 1418) ter Marka in Metlika (od leta 1443), ter številna zemljiška gospodstva zunaj njih. V to je treba všteti približno 12 mest, 30 trgov in 125 gradov, ki jih je povezovala cestna mreža z okoli 40 mitninskimi postajami. V cerkvenoupravnem pogledu je bilo razdeljeno med pet metropolij (Oglej, Salzburg, Kaloča, Split in Žadar)⁵ s pripadajočimi sufraganskimi škofijami in župnijami.⁶ Delovalo je kot ozemeljsko nesklenjen politični, gospodarski in družbeni kompleks. V prvi polovici 15. stoletja lahko že govorimo o deželnem potencialu celjskega gospodstva, ki pa se zaradi političnih razmer ni nikoli razvilo v deželo.

Za upravljanje s celjskim dvorom in gospodvom se je že od srede 14. stoletja dalje začela razvijati dvorno-teritorialna uprava, ki je z leti pridobivala na raznolikosti služb in številčnosti osebja. Celjska uprava ni bila statična, ampak se je s časom razvijala, spreminjala, izpopolnjevala in prilagajala okoliščinam ter potrebam. Njene zametke lahko opazimo že v žovneškem obdobju (1125–1341), ko se pojavijo prve ministerialne ali vazalne družine, ki so upravljale z gradovima Žovnek in Lemberg.⁷ O pravi grofovski upravi lahko govorimo šele po letu 1341, predvsem pa po letu 1360, ko so Celjski postopoma uvajali visoke dvorne urade (dvorni mojster, maršal, kuhinjski mojster in komornik). Pogoji za izgradnjo takšne uprave so bili dovolj velika posest, dovolj številčna klientela in dejanske potrebe ter zmožnosti.

Celjsko upravo lahko razdelimo na dvorno in teritorialno. Ko govorimo o dvoru, nimamo v mislih rezidenčnega objekta, to se pravi dvorca, ampak grofa z družino in dvornim osebjem – uradniki in služabniki. Dvor je torej nekaj živega, mobilnega in spremenljivega, pečat pa mu daje tisti, ki ga vodi – v našem primeru grof. Dvor je tudi središče uprave in izvajanja oblasti. V nemškem cesarstvu so bili vzorčni dvori tisti od monarhov in vplivnih knezov, po katerih so se zgledovali dvori ostalih knezov in drugega višjega plemstva, to se pravi grofov in gospodov.⁸

Zaradi močne centraliziranosti rodbine Celjskih lahko v vseh obdobjih govorimo o enotni rodbinski politiki, ne moremo pa vedno govoriti o enem dvoru. Prvi grof Friderik I. (r. ok. 1300, u. 1359) je od leta 1322 in vsaj do polnoletnosti svojega sina Hermana I. (u. 1385) vladal sam in vodil skupni dvor.⁹ Brata Herman I. in Ulrik I. (u. 1368) sta po navedbah *Celjske kronike* vladala složno, a domnevamo lahko, da sta imela vsak svoj

¹ CKSL, 1443 VIII 16; CKSL, 1443 VIII 25; Štih, *Celjski grofje*, str. 249.

² Rečemo lahko tudi dinastična uprava (prim. Schubert, *Fürstliche Herrschaft*, str. 10).

³ Do sedaj ni bila napisana nobena znanstvena razprava, ki bi celjsko upravo obravnavala v celoti. Na tem mestu je treba kljub temu izpostaviti znanstveno literaturo, ki jo obravnava v določenem segmentu, in sicer Domenig, *Die Kanzlei*, zlasti str. 132–139; Domenig, »*toun kunt*«, str. 108–116; Kos, *Pamet pod šlemom*; Kos, *Diplomatični diskurz*; Kosi, *Grajska politika*; Kosi, *Celjska klientela*, zlasti str. 54; Schwanke, *Die Kanzlei*; Schwanke, *Beiträge*. Celjske uradnike, ki so bili dejavni na območju Slavonije, navaja Klaič, *Zadnji knezi*, str. 108–113. Za splošni pregled dvorne uprave v srednjem veku gl. Rösener, *Hofämter*.

⁴ Na Hrvaškem je glavčina celjske posesti ležala v Slavoniji. V Dalmaciji so imeli tri gospodstva, ki so jih pridobili s frankopansko dediščino leta 1388: Trsat, Bakar in Bribir, ter pol otoka Krk. Gl. CKSL, 1388 IX 30; CKSL, 1435 IV 4; Kosi, *Grajska politika*, str. 478. V Bosni so imeli tri gradove: Bužim, Krupa in Kamengrad. Gl. Kosi, *Grajska politika*, str. 478.

⁵ Otok Krk, katerega polovico je Friderik II. prejel ob poroki z Elizabeto Frankopansko, je sodil pod cerkveno jurisdikcijo zadarske škofije.

⁶ Za vse navedeno gl. Kosi, *Grajska politika*, str. 466; Kosi, *Celjska klientela*, str. 11; *Slovenski zgodovinski atlas*, str. 82, 88–91. Od škofij velja izpostaviti predvsem Krko, dolgoletnega fevdnega »seniorja« Celjskih.

⁷ CKL, št. 17, 25, 30, 31, 33, 45, 48, 52, 53, 57, 115, 122, 123, 141, 145, 152, 153, 159, 188, 189, 200. Ni povsem jasno, ali gre za ministeriale ali vazale. Gl. Kosi, *Celjska klientela*, str. 14; Kos, *Vitez in grad*, str. 310–313, 408–410.

⁸ Gl. Rösener, *Hofämter*; Schubert, *Fürstliche Herrschaft*, str. 27–38.

⁹ Ker smo omenili polnoletnost, naj omenimo, da je bila v tistem času vsaj po fevdnem pravu dosežena z dopolnjenim 16. ali 17. letom starosti. Gl. CFK I, fol. 127; *Celjska kronika*, str. 144.

Posesti grofov Celjskih pred njihovim izumrtjem leta 1456 (Slovenski zgodovinski atlas, str. 89).

dvor, čeprav za to nimamo opore v virih.¹⁰ Vse od smrti Ulrikovega sina Viljema (u. 1392), o čigar dvoru ne vemo ničesar, do polnoletnosti Friderika II. (r. ok. 1379, u. 1454) je obstajal samo en dvor, ki ga je vodil oče slednjega, Herman II. (r. ok. 1361, u. 1435), kasneje pa sta svoj dvor imela tudi Friderik II. in njegov sin Ulrik II. (r. ok. 1406, u. 1456). O dvoru drugih dveh sinov Hermana II. – Ludvika (u. 1414) in Hermana III. (u. 1426) – ne vemo ničesar, saj se v virih skoraj ne omenjata.

Celjska kronika navaja, da je Herman II. sinu Frideriku II. podelil gradove na Dolenjskem, da bi se ta osamosvojil in vzpostavil svoj dvor. Te gradove so mu odvzeli po aferi z Veroniko Deseniško, po izpustitvi iz ječe leta 1426 pa ga je oče skupaj z njegovim dvornim osebjem poslal v Radovljico.¹¹ Na podlagi tega primera je jasno, da lahko v določenem trenutku govorimo o neke vrste vzporednih dvorih. Za tem je stal tudi povsem praktičen razlog: če so se itinerarji grofov razlikovali, je bilo potrebno, da vsak razpolaga s svojim dvorom.¹² Primer Katarine Branković Celjske (r. ok. 1418, u. 1491) kaže, da so tudi celjske grofice imele svoje osebje, vendar za nobeno grofico z izjemo Katarine Branković nimamo podatkov, da bi lahko to hipotezo podprli.¹³ *Celjska kronika* omenja celo osebje Veronike Deseniške (u. 1426).¹⁴

Tako kot ni splošnega modela srednjeveške kneževine, tudi ni splošnega modela srednjeveške dvorno-teritorialne uprave. Primerjava celjske in habsburške uprave kaže, da se je celjska zgledovala po habsburški,

¹⁰ Celjska kronika, str. 72. Glede na vojaško udejstvovanje Ulrika I. in posledično različni itinerar bratov lahko predvidevamo, da sta imela vsak svoj dvor.

¹¹ Celjska kronika, str. 77–78, 80–81.

¹² Gl. tudi Lackner, *Hof und Herrschaft*, str. 51.

¹³ Vemo za komornika, kuhinjskega mojstra, gradiščane, grajske glavarje in oskrbnike Katarine Branković Celjske. Več o tem v nadaljevanju razprave.

¹⁴ Celjska kronika, str. 79, omenja spletične (*jungkfrauen*) in komornike (*khemerern*).

vendar je imela preprostejšo organizacijo in manjše število uradov ter osebja.¹⁵ V njeni domeni so bile različne upravne, gospodarske, sodne in obrambne zadeve ter običajna opravila za vzdrževanje in oskrbovanje dvora in gospodstva.

Celjske rezidence

Pred pregledom funkcij v celjski upravi se je smiselno dotakniti rezidenc Celjskih grofov. Rezidenca je uradno bivališče dvora, kar pa ne pomeni, da se je dvor v njej stalno zadrževal. Celjski so bili precej mobilni in so imeli več rezidenc, ki so jih uporabljali po potrebi. Glavni tip rezidence je bil grad in teh so Celjski imeli na razpolago precej. Najpomembnejših gradov, posebej tistih, ki so jih uporabljali kot rezidence, niso podeljevali v fevd, temveč v gradiščansko oziroma oskrbniško upravo.¹⁶

Do leta 1333 je bila glavna rezidenca takrat še gospodov Žovneških grad Žovnek v Savinjski dolini. Po indicijah v *Celjski kroniki* je imel Friderik II. pozneje tam svojo zakladnico.¹⁷ Po letu 1333 je glavna rezidenca postalo Celje, središče istoimenske grofije, kjer so imeli Celjski tri gradove: Zgornji grad nad Celjem, Spodnji grad v Celju (danes Knežji dvor) in Turn pri Celju. V Zgornjem in Spodnjem gradu so prav tako imeli zakladnico, v Spodnjem pa tudi arhiv.¹⁸ Da je Friderik I. svoj dvor z Žovneka prestavil v Celje, kažejo številne listine, ki jih je tam izstavil med letoma 1333 in 1347.¹⁹ Vse do izumrtja Celjskih je Celje ostalo njihova glavna rezidenca. V grofiji Zagorje je bila njihova druga pomembna rezidenca Krapina, središče omenjene grofije.

Za potrebe začasnega bivanja so imeli na voljo tudi druga bivališča, ki so delovala kotčasne rezidence. Najpomembnejše so bile v Ljubljani, na Dunaju, v Budimu, Zagrebu in v zadnjih letih pred izumrtjem v Beogradu.²⁰ V Slavoniji so poleg Krapine imeli še rezidenco v Križevcih, Gradcu pri Zagrebu, Varaždinu in Čakovcu.²¹

Po navedbah *Celjske kronike* se je Friderik II. med letoma 1400 in 1425 veliko zadrževal na gradovih Steničnjak, Samobor, Krško, Mehovo in Kostanjevica ob Krki. Te gradove naj bi mu oče podelil prav z namenom, da se osamosvoji. Friderik II. si je za rezidenco izbral grad Krško, na območju Kočevja pa je okoli leta 1422 dal zgraditi grad Fridrihtajm.²² Po incidentu z Veroniko Deseniško mu je oče gradove odvzel, Fridrihtajm pa je dal porušiti. Friderik II. je nato nadaljnega pol leta prebil v konfinaciji na Zgornjem gradu nad Celjem. Po izpustitvi jeseni 1426 je bil na očetovo željo skupaj s svojim dvorom premeščen v Radovljico, kjer je ostal do leta 1428. Leta 1431 je dal zgraditi grad Bela Peč pri Kranjski Gori, na stara leta pa je bival pretežno v Celju in na Žovneku, kjer je preživel poslednje dni svojega življenja.²³ V listini iz leta 1450 imamo podatek, da je bil njegovo običajno bivališče Turn pri Celju.²⁴ O glavni rezidenci njegovega sina Ulrika II. je težko govoriti, sploh ker je bil politično izredno aktiven v širšem geografskem prostoru, po letu 1452 pa se je veliko zadrževal v bližini svojega varovanja, ogrskega kralja Ladislava V. Posmrtnega (r. 1440, u. 1457).²⁵

Žena Ulrika II. in poslednja celjska grofica Katarina Branković se je za časa močevega življenja verjetno zadrževala v Celju in Krapini, po njegovi smrti pa je celjska gospodstva postopoma predala cesarju Frideriku III. ter v zameno Krško in nekatera manjša gospodstva dobila v doživljenjsko uporabo.²⁶ Gospodstva v Zagorju je leta 1460 sicer formalno predala cesarju, a jih je obdržala v zastavi, leta 1461 pa je nekatera izmed njih prodala Janu Vitovcu.²⁷

Funkcije v celjski upravi

V celjski upravi se pojavljajo številne **funkcije**, ki jim po smislu lahko rečemo tudi **uradi** ali **službe**. Skupnega imenovalca za vse primere nimamo. Skupino posameznikov v upravi bi lahko imenovali **osebje** oziroma

¹⁵ Za habsburško upravo v poznem srednjem veku gl. Lackner, *Hof und Herrschaft*, in Heinig, *Kaiser Friedrich III.* Posebej za habsburško deželno knežjo upravo na Kranjskem v času Friderika III. (vladal 1424–1493) gl. Kotar, *Deželno knežja oblast*. Gl. tudi Zolger, *Der Hofstaat*, str. 13–25.

¹⁶ Gl. Kosi, *Celjska klientela*, str. 30; Kosi, *Grajska politika*, str. 485–487.

¹⁷ *Celjska kronika*, str. 90, 115–116.

¹⁸ SI SI AS 1063, sig. 4423; CKSL, 1414 XI 9; *Celjska kronika*, str. 115–116, 132. Po navedbi *Celjske kronike* so imeli večino zaklada in listin prav na Zgornjem gradu nad Celjem.

¹⁹ Gl. CKL, str. 172–234 (posamezne listine do leta 1341). Za ostalo gl. CKSL, 1341–1347 (posamezne listine).

²⁰ CKSL, 1353 VI 23; CKSL, 1356 V 24; Kosi, *Representative Buildings*, str. 37–38, 41–42.

²¹ Kosi, *Representative Buildings*, str. 38. Po trenutnem stanju raziskav so Celjski kot slavonski bani v Križevcih izdali 64 listin, v Zagrebu 37, v Krapini 34, v Varaždinu 12 in v Čakovcu 10 (podatke je posredoval Miha Kosi).

²² Kosi, *Representative Buildings*, str. 35.

²³ *Celjska kronika*, str. 77–78, 80–81, 115; Sapač, *Grad Bela Peč*, str. 354–355.

²⁴ CKSL, 1450 II 13. Ne gre za t. i. Friderikov stolp na Zgornjem gradu v Celju.

²⁵ Gl. Kosi, *Ulrik II.*

²⁶ Birk II, str. 148–149, št. V.

²⁷ *Celjska kronika*, str. 154; CKSL, 1457 XII 12; *Materialien* II, št. 159, str. 192–193; DL, 15581 (1461 V 8).

personal. Celjski v svojih listinah sicer ne rabijo termina »osebje«, ampak se vedno sklicujejo na točno določene uradnike, na primer na glavarje, oskrbnike, gradiščane, vicedome, upravnike, sodnike in zemljiške uradnike.²⁸ Termin **sodelavci** (*familiares*) je bolj specifičen, saj imamo z njim v mislih tiste posameznike, ki so sodili v ožji krog Celjskih in so imeli politično težo na celjskem dvoru. Najzvestejši celjski sodelavci so sodili med njihove zaupnike.

Povsem običajna fizična, gospodinjna, obrtniška, agrarna in razna druga opravila, ki so skrbela za vzdrževanje in oskrbovanje celjskega dvora ter gospodstva, lahko štejemo k upravi, če celjski dvor in gospodstvo obravnavamo kot organsko celoto.²⁹ V tem smislu sodijo k upravi **služabniki**, ki jih lahko razdelimo na dvorne slugе, obrtnike, delavce in ostale, ki jih ne moremo natančno opredeliti. Mednje sodijo na primer hlapci, dekle, strežaji, stražarji, sobarji, konjarji, kuharji, kovači, vrtnarji, ribiči, tesarji, zlatarji, steklarji, sedlarji in razni specializirani obrtniki.³⁰ Ti ljudje praviloma niso sodili med vazale oziroma klientelo, imamo pa primere, da so nekateri med njimi prejeli fevde – poznamo primer zlatarja, kuharjev, kovačev, steklarskega mojstra in izdelovalca nožev.³¹ Podeljevanje fevdov takim ljudem lahko vzamemo kot indic, da gre za celjsko osebje, ni pa to nujno. Pozni srednji vek je čas, ko so veljale že povsem drugačne fevdne prakse kot v visokem srednjem veku, pa tudi sicer je bilo fevdno pravo marsikdaj fakultativno.³² Kljub temu vsako fevdno razmerje nakazuje na osebno vez med fevdnikom in gospodom.

Če upoštevamo pravkar povedano, lahko celjsko osebje razdelimo na dve skupini, na uradnike, ki jih bomo še spoznali, in že omenjene služabnike, ki so po številu zagotovo prevladovali. Trditi, da je razlika med skupinama v tem, da so bili uradniki iz vrst vazalov oziroma klientele, služabniki pa iz vrst podložnikov, v našem primeru ni mogoče.

Funkcije, ki so jih opravljali tako imenovani **uradniki**, lahko glede na pomembnost razdelimo na nižje in višje. Nižje funkcije so opravljali tako plemeniti kot neplemeniti posamezniki, to se pravi plemiči, meščani, tržani in duhovniki, višje pa samo plemiči in duhovniki. Te funkcije so: svetovalec, dvorni mojster, maršal, kuhinjski mojster, komornik, vratarski mojster, kancler, protonotar, sekretar, pisar, kaplan, zdravnik, prokurator, zakladnik, komorni pisar, topniški mojster, gradbeni mojster, glavar, vicedom, gradiščan, oskrbnik, podgradiščan, grajski glavar, grajski upravnik, zemljiški uradnik, kletar, kaščar, lovski mojster, lovec, gorski mojster, kletarski mojster, gozdar, mitničar, desetinar, kovničar, vrhovni vojaški poveljnik in mestni ter trški sodnik.³³

Na tem mestu posebej izpostavljam dvorno pisarno, h kateri so sodili kancler, protonotar, sekretar in pisar. Veliko članov pisarne je bilo iz vrst duhovščine, ki je bila zaradi izobrazbe večša branja in pisanja. Pismenost je bila pomembna tudi za opravljanje drugih funkcij, ki so zahtevale knjigovodstvo, zato ne moremo trditi, da so bili pismeni samo člani pisarne. Celjska pisarna je poslovala zgolj v nemškem in latinskem jeziku.³⁴ Člani pisarne oziroma celjske uprave sploh, ki so bili duhovniki, so bili pogosto župniki v Celju, Laškem, Novi Cerkvi, Ponikvi in Radovljici. Gre za župnije, nad katerimi so Celjski imeli patronat, to pomeni pravico imenovati župnika.³⁵ Sklepamo lahko, da so jim bile župnijske službe podeljene kot prebende,³⁶ dejansko pa so jih nadomeščali vikarji. Iz virov je očitno, da so celjsko dvorno pisarno do 15. stoletja tvorili izključno duhovniki, zatem pa se je do določene mere laizirala.

Nekatere funkcije so bile tesneje vezane na dvor (na primer dvorni mojster, komornik in zdravnik), spet druge na ozemlje (na primer glavar, gradiščan ter oskrbnik), nekaterih pa ne moremo strogo opredeliti (na primer gradbenega mojstra). **Dvorni uradniki** ali **dvorjani** so bili za razliko od **teritorialnih uradnikov** veliko bolj mobilni in so po potrebi spremljali dvor na potovanju. *Celjska kronika* navaja kuhinjski in komorni voz ter voz za transport oklepa in srebrnine, ki jih je imel Friderik II. za potrebe potovanja, kar kaže, da so bili Celjski dobro opremljeni za potovanja.³⁷ Uradniki, katerih služba je bila vezana na grofovo osebo, so imeli večjo možnost, da v primeru grofove smrti izgubijo funkcijo. Teritorialni uradniki so bili praviloma nastanjeni

²⁸ Tako kot na primer v CFK IIa, fol. 29v–30 ter MHZ II, št. 108.

²⁹ Podobno meni tudi Schubert, *Fürstliche Herrschaft*, str. 37.

³⁰ V virih lahko zasledimo celo gospodinjjo Margareto, ki je služila v hiši Celjskih na Dunaju. Gl. WStLA, Hauptarchiv, Urkunden (1177–1526), 1411 IV 22.

³¹ CKSL, 1436 IV 20; CKSL, 1455 X 20; CFK I, fol. 31, 101v, 123v, 124; CFK IIa, fol. 28; KLA, Allgemeine Urkundenreihe, 1382 VII 4; KLA, Urkunden der Herrschaft Paternion, 1424 VI 16; MHZ X, str. 79.

³² Gl. Patzold, *Das Lehnswesen*, 4. poglavje.

³³ Vse omenjene funkcije so pojasnjene v nadaljevanju razprave.

³⁴ Podrobno o celjski pisarni v Domenig, *Die Kanzlei*, zlasti str. 132–139; Domenig, »*toun kunt*«, str. 108–116; Kos, Diplomatični diskurz; Schwanke, *Die Kanzlei*; Schwanke, Beiträge. Splošno o srednjeveških dvornih pisarnah v Schubert, *Fürstliche Herrschaft*, str. 29–33. Schwanke, *Die Kanzlei*, str. 85–86, navaja njemu poznane člane dvorne pisarne Celjskih grofov.

³⁵ CKSL, 1392 XII 28; CKSL, 1393 II 5; RG, III 00971. Župnije Laško, Ponikve, Krško in Vodice je deželni knez, vojvoda Viljem Habsburški, leta 1396 oprostil plačevanja davkov. Gl. CKSL, 1396 XII 27. Podrobno o županiji v Radovljici v Höfler, *Gradiwo*, str. 42–46.

³⁶ Ali nadarbine oziroma beneficiji.

³⁷ Celjska kronika, str. 99.

na gradovih, dvorih in hubah.³⁸ Velika večina uradnikov je imela pod sabo nižje, povsem operativno osebje, ki je izvrševalo navodila in naloge. Uradniki so bili povečini vazali Celjskih in jih lahko imamo za njihovo zvesto klientelo.

Funkcije dvornega mojstra, maršala, vratarskega mojstra, glavarja, vicedoma, gradiščana, podgradiščana, oskrbnika in grajskega glavarja so bile več kot očitno dostopne samo plemstvu, ostale funkcije pa so lahko opravljali tudi posamezniki, ki niso bili plemenitega porekla. Za nekatere funkcije so bili neplemeniti izobraženci preprosto primernejši od plemstva. Za nekatere, na primer za vratarskega mojstra, imamo samo eno omembo, kar nas napeljuje na misel, da so bile ustvarjene po potrebi in se niso obdržale na dolgi rok.³⁹

Iz virov je razvidno, da je posameznik lahko opravljal več funkcij hkrati. Domnevamo lahko, da vse niso imele natančno določenega delokroga, tako da so se lahko zadolžitve prilagajale okoliščinam. Katere funkcije so bile oziroma niso bile plačane, zaradi izgube celjskih računskih knjig ne moremo vedeti. Da so Celjski vodili vsaj eno računsko knjigo, je jasno razvidno iz vira.⁴⁰ Glede na to, da govorimo o srednjem veku, nas ne bi presenetila izplačila tako v denarju kot v naturalijah.

Zaenkrat ne kaže, da bi celjska uprava poznala povsem častne funkcije, ampak se zdi, da so bile prav vse do določene mere operativne. Prav tako ni mogoče opaziti, da bi katerakoli funkcija imela stopnjevanje v nazivu. A ni dvoma, da so pomembne funkcije dvignile ugled nosilca.⁴¹ Seznam uradnikov razkriva, da Celjski niso dovoljevali dedovanja funkcij, razen v zelo redkih primerih, ko je šlo za gradiščansko oziroma oskrbniško funkcijo – in še takrat je moral novega uradnika formalno potrditi grof.

Poverjanje funkcije je povečini očitno potekalo ustno, v nekaterih primerih pa je bila izstavljena tudi listina – vsaj gradiščanom in oskrbnikom ob prejetju grajskega fevda.⁴² Nekatere funkcije so morda bile – spet druge pa ne – časovno omejene, a končno odločitev o tem, kdo in kako dolgo opravlja določeno funkcijo, so sprejeli Celjski, ki pa so verjetno imeli različne kriterije, po katerih so presojali posameznikovo primernost. V vsakem primeru so imeli vedno možnost samovoljno razrešiti svoje uradnike. Zaenkrat poznamo samo dva uradnika, ki sta svojo funkcijo opravljala nepretrgoma več kot dvajset let.⁴³ Zvesti uradniki so bili občasno nagrajeni z davčnimi olajšavami in podobno.⁴⁴ Čeprav nimamo nobenega dvornega reda za Celjske, ki bi razkril ureditev njihovega dvora, lahko domnevamo, da so obstajala pravila, ki so veljala na dvoru in širše.⁴⁵

Glede na družbeno in prostorsko provenienco je bilo celjsko osebje raznoliko. Poleg nižjega plemstva se pojavljajo še meščani, tržani in duhovščina. Visokega plemstva z zelo redkimi izjemami v celjski upravi ne zasledimo.⁴⁶ Večina posameznikov je izvirala iz Štajerske, Koroške in Kranjske, kasneje pa se pojavljajo tudi posamezniki iz drugih regij, iz Goriške, Tirolske, Švabske, Češke, Slovaške, Slavonije, Ogrske, Italije in Francije. Po letu 1397, ko so Celjski postali politično aktivni v Slavoniji, so tamkajšnje uradnike izbirali med domačini ali jih preprosto »uvozili« iz cesarstva.⁴⁷ Kosezov, ki se sicer pojavljajo med celjskimi vazali, v upravi ne zasledimo. Povsem navadno osebje, to se pravi služabniki, je bilo verjetno odbrano med domačini.

Vseh funkcij v celjski upravi zaradi pomanjkanja virov verjetno ne bomo nikoli poznali. Prav tako je težko vsem funkcijam natančno določiti zadolžitve, saj so viri premalo izpovedni. Pri spoznavanju celjske uprave smo tako v celoti prepuščeni kritični analizi virov, do določene mere pa nam pri tem lahko pomagata primerjava z drugo sočasno upravo in sočasna literatura, ki govori o ureditvi dvora, kot na primer enciklopedično delo *Ekonomija* (1353) Konrada von Megenberga (1309–1374).⁴⁸ Upoštevati moramo, da so funkcije podvržene prostorskim in časovnim spremembam ter da se tudi v istem časovnem obdobju razlikujejo od dvora do dvora. Funkcije, ki se pojavljajo v celjski upravi, lahko konec koncev pojasnimo samo v okviru celjske uprave.⁴⁹

³⁸ Bizjak, Grad kot središče, str. 438.

³⁹ Gl. vratarski mojster v nadaljevanju razprave.

⁴⁰ CKSL, 1391 IX 8.

⁴¹ Gl. Rösener, Hofämter, str. 486.

⁴² Grajski fevd ne pomeni podelitve gradu v fevd, ampak v upravo. O načinu podeljevanja gradov v grajsko upravo gl. Kos, *Vitez in grad*, str. 62–68.

⁴³ Erazem Lihtenberški je funkcijo dvornega mojstra opravljal 29 let in Hans Meusenreuter s Pakenštajna funkcijo kanclerja 22 let. Gl. seznam dvornih mojstrov, kanclerjev in glavarjev v nadaljevanju razprave.

⁴⁴ Na primer Friderik II. je svojega komornika Andreja Hesiberja zaradi zveste službe oprostil plačevanja davkov od hiše v Celju, ki mu jo je podelil v fevd. Gl. CFK I, fol. 133.

⁴⁵ Prim. Lackner, *Hof und Herrschaft*, str. 50.

⁴⁶ Med visoko plemstvo so sodili grof Franko Krbavski, Andrej Kraig, Viljem Perneški in Štefan ter Andrej Rechnitzer.

⁴⁷ Pálosfalvi, *The Noble Elite*, str. 301–306. Med slavonsko plemstvo, ki se pojavlja tudi med celjsko klientelo, sodijo Raveni, Gudovci in Turóci.

⁴⁸ Gl. Megenberg, *Yconomica*, str. 121–261. Za kritično analizo Megenbergove *Ekonomije* gl. Weiss, Haus und Hof.

⁴⁹ Pri tem si lahko kljub temu pomagamo s primerjavo druge sočasne dvorno-teritorialne uprave, še posebej habsburške. Gl. Lackner, *Hof und Herrschaft*; Heinig, *Kaiser Friedrich III.*

Pregled funkcij in nosilcev funkcij v celjski upravi⁵⁰

Svetovalec (*consiliarius*, *Rat*)⁵¹

Svetovalci so bili zaupniki Celjskih v pravem pomenu besede. Gre za posameznike, ki so uživali veliko zaupanje grofov. Med njimi srečamo posamezne dvorne mojstre, maršale, kanclerje, sekretarje, zdravnike in kaplane. Celjski so se lahko po potrebi obrnili nanje za nasvet, kar je svetovalcem omogočalo, da do določene mere sodelujejo pri vladanju. Ni nujno, da so se Celjski s svetovalci sestali v polni zasedbi, ampak zgolj s tistimi, ki so bili ob sklicu prisotni oziroma so se lahko pravočasno odzvali. Celjski tudi niso bili obvezani upoštevati njihov nasvet, ki je bil povsem fakultativen.⁵² Omembo celjskih svetovalcev, ki pa niso poimensko navedeni, prvič zasledimo v listini iz leta 1373.⁵³

1. **Janez iz Mile, župnik v Laškem**, svetovalec Hermana II. (1407).⁵⁴
2. **Michael Falconis iz Montpelliera, župnik v Laškem**, svetovalec Hermana II. (1418).⁵⁵
3. **Hans Meusenreuter s Pakenštajna**, svetovalec Hermana II., Friderika II. in Ulrika II. (1427–1441).⁵⁶
4. **Janez Karschaw, duhovnik**, svetovalec Friderika II. (1439).⁵⁷
5. **Mert iz Krškega, župnik v Laškem**, svetovalec Friderika II. in Ulrika II. (1441).⁵⁸
6. **Jurij Apfaltrer**, svetovalec Friderika II. (1448).⁵⁹
7. **Ahac Mindorfer**, svetovalec Friderika II. (1448).⁶⁰
8. **Jurij Glaner**, svetovalec Friderika II. (1448).⁶¹
9. **Sigmund Sebracher**, svetovalec Friderika II. (1448) in Ulrika II. (1456).⁶²
10. **Andrej Kraig**, svetovalec Friderika II. in Ulrika II. (1453–1456) ter Katarine Branković Celjske (1461).⁶³
11. **Friderik Lamberger**, svetovalec Ulrika II. (1456) in Katarine Branković Celjske (1461).⁶⁴
12. **Anton Hollenegger**, svetovalec Ulrika II. (1456).⁶⁵
13. **Friderik Apprecher, župnik v Laškem**, svetovalec Ulrika II. (1456).⁶⁶
14. **Wulfing Fladnitzer**, svetovalec Ulrika II. (1456).⁶⁷

Dvorni mojster (*magister curiae*, *Hofmeister*)

Dvorni mojster je bil na čelu dvorne uprave. Zadolžen je bil za tekoče delovanje dvora, opravljal je najpomembnejše dvorne posle in izvajal nadzor nad dvornim osebjem. Bil je nekakšen grofov pribočnik in morda sploh ni imel natančno določenega delokroga, ampak je opravljal zelo različne naloge po grofovem ukazu.⁶⁸

1. **Rudolf iz Gabernika**, dvorni mojster Hermana I. (1364).⁶⁹
2. **Mert Kolenc iz Kamnika**, dvorni mojster Hermana I. (1370).⁷⁰

⁵⁰ Trenutno stanje raziskav.

⁵¹ V oklepaju so navedeni samo tisti latinski in nemški termini za funkcije v celjski upravi, ki se pojavljajo v virih na katere se sklicujemo v tej razpravi.

⁵² Lackner, *Hof und Herrschaft*, str. 120–124. Gl. tudi Megenberg, *Yconomica*, str. 139–144.

⁵³ CKSL, 1373 X 14.

⁵⁴ SI AS 1063, sig. 6596; CKSL, 1407 I 26. Janez iz Mile je posedoval hišo v Židovski ulici v Celju, ki jo je imel v fevdu od Celjskih.

⁵⁵ AFMUV I, str. 40.

⁵⁶ SI SI AS 1063, sig. 4500; CKSL, 1441 IV 21; RI XI/2, str. 61, št. 6904.

⁵⁷ RG, V 04176.

⁵⁸ SI SI AS 1063, sig. 4500; CKSL, 1441 IV 21.

⁵⁹ MHEZ VII, št. 140.

⁶⁰ MHEZ VII, št. 140.

⁶¹ MHEZ VII, št. 140.

⁶² CKSL, 1457 II 10; MHEZ VII, št. 140; Birk II, str. 141–143.

⁶³ CKSL, 1457 II 10; DL, 44879 (1453 V 19); DL, 15581 (1461 V 8); Birk II, str. 141–143.

⁶⁴ CKSL, 1456 III 31; DF, 258144 (1456 III 31); DL, 15581 (1461 V 8); Celjska kronika, str. 155, navaja, da je bil *inerister rat*. Mimogrede, Friderik Lamberger je bil z Ulrikom II. leta 1456 v Beogradu in je tisti, ki ga je obvestil, da se želi Ladislav Hunyadi sestati z njim.

⁶⁵ CKSL, 1457 II 10; Birk II, str. 141–143.

⁶⁶ CKSL, 1457 II 10; Birk II, str. 141–143; Istoveten s kaplanom Friderikom Apprecherjem, župnikom v Ponikvi (gl. CKSL, 1441 IX 1).

⁶⁷ CKSL, 1457 II 10; Birk II, str. 141–143.

⁶⁸ Megenberg, *Yconomica*, str. 160–162. Gl. tudi Lackner, *Hof und Herrschaft*, str. 57–58; Žolger, *Der Hofstaat*, str. 16–24.

⁶⁹ SI SI AS 1063, sig. 4211; CKSL, 1364 VI 24; Kosi, Celjska klientela, str. 54.

⁷⁰ CKSL, 1370 IV 21; Weiss, *Quellen*, 1370 XII 4; TKL I, št. 181, 182; Kosi, Celjska klientela, str. 54.

3. **Matej Saurer**, dvorni mojster Hermana I. in Viljema I. (1373–1381).⁷¹
4. **Henrik Mindorfer**, dvorni mojster Hermana I. in Hermana II. (1382–1385).⁷²
5. **Popo Lindeški iz Vitanja**, dvorni mojster Hermana II. (1399–1402).⁷³
6. **Konrad Värber**, dvorni mojster Hermana II. (1404–1407).⁷⁴
7. **Osterberger Gallenberški**, dvorni mojster Hermana II. (1408–1410).⁷⁵
8. **Herman Safner**, dvorni mojster Hermana II. (1412).⁷⁶
9. **Friderik Toplacher**, dvorni mojster Hermana II. (1414).⁷⁷
10. **Erazem Lihtenberški**, dvorni mojster Hermana II. in Friderika II. (1416–1444).⁷⁸
11. **Jurij Mindorfer**, dvorni mojster Friderika II. (1420).⁷⁹
12. **Konrad Griebinger**, dvorni mojster Hermana II. (1421).⁸⁰
13. **Viljem von Stein**, dvorni mojster Ulrika II. (1433).⁸¹
14. **Jurij Saurer**, dvorni mojster Ulrika II. (1443).⁸²
15. **Franc iz Strassolda**, dvorni mojster Friderika II. (1443–1445).⁸³
16. **Konrad von Stein**, dvorni mojster Friderika II. (1446).⁸⁴
17. **Jurij Apfalter**, dvorni mojster Friderika II. (1446–1450).⁸⁵
18. **Wulfing Fladnitzer**, dvorni mojster Ulrika II. (1449).⁸⁶
19. **Jošt Helfenberški**, dvorni mojster Friderika II. ali Ulrika II. (1454).⁸⁷

Maršal (*marescallus*, *Marschall*)

Ko govorimo o maršalu, moramo ločiti med dvornim maršalom in deželnim maršalom. Celjska uprava je poznala samo dvornega maršala, ki se vedno omenja zgolj kot maršal. Po Megenbergu je bil maršal zadolžen za vladarjevo nastanitev na potovanju, za nastanitev vladarjevih gostov na obisku in za vladarjevo konjušnico.

- ⁷¹ CKSL, 1374 IV 17; CKSL, 1378 VII 29; Weiss, *Quellen*, 1373 VIII 30; Regesten 3, št. 1423 (1373 VIII 30); Komatar, Ein Cartular, št. 5 (1381 VI 10); Kosi, Celjska klientela, str. 54.
- ⁷² CKSL, 1383 IX 18; CKSL, 1385 V 7; Regesten 3, št. 1706 (1382 IV 13); Komatar, Ein Cartular, str. 36, št. 6 (1383 IX 18); Wiesner, *Die Schenken*, št. 280 (1382 IV 13); Kosi, Celjska klientela, str. 54.
- ⁷³ CKSL, 1402 VI 4; Wiessner, *Die Schenken*, št. 354 (1399 IX 26); TKL II, št. 6, 15; Kosi, Celjska klientela, str. 54.
- ⁷⁴ SI SI AS 1063, sig. 5540; CKSL, 1405 II 25; CKSL, 1406 II 9; CKSL, 1407 V 21; CKSL, 1407 VII 10/17; Komatar, Ein Cartular, št. 17 (1407 VII 10/17); Kosi, Celjska klientela, str. 54. Letnico 1404 navaja Novostraschezky, *Stiriens Eden*, str. 54, vendar ne navaja vira. Värber je izviral z gradu Frauenstein pri Št. Vidu na Koroškem. Gl. Kosi, Celjska klientela, str. 20. V listini SI SI AS 1063, sig. 5540 piše: *Chunraten Verber unsern hofmaister Popplein von Weitenstein*, pri čemer se lahko sklepa, da se *unsern hofmaister* nanaša na Konrada Värberja, saj se je funkcija praviloma navedla za imenom nosilca.
- ⁷⁵ CKSL, 1408 XI 25; CKSL, 1409 VIII 25; CKSL, 1410 II 23; Kosi, Celjska klientela, str. 54. Gl. tudi Bizjak, *Rodbina Gall*, str. 39; Bizjak, Gallenberški, str. 280, 281.
- ⁷⁶ SI SI AS 1063, sig. 4416; CKSL, 1412 IX 3; Kosi, Celjska klientela, str. 54.
- ⁷⁷ SI SI AS 1063, sig. 4423; CKSL, 1414 II 2; CKSL, 1414 IV 20; CKSL, 1414 XI 9; Komatar, Ein Cartular, št. 28 (1414 II 2), št. 29 (1414 IV 20); Kosi, Celjska klientela, str. 54.
- ⁷⁸ ADG Regesten, 1441 X 8; CKSL, 1417 IV 18; CKSL, 1419 V 1; CKSL, 1419 IX 10; CKSL, 1419 IX 17; CKSL, 1422 VIII 3; CKSL, 1422 IX 6; CKSL, 1422 X 6; CKSL, 1423 X 16; CKSL, 1424 VI 28; CKSL, 1424 VII 27; CKSL, 1425 VI 7; CKSL, 1425 VI 16; CKSL, 1425 IX 20; CKSL, 1426 V 31; CKSL, 1428 II 8; CKSL, 1428 III 7; CKSL, 1428 IV 10; CKSL, 1428 IV 24; CKSL, 1428 VI 23; CKSL, 1428 VII 28; CKSL, 1428 VIII 1; CKSL, 1428 XI 27; CKSL, 1431 V 20; CKSL, 1432 IV 4; CKSL, 1432 XII 5; CKSL, 1433 I 11; CKSL, 1433 IV 15; CKSL, 1434 V 22; CKSL, 1437 I 20; CKSL, 1437 IV 2; CKSL, 1438 IV 15; CKSL, 1438 VII 5; CKSL, 1438 IX 21; CKSL, 1438 XI 9; CKSL, 1439 II 13; CKSL, 1439 XII 8; CFK I, fol. 88, 104v, 112, 135v; HHStA, Salzburg, Allgemeine Urkundenreihe, 1423 XI 28; LNSAL, št. 254; KLA, Ständisches Archiv, Urkunden, 1442 III 9. Baraga, *Kapiteljski arhiv*, št. 42; Bizjak, Gallenberški, str. 284; Kosi, Celjska klientela, str. 54. Lihtenberški je bil s Hermanom II. na koncilu v Konstanci leta 1414/1415. Gl. *Chronik*, str. 201.
- ⁷⁹ CKSL, 1420 IX 29; Komatar, Ein Cartular, št. 32 (1420 IX 29); Kosi, Celjska klientela, str. 54.
- ⁸⁰ *Poviestni spomenici*, št. 52; Kosi, Celjska klientela, str. 54. Konrad Griebinger bi lahko leta 1421 nadomeščal Erazma Lihtenberškega, ki se v tem letu ne pojavlja kot dvorni mojster. Leta 1414/1415 je bil s Hermanom II. na koncilu v Konstanci. Gl. *Chronik*, str. 201.
- ⁸¹ *Andreas von Regensburg*, str. 708; CFK I, fol. 33v, 65; Kosi, Celjska klientela, str. 54. Viljem in Konrad von Stein sta bila brata, po rodu iz Švabske. Gl. Kosi, Celjska klientela, str. 56. Viljem je leta 1430 Ulrika II. spremljal na potovanju v Španijo. Gl. Häbler, *Das Wallfahrtsbuch*, str. 44.
- ⁸² DF, 287983 (1443 II 19); *Poviestni spomenici*, št. 131; Kosi, Celjska klientela, str. 54. Saurer je leta 1430 Ulrika II. spremljal na potovanju v Španijo. Gl. Häbler, *Das Wallfahrtsbuch*, str. 44.
- ⁸³ CFK I, fol. 138v; Gnirs, Eine Abrechnung, str. 23; Kosi, Celjska klientela, str. 54. Umrli je najkasneje leta 1445.
- ⁸⁴ CFK I, fol. 33v, 65; MHZ X, str. 78; Kosi, Celjska klientela, str. 54.
- ⁸⁵ Celjska kronika, str. 89; SI SI AS 1063, sig. 590; CKSL, 1446 IV 20; CKSL, 1449 XII 1; CKSL, 1450 II 13; CKSL, 1450 VI 1; MHEZ VII, št. 140; NÖLa, Gerichtsarchive, Landesgericht Wien, Landrechtsurkunden 019 (1450 X 27); Kosi, Celjska klientela, str. 54.
- ⁸⁶ *Die Chroniken*, str. 477; Kosi, Celjska klientela, str. 54.
- ⁸⁷ CKSL, 1454 III 17; Kosi, Celjska klientela, str. 54. Helfenberški je leta 1430 Ulrika II. spremljal na potovanju v Španijo. Gl. Häbler, *Das Wallfahrtsbuch*, str. 44. Naredil je izjemno kariero na celjskem dvoru. Leta 1425 je bil vratarski mojster Hermana II. in njegov izterjevalec marturine (kunovine) v Slavoniji (DF, 103504 (1425 XII 26)) ter na koncu celjski dvorni mojster in glavar. Gl. vratarski mojster in glavar v tej razpravi. Med letoma 1426 in 1448 je bil tudi štajerski deželni podmaršal.

Maršal ni osebno skrbel za konje – zanje so skrbeli njemu podrejeni konjušniki.⁸⁸ Ali so celjski maršali imeli drugačne zadolžitve, morda podobne tistim, ki so jih imeli dvorni mojstri, zaenkrat ni znano.⁸⁹

1. **Mert z Rifnika**, maršal Hermana I. (1384).⁹⁰
2. **Rudolf von Ehingen**, maršal Hermana II. (pred 1417).⁹¹
3. **Wulfing Fladnitzer**, maršal Friderika II. ali Ulrika II. (1440).⁹²
4. **Sigmund Sebriacher**, maršal Friderika II. (1448).⁹³
5. **Bernhard Griebinger**, maršal Ulrika II. (1449–1450).⁹⁴

Kuhinjski mojster (*magister coquinae*, *Küchenmeister*)

Celjska uprava očitno ni imela točaja in stolnika, ampak ju je, morda po vzoru goriškega dvora, nadomeščal kuhinjski mojster.⁹⁵ Megenberg omenja, da je na manjših dvorih funkcijo stolnika prevzel kar kuhinjski mojster.⁹⁶ Ta je bil odgovoren za dvorno kuhinjo in je nadzoroval kuhinjsko osebje.⁹⁷

1. **Hans Steyrer**, kuhinjski mojster Hermana II. in Viljema (1388–1395).⁹⁸
2. **Hans iz Sevnice**, župnik v **Rottendrofu**, kuhinjski mojster Hermana II. (1400).⁹⁹
3. **Sebold Mayer**, kuhinjski mojster Katarine Branković Celjske (1441).¹⁰⁰
4. **Simon iz Radovljice**, kuhinjski mojster Friderika II. (1441).¹⁰¹
5. **Ahac Petschacher**, kuhinjski mojster Friderika II. (1442–1445).¹⁰²
6. **Ulrik Ayrrer**, kuhinjski mojster Friderika II. (1444).¹⁰³
7. **Jakob Eberspeck**, kuhinjski mojster Ulrika II. (1448).¹⁰⁴
8. **Nikolaj Pürcher**, kuhinjski mojster Friderika II. (1449).¹⁰⁵

Komornik (*cammerarius*, *cubicularius*, *Kämmerer*)

Komornika ne smemo istovetiti s komornim mojstrom in komornim pisarjem, ki se pojavljata v habsburški upravi. Slednja sta bila zadolžena za deželnoknežje finančne zadeve, podobno kot hubni mojster v Avstriji, vicedom na Kranjskem in Koroškem ter deželni pisar na Štajerskem.¹⁰⁶ Po Megenbergu je komornik tisti, ki se redno zadržuje v bližini vladarja. Je neke vrste njegov osebni tajnik ter izvaja nadzor nad komoro, to se pravi vladarjevimi zasebnimi prostori, in garderobo. Po vladarjevih navodilih posluje s finančnimi sredstvi in vodi račune. Pod sabo ima podrejeno osebje, med drugim vratarja. Po potrebi je lahko zadolžen tudi za vladarjevo zakladnico.¹⁰⁷ V virih imamo res en primer celjskega komornika, ki je bil obenem zakladnik, pred tem pa se omenja kot komorni pisar (*Kammerschreiber*), zaradi česar ga navajamo na drugem seznamu.¹⁰⁸ Za ostale celjske komornike nimamo indicev, da bi bili kakorkoli povezani z zakladnico, imamo pa indic, da so

⁸⁸ Megenberg, *Yconomica*, str. 170–171. Podobne indice dobimo tudi v Piccolomini, *De miseriis curialium*, str. 92–93. Gl. tudi Lackner, *Hof und Herrschaft*, str. 82; Žolger, *Der Hofstaat*, str. 1–2, 8–9, 15–16, 24–25.

⁸⁹ Gl. Žolger, *Der Hofstaat*, str. 24–25.

⁹⁰ Otorepčev prepis *Martino de Reyhenueelz* v CKSL, 1384 V 3 je napačen. Pravilno je *de Reyhenneck* (Reicheneck je nemško ime za Rifnik). Gl. originalno listino: SI SI AS 1063, sig. 4341. Gl. tudi Kosi, Celjska klientela, str. 54.

⁹¹ Ehingen, *Des schwabischen Ritters*, str. 2–5. Rudolf von Ehingen je oče znanega švabskega viteza in popotnika Jörga von Ehingena (ok. 1428–1508). Jörgova avtobiografija je glavni vir za Rudolfa.

⁹² DF, 202696 (1440 5 27); SSKVT I/3, št. 237.

⁹³ MHEZ VII, št. 140.

⁹⁴ MHZ X, str. 104, 116; *Die Chroniken*, str. 477; Kosi, Celjska klientela, str. 54.

⁹⁵ Kos, Pamet pod šlemom, str. 209–210.

⁹⁶ Megenberg, *Yconomica*, str. 162–164. Poleg termina *magister coquinae* Megenberg uporablja še termin *coquidascalus* in *coquinarius*. Za razlago točaja in stolnika gl. Megenberg, *Yconomica*, str. 164–167.

⁹⁷ Za kuhinjskega mojstra na habsburškem dvoru gl. Lackner, *Hof und Herrschaft*, str. 83–86.

⁹⁸ CKSL, 1388 XII 7; CKSL, 1390 VII 27; CKSL, 1392 I 23; CKSL, 1392 V 14; CKSL, 1395 VI 13; Kosi, Celjska klientela, str. 54.

⁹⁹ Novostraszczky, *Stiriens Eden*, str. 54, ne navaja vira.

¹⁰⁰ MHEZ VII, št. 18; MHZ II, št. 133; Klaić, *Zadnji knezi*, str. 110; Škrebliin, *Urbana elita*, str. 162.

¹⁰¹ CFK I, fol. 44v; Kosi, Celjska klientela, str. 54.

¹⁰² CFK I, fol. 117v, 128, 130v; Kosi, Celjska klientela, str. 54.

¹⁰³ CFK I, fol. 127; Kosi, Celjska klientela, str. 54.

¹⁰⁴ MHZ X, str. 38. V listini je naveden zgolj kot Jakob, sin Ulrika, a iz drugih virov vemo, da je bil Jakob Eberspeck sin Ulrika Eberspecka. Gl. MHZ VII, str. 1; MHZ X, str. 104. Gl. tudi Klaić, *Zadnji knezi*, str. 110–111; Škrebliin, *Urbana elita*, str. 70, 153.

¹⁰⁵ CKSL, 1449 VIII 30.

¹⁰⁶ Lackner, *Hof und Herrschaft*, str. 86–91, 107–108.

¹⁰⁷ Megenberg, *Yconomica*, str. 167–170. Na habsburškem dvoru komorniki niso bili zadolženi za finance. Gl. Lackner, *Hof und Herrschaft*, str. 107–108. Dodatna razlaga v *Lexikon des Mittelalters*, 5/V, str. 885–886.

¹⁰⁸ Gl. zakladnik v tej razpravi. Žolger, *Der Hofstaat*, str. 3, 8, istoveti komornika in zakladnika.

se gosposčinski dohodki stekali v grofovsko komoro, kar pomeni, da je komora kot neka blagajna vendarle obstajala.¹⁰⁹ Komorniki so morda skrbeli tudi za vladarjevo orožje in zaščitno opremo (oklep in podobno). Omenili smo že, da je Friderik II. imel komorni voz (verjetno za transport garderobe in drugih reči) ter voz za transport oklepa.¹¹⁰

1. **Henrik Weitschnabel iz Mosa**, komornik Hermana I. in Viljema (1388).¹¹¹
2. **Lacko**, komornik Friderika II. (1436).¹¹²
3. **Andrej Hesiber iz Loža**, komornik Friderika II. (1444–1448).¹¹³
4. **Jan Kaplir iz Sulovic**, komornik Ulrika II. (1456).¹¹⁴
5. **Jakob**, komornik Katarine Branković Celjske (1457).¹¹⁵

Vratarski mojster (*magister janitorum*)

Vratarskega mojstra v celjski upravi zasledimo samo enkrat, kar bi lahko nakazovalo, da se funkcija na dolgi rok ni obdržala. Megenberg vratarskega mojstra ne omenja, navaja zgolj vratarja, ki naj bi bil zadolžen za varovanje komore, to se pravi vladarjevih zasebnih prostorov, in podrejen komorniku.¹¹⁶ Za celjskega vratarskega mojstra nimamo nobenih podatkov, da bi lahko kakorkoli opredelili njegove zadolžitve.

1. **Jošt Helfenberški**, vratarski mojster Hermana II. (1424–1425).¹¹⁷

Kancler (*cancellarius, Kanzler*)

Kancler je poleg dvornega mojstra sodil med najpomembnejše uradnike v dvorni upravi. Bil je načelnik dvorne pisarne ter skrbnik pečata, s čimer mu je bilo poverjeno overjanje listin v grofovem imenu. To pomeni, da je bil kancler vedno oseba, ki je uživala zelo veliko grofovo zaupanje. Kancler praviloma ni osebno izdeloval listin, saj je za to imel na voljo podrejeno pisarniško osebje – pisarje. Če je bil kancler odsoten, je pisar lahko izstavil listino.¹¹⁸ V primeru, da je grof izstavil listino svojemu kanclerju, so listino s pečatom overile še druge priče, kar je jamčilo, da listina ni ponaredek. To nazorno kaže listina, izstavljena kanclerju Hansu Meusenreuterju, ki sta jo poleg Friderika II. pečatila še Erazem Lihtenberški in Henrik Erlauer.¹¹⁹ Na podlagi navedbe v fevdni knjigi Friderika II. vemo, da je bil pri izstavitvi listin prisoten kancler, ki je listine pečatil, v nasprotnem primeru jih je pečatil pisar, a z izrecno omembo, da je bila listina overjena v kanclerjevi odsotnosti.¹²⁰

1. **Friderik, župnik v Laškem**, kancler Hermana II. (1388–1389).¹²¹
2. **Hans Meusenreuter s Pakenštajna**, kancler Hermana II. in Friderika II. (1419–1441).¹²²
3. **Wolfgang**, kancler Hermana II. (1430).¹²³

¹⁰⁹ Komatar, Ein Cartular, št. 12 (1405 IV 22).

¹¹⁰ Celjska kronika, str. 99.

¹¹¹ HHStA, Sonnenburg, Benediktiner, Allgemeine Urkundenreihe, 1388 X 21.

¹¹² CFK I, fol. 92v; Kosi, Celjska klientela, str. 54.

¹¹³ CKSL, 1448 IX 15; CFK I, fol. 63v, 128, 131v, 133; Kosi, Celjska klientela, str. 54.

¹¹⁴ Jana Kaplirja omenja Nikolaj Liscius, protonotar kralja Ladislava V. Postuma, v pismu Eneju Silviju Piccolominiu. Liscius je bil v Beogradu, ko so na Ulrika II. izvedli atentat. Po Liscijevih besedah je mladi Kaplir skušal svojega gospoda zaščititi pred napadalci, a je bil pri tem ranjen v desno roko in prisiljen k umiku. Liscius Kaplirja omenja kot *cubiculariusa*, a pod tem terminom moramo verjetno razumeti komornika. Pismo je objavljeno v Forner, Enea Silvio, str. 361–369. Jakob Unrest v Avstrijski kroniki, str. 10, omenja Jana Kaplirja, a očitno ni vedel, da je bil Ulrikov komornik.

¹¹⁵ DL, 49424 (1457 XII 18).

¹¹⁶ Megenberg, *Yconomica*, str. 168. Za vratarja na habsburškem dvoru gl. Lackner, *Hof und Herrschaft*, str. 161–162. Heinig, Die Türhüter, str. 360–361, omenja, da so bili vratarji zadolženi tudi za varovanje vladarja.

¹¹⁷ DL, 11621 (dve listini: 1424 VII 25 in 1425 III 31). V listini je naveden kot *Jodocus Henselberger magister janitorum*, a nedvomno gre za Jošta Helfenberškega, saj se med celjsko klientelo ne pojavlja noben Henselberger, niti ne poznamo nobeno družino s tem imenom z našega prostora.

¹¹⁸ Lackner, *Hof und Herrschaft*, str. 278.

¹¹⁹ V CFK I, fol. 62v piše: *Derselb brief ist vnderm betschadt durch die schreiber ausgeben worden dieweilen her Mert der kannczler (Mert iz Krškega) bei meinem herrn nicht gewesen ist.*

¹²⁰ CFK I, fol. 98.

¹²¹ Schwanke, *Die Kanzlei*, str. 85, ga istoveti s Friderikom, župnikom v Laškem, kaplanom Hermana I.

¹²² CKSL, 1419 VI 18; CKSL, 1419 IX 10; CKSL, 1419 IX 17; CKSL, 1420 VI 29; CKSL, 1420 X 10; CKSL, 1420 XI 10; CKSL, 1423 II 2; CKSL, 1428 IV 10; CKSL, 1428 VIII 1; CKSL, 1432 XII 5; CKSL, 1437 IV 2; CKSL, 1441 IV 19; CKSL, 1441 IV 21; CFK I, fol. 98; SSKVT I/3, št. 237; *Poviestni spomenici*, št. 52; Kosi, Celjska klientela, str. 54; Schwanke, *Die Kanzlei*, str. 86. Meusenreuter je umrl najkasneje leta 1443. Gl. CFK I, fol. 123; CKSL, 1443 VI 28. Meusenreuter je bil očitno krajši čas celo v službi ogrske kraljice Elizabete Luksemburške. Gl. DF, 239758 (1440 IV 22).

¹²³ *Poviestni spomenici*, št. 82. Morda je istoveten s protonotarjem Wolfgangom Wurmom. Gl. protonotarji v nadaljevanju razprave.

4. **Mert, župnik v Novi Cerkvi**, kancler Friderika II. (1431).¹²⁴
5. **Mert iz Krškega, župnik v Laškem**, kancler Friderika II. (1441–1446).¹²⁵
6. **neimenovani kancler (domnevno Mert iz Krškega)**, kancler Friderika II. (okoli 1442).¹²⁶
7. **Gašper iz Radovljice**, kancler Friderika II. (1450–1454/1456).¹²⁷
8. **Baltazar Montschiedel, župnik v Radovljici**, kancler Ulrika II. (1452/1454–1455).¹²⁸

Protonotar (*protonotarius, Oberster Schreiber*)

Po Megenbergu je protonotar načelnik pisarne in tisti, ki overja listine v vladarjevem imenu, kar pomeni, da je skrbnik pečata.¹²⁹ V 14. stoletju so bili protonotarji načelniki celjske pisarne, do začetka 15. stoletja pa so se po zgledu deželno knežje pisarne preimenovali v kanclerje.¹³⁰ V virih iz 15. stoletja lahko zasledimo tako kanclerje kot protonotarje, ki pa se dosledno ločujejo in jih ne moremo istovetiti. V tem primeru gre res za dve različni funkciji, saj je protonotarje v tem času imela banovinska uprava. Celjski kot slavonski in hrvaško-dalmatinski bani so imeli svoje banovinske protonotarje. Čeprav so banovinski protonotarji uradno sodili v banovinsko upravo, so bili verjetno do določene mere vključeni v celjsko pisarno in so jih grofje uporabljali za svoje potrebe tudi kot zagorski grofje. Nada Klaić meni, da so protonotarji nadomeščali Celjske kot bane v času odsotnosti in so kot člani banskega sodišča imeli tudi sodno oblast.¹³¹ Edini celjski protonotar iz 15. stoletja, ki očitno ni bil povezan z banovinsko upravo, je bil Wolfgang Wurm, ki je morda istoveten s kanclerjem Wolfgangom. Prav njegov primer bi lahko kazal, da po uvedbi kanclerja funkcija protonotarja ni bila povsem ukinjena.

1. **Henrik, župnik v Celju**, protonotar Hermana I. in Ulrika I. (1364–1374).¹³²
2. **Henrik, župnik v Laškem**, protonotar Hermana I. (1377–1382).¹³³
3. **Mihael de Raven**, protonotar Hermana II. (1423–1425).¹³⁴
4. **Wolfgang Wurm, župnik v Ponikvi**, protonotar Friderika II. (1432–1433).¹³⁵
5. **Tomaž**, protonotar Ulrika II. (1444).¹³⁶
6. **Peter Mikčec iz Cirkvene**, protonotar Ulrika II. (1454–1456).¹³⁷
7. **Anton Chonka**, protonotar Ulrika II. (1456 ali prej).¹³⁸

Sekretar (*secretarius, secretarius cancellariae, Sekretär*)

Funkcija sekretarja je nejasna. Megenberg je ne omenja. Prvotni pomen latinskega termina *secretarius* je zaupnik oziroma tajnik.¹³⁹ Če analiziramo celjske sekretarje, opazimo, da so skoraj vsi hkrati opravljali še drugo funkcijo – gre za kanclerje, svetovalce, zdravnike in kaplane, torej za zelo izobražene ljudi, ki so sodili v ožji krog celjskih sodelavcev. Navedba *secretarius cancellariae* v viru izdaja, da so bili povezani s pisarno.¹⁴⁰ Domnevamo lahko, da gre za višje uradnike pisarne, ki so imeli dostop do najpomembnejšega pečata – *secreta*

¹²⁴ SI SI AS 1063, sig. 4863; CKSL, 1431 V 20; Schwanke, *Die Kanzlei*, str. 86.

¹²⁵ CKSL, 1441 IV 19; CKSL, 1441 IV 21; CKSL, 1441 IX 1; CFK I, fol. 59, 62v, 68v, 121; MHEZ VII, št. 1, 22; RG, V 06555; Kosi, *Celjska klientela*, str. 54; Schwanke, *Die Kanzlei*, str. 86. Umrli je leta 1446 ali prej.

¹²⁶ Celjska kronika, str. 99, omenja Friderikovega kanclerja, ki je bil ujet v času Friderikovega potovanja h kraljici Elizabeti na Ogrsko, a ne navaja njegovega imena. Morda gre za Merta iz Krškega, ne moremo pa tega dokazati.

¹²⁷ CKSL, 1450 II 13; Kosi, *Celjska klientela*, str. 54; Schwanke, *Die Kanzlei*, str. 86. V CFK IIa, fol. 20v, je naveden kot kancler Gašper (*Casparen kanzler*). V CFK IIa, fol. 21, je naveden kot nekdanji kancler Friderika II., ne pa tudi kot kancler Ulrika II.

¹²⁸ Celjska kronika, str. 107; RG, VI 00380. Schwanke, *Die Kanzlei*, str. 86, navaja, da je bil Ulrikov kancler že leta 1452. Pred tem, natančneje leta 1451, je bil svetovalec grofa Henrika Goriškega. Gl. CKSL, 1451 I 26.

¹²⁹ Megenberg, *Yconomica*, str. 151.

¹³⁰ Za razlago kanclerja in protonotarja na habsburškem dvoru gl. Lackner, *Hof und Herrschaft*, str. 278, 311–312. Dodatna razlaga v Schubert, *Fürstliche Herrschaft*, str. 31.

¹³¹ Klaić, *Zadnji knezi*, str. 88, 109–110.

¹³² SI SI AS 1063, sig. 4211; CKSL, 1364 VI 24; Schwanke, *Die Kanzlei*, str. 85.

¹³³ CKSL, 1382 I 11; Schwanke, *Die Kanzlei*, str. 81, 85, ga istoveti s Henrikom, župnikom v Laškem, pisarjem Hermana II. in njegovim kaplanom.

¹³⁴ Stipišič I, št. 1645, 1681, 1682; Klaić, *Zadnji knezi*, str. 108, 110. Leta 1433 očitno ni bil več Hermanov protonotar. Gl. MHZ II, št. 65. Pred tem in asneje je bil protonotar križevske županije. Gl. npr. CDA VIII, št. 120 ter Stipišič I, št. 1558, 1568.

¹³⁵ ADG Regesten, 1432 VII 17; Weiss, *Quellen*, 1433 I 10. Lang I, št. 20/32. Morda je istoveten s kanclerjem Wolfgangom. Leta 1427 je bil še župnik v Krškem. Gl. StASP, Urkunden (1005–1918), 1427 V 30.

¹³⁶ MHT I, št. 252.

¹³⁷ Stipišič II, št. 2271, 2314, 2315.

¹³⁸ MHZ VII, str. 127.

¹³⁹ Lackner, *Hof und Herrschaft*, str. 313–314.

¹⁴⁰ MHEZ VII, št. 217.

– in morda tudi do arhiva ter so lahko overjali listine, ko je bil kancler odsoten.¹⁴¹ Ne moremo pa tudi povsem ovreči hipoteze, da gre v nekaterih primerih preprosto za zaupnike.

1. **Mihael Falconis iz Montpelliera, župnik v Laškem**, sekretar Hermana II. (1415).¹⁴²
2. **Hans Meusenreuter iz Fürstenfelda**,¹⁴³ sekretar Hermana II. (1415).¹⁴⁴
3. **Friderik Apprecher, duhovnik**, sekretar Friderika II. (1441).¹⁴⁵
4. **Mert iz Krškega, župnik v Laškem**, sekretar Friderika II. (1441).¹⁴⁶
5. **Leonard Moringering iz Esslingena**, sekretar Ulrika II. (1451).¹⁴⁷
6. **Andrej Glogauer**, sekretar Friderika II. in Ulrika II. (1452–1455).¹⁴⁸

Pisar (*notarius, Schreiber, Kanzleischreiber*)

Pisar je bil nižji uradnik dvorne pisarne, ki je izdeloval listine. Raziskave so pokazale, da je termin »pisar« včasih rabljen kot skupni imenovalec za vse člane pisarne in ne odraža stopnje, a analiza virov kaže, da je v našem primeru pisar vedno pisar.¹⁴⁹ Ta je bil podrejen načelniku pisarne – protonotarju oziroma kanclerju – in višjemu pisarniškem uradniku, sekretarju.¹⁵⁰ Kot kaže primer Gašperja iz Radovljice, so pisarji lahko napredovali vse do kanclerja.

1. **Ditmar** (1260).¹⁵¹
2. **Leo** (1288).¹⁵²
3. **Konrad, župnik v Novi Cerkvi**, pisar Friderika I. (1344).¹⁵³
4. **Henrik, župnik v Laškem**, pisar Hermana I. (1374).¹⁵⁴
5. **Henrik, župnik v Celju**, pisar Hermana I. (1380–1382).¹⁵⁵
6. **Filip iz Prossmaritz, duhovnik**, pisar Hermana II. (1412).¹⁵⁶
7. **Hans Weinreich**, pisar Hermana II. (1413).¹⁵⁷
8. **Henrik Plöchl, duhovnik**, pisar Hermana II. (1413).¹⁵⁸
9. **Konrad Schürger**, pisar Hermana II. (1417).¹⁵⁹
10. **Pavel iz Jarne**, pisar Hermana II. (1431).¹⁶⁰
11. **Mert iz Ribnice, duhovnik**, pisar Hermana II.? (1434).¹⁶¹
12. **Gašper iz Radovljice**, pisar Friderika II. (1436–1445).¹⁶²

¹⁴¹ Gl. tudi Langmaier, *Kaiser Friedrich III.*, str. 161–163; Lackner, *Hof und Herrschaft*, str. 313–314, domneva, da so bili sekretarji v 14. stoletju zaupniki deželnega kneza, proti izteku 14. stoletja pa moramo pod tem terminom razumeti člana dvorne pisarne. Komatar, *Ein Cartular*, št. 12 (1405 IV 22) omenja celjski *secret*.

¹⁴² RG, III 01618.

¹⁴³ Hans Meusenreuter je leta 1419 prejel od Hermana II. v fevd gospostvo Pakenštajn, ki ga je kupil od Jošta Helfenberškega in od takrat dalje se pogosto omenja kot Hans Meusenreuter s Pakenštajna. Gl. CKSL, 1419 VI 18. Fürstenfeld je kraj blizu Gradiščanske v Avstriji.

¹⁴⁴ RG, III 01312. Očitno je bil tudi klerik salzburške škofije (*clericus Salzburgerensis diocesis*), čeprav se kasneje nikoli ne omenja kot duhovnik, poleg tega pa je bil tudi poročen.

¹⁴⁵ CKSL, 1441 IX 1. Istoveten s svetovalcem Friderikom Apprecherjem, župnikom v Laškem (gl. CKSL, 1457 II 10 ali Birk II, str. 141–143).

¹⁴⁶ MHEZ VII, št. 22.

¹⁴⁷ *Historia Australis*, str. 224; Schwanke, *Die Kanzlei*, str. 86. V RG VI 03951 je naveden s polnim imenom.

¹⁴⁸ MHEZ VII, št. 217; Ortway, *Pozsony város III.*, str. 218, tudi op. 7.

¹⁴⁹ Gl. Kos, *Pismo*, str. 185; Lackner, *Hof und Herrschaft*, str. 312.

¹⁵⁰ Gl. tudi Megenberg, *Yconomica*, str. 149–151, 156–160.

¹⁵¹ CKL, št. 30. Ditmar je avtor na Žovneku izstavljene listine, zato lahko dopuščamo možnost, da gre za pisarja Žovneških. Gl. tudi Kos, *Diplomatični diskurz*, str. 147–148, zlasti str. 162.

¹⁵² CKL, št. 57. Leo je podoben primer kot Ditmar. Gl. Kos, *Diplomatični diskurz*, str. 163.

¹⁵³ ADG Regesten, 1344 III 14; CKSL, 1344 III 26.

¹⁵⁴ SI SI AS 1063, sig. 5986; CKSL, 1374 IX 14; Schwanke, *Die Kanzlei*, str. 81, 85, ga istoveti s protonotarjem Henrikom, župnikom v Laškem.

¹⁵⁵ SI SI AS 1063, sig. 4319; CKSL, 1380 IX 21; CKSL, 1382 I 11; Schwanke, *Die Kanzlei*, str. 81, ga ne istoveti s protonotarjem Henrikom, župnikom v Celju.

¹⁵⁶ RG, III 01863.

¹⁵⁷ SI SI AS 1063, sig. 4421; CKSL, 1413 II 10; Kosi, *Celjska klientela*, str. 54; Schwanke, *Die Kanzlei*, str. 86. Hans Weinreich je prvi poznani pisar, ki je bil očitno laik.

¹⁵⁸ BCCF, Archivio dell'antica Comunità di Cividale, Lorenzo d'Orlandi, H-9, št. 139; Schwanke, *Die Kanzlei*, str. 81.

¹⁵⁹ DAGS, Bistumsurkunden, 1417 VIII 24; Schwanke, *Die Kanzlei*, str. 86.

¹⁶⁰ CDA VIII, št. 120.

¹⁶¹ CKSL, 1434 I 21 V listini je navedeno, da je Mert njen avtor (*Martinus de Reyffnicz capellanus eius* (Hermanov) *sst.* (*scripsit* – napisal). Ali je bil Mert uradni pisar Hermana II. pa se iz listine ne da razbrati.

¹⁶² CFK I, fol. 28, 28v, 61v, 62v (verjetno *schreiber*), 108; MHEZ VII, št. 22; Schwanke, *Die Kanzlei*, str. 86.

13. **Walter**, pisar Friderika II. (1437).¹⁶³
14. **Štefan Graspan**, pisar Friderika II. (1441).¹⁶⁴
15. **Anton iz Gudovaca**, pisar Friderika II. in Ulrika II. (1442–1452).¹⁶⁵
16. **Jurij Schiringer**, pisar Ulrika II. (1447–1450).¹⁶⁶
17. **Andrej Glogauer**, pisar Friderika II. in Ulrika II. (1450–1453).¹⁶⁷
18. **Janez Reichmutter**, pisar Friderika II. in Ulrika II. (1450–1456).¹⁶⁸
19. **Andrej**, pisar Friderika II. (1454).¹⁶⁹
20. **Janez iz Radovljice**, pisar Ulrika II. (1456).¹⁷⁰
21. **Mihael Weinmann**, pisar Ulrika II. (1456).¹⁷¹

Kaplan (*capellanus*, *Kapellan*)

Kaplan je bil vladarjev osebni duhovnik in član dvorne kapele ter je bil zadolžen za vladarjevo duhovno oskrbo.¹⁷² Predvidevamo lahko, da so bili kaplani Celjskih obenem njihovi osebni spovedniki. Že Herman I. je od papeža prejel privilegij, da si sam izbere svojega spovednika, kasneje pa je bil takšen privilegij podeljen še ostalim grofom.¹⁷³ Kaplani so bili izobraženi in kot kaže primer ene listine, so po potrebi lahko napisali tudi listino.¹⁷⁴

1. **Henrik, župnik v Laškem**, kaplan Hermana I. (1374).¹⁷⁵
2. **Friderik, župnik v Laškem**, kaplan Hermana I. (1380).¹⁷⁶
3. **Leopold, župnik v Kranju**, kaplan Hermana II. (1400).¹⁷⁷
4. **Janez iz Mile, župnik v Laškem**, kaplan Hermana II. (1407).¹⁷⁸
5. **Janez, kanonik v Zagrebu**, kaplan Hermana II. (1409).¹⁷⁹
6. **Hans iz Baldramsborfa, duhovnik**, kaplan Hermana II. (1433).¹⁸⁰
7. **Mert iz Ribnice, duhovnik**, kaplan Hermana II. (1434).¹⁸¹
8. **Friderik Apprecher, duhovnik**, kaplan Friderika II. (1440).¹⁸²
9. **Andrej Doring, duhovnik**, kaplan Friderika II. in Ulrika II. (1442).¹⁸³
10. **Valentin Chuen iz Steina**,¹⁸⁴ **duhovnik**, kaplan Friderika II. (1447).¹⁸⁵
11. **Janez Crossin, duhovnik**, kaplan Friderika II. (1448).¹⁸⁶
12. **Eberhard Seus, duhovnik**, kaplan Friderika II. (1449).¹⁸⁷
13. **Leonard Moringier iz Esslingena**, kaplan Ulrika II. (1449).¹⁸⁸

¹⁶³ Schwanke, *Die Kanzlei*, str. 82, 86.

¹⁶⁴ MHEZ VII, št. 22.

¹⁶⁵ SI SI AS 1063, sig. 4537; CKSL, 1450 III 30; Stipišić I, št. 2031; Stipišić II, št. 2206; Klaić, *Zadnji knezi*, str. 112.

¹⁶⁶ CKSL, 1447 X 12; Baraga, *Kapiteljski arhiv*, št. 63; Kosi, Celjska klientela, str. 54; Schwanke, *Die Kanzlei*, str. 83, 86.

¹⁶⁷ Schwanke, *Die Kanzlei*, str. 86.

¹⁶⁸ CKSL, 1450 XII 8; CKSL, 1451 IX 25; CKSL, 1453 VIII 11; CKSL, 1454 III 12; CKSL, 1454 VI 15; CKSL, 1455 X 8; Kosi, Celjska klientela, str. 54; Schwanke, *Die Kanzlei*, str. 86. Leta 1458 je bil kot pisar že v službi ogrskega kralja Matije Korvina. Gl. CKSL, 1458 V 23.

¹⁶⁹ MHEZ VII, št. 237. Morda je istoveten s sekretarjem Andrejem Glogauerjem. Gl. sekretar v tej razpravi.

¹⁷⁰ CFK IIa, fol. 29v–30.

¹⁷¹ Birk I, št. 223; Schwanke, *Die Kanzlei*, str. 86. Po smrti Ulrika II. je bil v službi cesarja Friderika III. Michael Weinmann je avtor t. i. Celjskega kartularja. Gl. Kartular, fol. 1.

¹⁷² *Lexikon des Mittelalters*, 5/V, str. 930; Megenberg, *Yconomica*, str. 137–139.

¹⁷³ CKSL, 1439 IV 2; RG, II 03240; RG, III 00971; RG, V 01906; RG, VI 01262; RG, VI 01262; RG, VI 05572.

¹⁷⁴ Na koncu listine SI SI AS 1063, sig. 345 (prepis: CKSL, 1434 I 21) je navedeno *Martinus de Reyffniz capellanus eius* (Hermanov, op.) *ssť. (scripsit – napisal, op.)*.

¹⁷⁵ SI SI AS 1063, sig. 5986; CKSL, 1374 IX 14.

¹⁷⁶ CKSL, 1380 IX 21; Schwanke, *Die Kanzlei*, str. 81, ga istoveti s Friderikom, župnikom v Laškem, kanclerjem Hermana II.

¹⁷⁷ SI SI AS 1063, sig. 345; CKSL, 1400 VI 29.

¹⁷⁸ SI SI AS 1063, sig. 6596; CKSL, 1407 I 26.

¹⁷⁹ SI SI AS 1063, sig. 4677; CKSL, 1409 IX 3.

¹⁸⁰ KLA, Porcia, Herrschaftsarchiv, 1433 XII 4.

¹⁸¹ CKSL, 1434 I 21 (avtor listine je prav omenjeni Mert).

¹⁸² RG, V 01888. Istoveten s Friderikom Apprecherjem, sekretarjem (gl. CKSL, 1441 IX 1) in župnikom v Laškem (gl. CKSL, 1457 II).

¹⁸³ MHEZ VII, št. 26; RG, V 00246.

¹⁸⁴ Ni mi znano, za kateri Stein gre.

¹⁸⁵ RG, VI 05675.

¹⁸⁶ RG, VI 02756.

¹⁸⁷ Schwanke, *Die Kanzlei*, str. 85. Leta 1448 je omenjen kot prior dominikanskega samostana na Ptuj. Gl. CKSL, 1448 X 7.

¹⁸⁸ RG, VI 03951.

14. **Janez Harrer, duhovnik**, kaplan Friderika II. (1450).¹⁸⁹

15. **Sigismund, varaždinski arhidiakon**, kaplan Katarine Branković Celjske (1458).¹⁹⁰

Zdravnik (*physicus, Arzt, Wundarzt*)

V virih zasledimo dva zdravnika Celjskih, za tretjega pa imamo samo indic. Prvi je bil Mihael Falconis iz Montpelliera, doktor medicine in kanonskega prava.¹⁹¹ Bil je tudi sekretar in svetovalec Hermana II. ter župnik v Laškem. Zaradi neznanja jezika župljanov mu je papež moral dati dovoljenje za opravljanje službe. Leta 1418 je bil izvoljen za dekana dunajske medicinske fakultete in od takrat ga ne zasledimo več na celjskem dvoru. Drugi zdravnik, Erhart Haidinger, je bil očitno laik. Kar se tiče tretjega zdravnika, *Celjska kronika* omenja, da je Friderika II. po izpustitvi iz pripora leta 1426 oskrbel zdravnik. Če verjamemo kroniki in nimamo razloga, da ji ne bi, ga je najverjetneje oskrbel dvorni zdravnik, čigar imena pa kronika ne navaja.¹⁹²

1. **Mihael Falconis iz Montpelliera, župnik v Laškem**, zdravnik Hermana II. (1415–1418).¹⁹³

2. **neimenovani**, zdravnik (1426).¹⁹⁴

3. **Erhart Haidinger**, zdravnik Friderika II. in Ulrika II. (1444–1448/1452?).¹⁹⁵

Prokurator (*procurator, Prokurator*)

Prokurator je zastopal vladarja pri tretji osebi ali je v njegovem imenu izvajal določeno nalogo. V to kategorijo lahko štejemo tudi pooblaščenca, opolnomočenca in zastopnika. Omenjene funkcije so bile pogosto časovno omejene, saj so bile vezane na določeno nalogo.¹⁹⁶ V času Friderika II. so Celjski očitno imeli stalne prokuratorje v Rimu, kar priča o njihovem takratnem ugledu.

1. **Konrad von Neuburg**, prokurator Friderika I. (1337–1341).¹⁹⁷

2. **Osterman Rauber, župnik v Poljanah**, prokurator Hermana II. (1430).¹⁹⁸

3. **Janez Karschaw, duhovnik**, prokurator Celjskih v Rimu (1439–1441).¹⁹⁹

4. **Mert iz Sevnice, župnik v Dobropolju**, prokurator Celjskih v Rimu (1451).²⁰⁰

5. **Friderik Lamberger**, opolnomočenec Katarine Branković Celjske v pogajanjih s cesarjem Friderikom III. (1457).²⁰¹

6. **Andrej Baumkircher**, opolnomočenec Katarine Branković Celjske v pogajanjih s cesarjem Friderikom III. (1457).²⁰²

Zakladnik (*thesaurarius*)

Zakladnik je skrbel za zakladnico, v kateri so bili hranjeni predvsem dragoceni predmeti iz plemenitih kovin, kot sta zlato in srebro.²⁰³ Na podlagi virov vemo, da so Celjski imeli zakladnico na Žgornjem in Spodnjem gradu v Celju ter na Žovneku.²⁰⁴ Te zakladnice niso delovale kot osrednje blagajne, kamor bi se stekali vsi dohodki od gospodstev in raznih dejavnosti. Omenili smo že, da so grofi imeli poseben voz za transport zaklada.²⁰⁵ Po Megenbergu se lahko funkciji zakladnika in komornika prekrivata in v virih se res omenja en celjski zakladnik,

¹⁸⁹ CKSL, 1450 III 5.

¹⁹⁰ MHZ II, št. 197. Nekoliko nenavadno, da je Katarina imela katoliškega kaplana, ko pa naj bi ohranila pravoslavno veroizpoved in po navedbah Celjske kronike imela svojega pravoslavnega kaplana. Gl. Celjska kronika, str. 93.

¹⁹¹ Montpellier je kraj na jugu Francije.

¹⁹² Gl. tudi Megenberg, *Yconomica*, str. 144–149.

¹⁹³ AFMUV I, str. 40; AFMUV III, str. 305; RG, III 01618; Kosi, Herman II. Michael Falconis se je v določenem trenutku udeležil koncila v Konstanci (1414–1418) in morda sta se s Hermanom II. spoznala ravno tam. Gl. *Chronik*, str. 178.

¹⁹⁴ Celjska kronika, str. 80–81.

¹⁹⁵ AMB, Magistrát mesta Bratislavy, zbirka listín a listov, 1444 I 14; AMB, Magistrát mesta Bratislavy, zbirka listín a listov, 1448 III 27; KLA, Khevenhüller, Familie, 1452 VII 12. Leta 1452 je bil že sodnik v Stainachu.

¹⁹⁶ Kos, Pamet pod šlemom, str. 216.

¹⁹⁷ CKL, št. 167, 184; HKA, Urkunden (1170–1894), 1341 XI 13.

¹⁹⁸ SI SI AS 1063, sig. 4704; CKSL, 1430 III 11.

¹⁹⁹ RG, V 01973; RG, V 04176; RG, V 06555; RG, V 09063.

²⁰⁰ RG, VI 04130.

²⁰¹ Birk II, str. 149; CKSL, 1457 XII 15.

²⁰² Birk II, str. 149; CKSL, 1457 XII 15.

²⁰³ V listini SI SI AS 1063, sig. 4423 (prepis: CKSL, 1414 XI 9), se omenja *camera vasorum argenterum seu thesauria* na Spodnjem gradu v Celju.

²⁰⁴ SI SI AS 1063, sig. 4423; CKSL, 1414 XI 9; Celjska kronika, str. 90, 115–116, 132.

²⁰⁵ Celjska kronika, str. 99.

ki je bil hkrati komornik, pred tem pa se omenja tudi kot komorni pisar (*Kammerschreiber*).²⁰⁶ Predpostavljamo lahko, da je bil zakladnik vezan bolj na zakladnico kot na vladarjevo osebo in ni spremljal dvora na potovanju.

1. **Filip, župnik v Vodichah (1408) in Kamniku (1414)**, komorni pisar (1408) ter komornik in zakladnik na Spodnjem gradu v Celju (1414).²⁰⁷

Glavar (*capitaneus, Hauptmann*)

Glavar je bil grofov namestnik v grofiji ter je imel upravne, vojaške in sodne pristojnosti. Celjski so imeli glavarje v vseh svojih grofijah, njihovi sedeži pa so bili na gradovih Celje, Krapina, Ortenburg in Metlika.²⁰⁸ V grofiji v Marki in Metliki, ki je imela položaj dežele, je imel glavar kot deželni glavar večja pooblastila, saj je po privilegiju iz leta 1365 predsedoval ograjnemu sodišču v Metliki in sodil deželnemu plemstvu, poleg tega je lahko imel tudi namestnika – deželnega upravitelja (*Landesverweser*), a v času celjskega gospodovanja teh očitno ni bilo.²⁰⁹

Glavarstvo	Glavar
Grofija Celje (1341–1456) ²¹⁰	Jošt Helfenberski (1452–1454) ²¹¹
Grofija Zagorje (1399–1456)	Jurij Mindorfer (1422–1424) ²¹² Hans Wernburger (1428–1436) ²¹³ Ahac Mindorfer (1444–1456) ²¹⁴
Grofija Ortenburg s Sternbergom (1418–1456)	Viljem Perneški (1420) ²¹⁵ Nikolaj von Weisspriach (1427) ²¹⁶ Andrej von Graben (1432–1445) ²¹⁷ Jurij Ungnad (1447–1449) ²¹⁸ Andrej von Weisspriach (1453–1454) ²¹⁹
Grofija v Marki in Metliki (1443–1456)	Hans Hohenwarter (1423–1432) ²²⁰ Jurij Kollnitzer (1444–1447) ²²¹ Wolfgang Ecker (1449) ²²² Baltazar Lihtenberski (1456) ²²³

²⁰⁶ Megenberg, *Yconomica*, str. 169. Za komornika na habsburškem dvoru gl. Lackner, *Hof und Herrschaft*, str. 90–91, 107–108. Žolger, *Der Hofstaat*, str. 3, istoveti zakladnika in komornika.

²⁰⁷ SI SI AS 1063, sig. 5364; CKSL, 1408 XI 11; CKSL, 1414 XI 9. Leta 1408 je bil še župnik v Vodichah in nato leta 1414 v Kamniku. V SI SI AS 1063, sig. 4423 (prepis: CKSL, 1414 XI 9), je omenjen kot *camerarius seu thesaurarius* (zakladnik oziroma komornik, op.). Sodeč po zapisu v listini sta komora in zakladnica (*camera vasorum argenterum seu thesauria*) ter komornik in zakladnik (*camerarius seu thesaurarius*) pravzaprav eno in isto.

²⁰⁸ Kosi, Grajska politika, str. 485–486.

²⁰⁹ CKSL, 1365 IV 29. Izjema je bilo krvno sodstvo, ki je bilo v rokah deželnega kneza. Celjski grofje so leta 1383 pridobili trga Metlika in Črnomelj ter gospodstva Kostanjevica, Novo mesto in Višnja Gora v zastavo od Habsburžanov, a vse do leta 1443 niso imeli deželnoknežje oblasti nad grofijo v Marki in Metliki. Gl. Kosi, Grafschaft Mettling, str. 40–44, 57–58.

²¹⁰ V posesti Celjskih od–do.

²¹¹ ADG Regesten, 1452 VIII 10; CKSL, 1454 III 17; CKSL, 1454 IV 4; CKSL, 1454 VIII 28.

²¹² CKSL, 1422 VIII 3; CKSL, 1424 VIII 10; Kosi, Grajska politika, str. 18–19.

²¹³ CKSL, 1428 II 8; CKSL, 1433 I 11; CKSL, 1434 III 31; CKSL, 1435 III 12; CKSL, 1436 VI 29; DF, 256326 (1433 VI 24); *Poviestni spomenici*, št. 82, MHZ II, št. 65; TKL II, št. 172, 180; Kosi, Grajska politika, str. 20.

²¹⁴ CKSL, 1444 I 29; CKSL, 1454 IX 8; DF, 255737 (1451 XI 25); DL, 37147 (1454 IX 11); DL, 34402 (1455 XII 14); DL, 34763 (1456 I 18); MHEZ VII, št. 140, 237; NÖLa, Gerichtsarchive, Landesgericht Wien, Landrechtsurkunden 019 (1450 X 27); Kosi, Grajska politika, str. 19.

²¹⁵ HHStA, Millstatt, Benediktiner (1122–1588), 1420 V 28.

²¹⁶ ADG Regesten, 1427 III 12.

²¹⁷ CKSL, 1432 IV 4; CKSL, 1441 V 31; DF, 258064 (1435 VII 17); CFK I, fol. 45v; KLA, Allgemeine Urkundenreihe, 1443 IV 3; KLA, Allgemeine Urkundenreihe, 1436 IV 19; KLA, Khevenhüller, Familie, 1444 I 25; KLA, Khevenhüller, Familie, 1444 II 17; KLA, Porcia, Herrschaftsarchiv, 1443 IV 6; HHStA, Millstatt, Benediktiner (1122–1588), 1438 III 18; LNSAL, št. 323; RI XIII/12, št. 279; Kosi, Grajska politika, str. 25.

²¹⁸ HHStA, Salzburg, Erzstift (798–1806), Allgemeine Urkundenreihe, 1447 VII 9; BayHStA, Erzstift Salzburg Urkunden (940–1781), 1449 II 26; Wiessner, *Die Schenken*, št. 440 (1448 I 22).

²¹⁹ ADG Regesten, 1454 II 11; Chmel II, str. 25.

²²⁰ CKSL, 1424 IX 8; CKSL, 1424 VIII 10; CKSL, 1428 I 17; CKSL, 1430 V I; CKSL, 1429 V 25; CKSL, 1430 V 1; CKSL, 1432 I 7; DOZA, Urkunden, 1423 XI 30. Kosi, Grajska politika, str. 20; Kosi, Grafschaft Mettling, str. 48, meni, da so ga na položaj glavarja umestili Habsburžani kot deželni knezi, a da so zanj lobirali Celjski.

²²¹ CKSL, 1447 IX 18; Kosi, Celjska klientela, str. 21. Kollnitzer je leta 1430 Ulrika II. spremljal na potovanju v Španijo. Gl. Häbler, *Das Wallfahrtsbuch*, str. 44.

²²² *Die Chroniken*, str. 477; Kosi, Grajska politika, str. 50.

²²³ CKSL, 1456 IX 13; SI AS 1063, sig. 657; Kosi, Grajska politika, str. 18.

Gradiščan (*castellanus*, *Burggraf*), oskrbnik (*Pfleger*), grajski glavar (*Hauptmann*, *capitaneus*),²²⁴ grajski upravnik (*Schaffer*) in podgradiščan (*vicecastellanus*)

Gradove, ki jih Celjski niso podeljevali v fevd, so predali vazalom v upravo.²²⁵ Naloge gradiščanov so bile, da proti plačilu grad varujejo in vzdržujejo. Če je bil določen grad tudi sedež deželskega sodišča, so gradiščani obenem prevzeli funkcijo deželskih sodnikov.²²⁶ V 15. stoletju se poleg gradiščana pojavita še oskrbnik in grajski glavar, ki pa imata enake zadolžitve kot gradiščan.²²⁷ V starejših virih zasledimo tudi grajskega upravnika, ki pa je imel bolj gospodarske zadolžitve.²²⁸ V enem viru se omenja tudi *vicecastellanus*, torej podgradiščan, zelo verjetno namestnik gradiščana.²²⁹ Uporaba terminov ni bila vedno dosledna, tako da se lahko za isto funkcijo v različnih virih uporabljajo različni termini. Stari družinski gradovi Žovnek, Lemberg, Šenek, Ojstrica in Libenštajn so v zgodnjem obdobju z vidika raziskav nekoliko problematični, saj ohranjeni viri niso dovolj izpovedni, da bi lahko določili, ali so jih Žovneški podeljevali v pravi fevd ali le v gradiščansko upravo.²³⁰ V redkih primerih na nekaterih gradovih zasledimo po dva gradiščana hkrati.

Grad	Gradiščan, oskrbnik, glavar, upravnik ali podgradiščan
Bela Peč (1431–1456) ²³¹	Bernhard Kleinherr , gradiščan (1440) ²³² Hans von Fresach , gradiščan (1440) ²³³ Hans Čušperški , gradiščan (1447–1463) ²³⁴
Božjakovina (po 1436–1460)	Peter Kastenar , gradiščan (1446) ²³⁵
Cesargrad (1399–1456)	Andrej Baumkircher , gradiščan (?–1456) ²³⁶
Čakovec (1405–1461)	Frank Krbavski , glavar (1437) ²³⁷ Jurij Saurer , glavar (1440–1442) ²³⁸ Walter Safner , glavar (1446) ²³⁹ Hans Lamberger , glavar (1454) ²⁴⁰ Friderik Lamberger , glavar (1456) ²⁴¹
Čazma (po 1399–1460)	Reinhard von Rain , gradiščan (1404) ²⁴² Jurij Pirs , gradiščan (1445–1449) ²⁴³

²²⁴ V virih se za obe funkciji, glavarje in grajske glavarje, uporablja isti izraz – *capitaneus* oziroma *Hauptmann*.

²²⁵ Kosi, Celjska klientela, str. 30; Trenutno najboljši pregled »grajske politike« grofov Celjskih v Kosi, Grajska politika.

²²⁶ Kos, *Vitez in grad*, str. 62–68.

²²⁷ Bizjak, Grad kot središče, str. 438; Kos, *Vitez in grad*, str. 62–68; Kosi, Grajska politika, str. 485. Grajski glavarji (*capitanei*) se pojavljajo predvsem na gradovih v Slavoniji. Navedba *capitaneus seu castellanus* v vsaj dveh virih potrjuje našo hipotezo, da so bili grajski glavarji istovetni z gradiščani. Gl. DL, 13674 (1442 III 20); MHZ X, št. 116.

²²⁸ CKL št. 115, 122, 123, 145, 152, 153, 159. Razlaga upravnika v Kos, *Vitez in grad*, str. 410.

²²⁹ MHZ II, št. 158.

²³⁰ Edino za Lemberg imamo izrecno omembo gradiščana leta 1275 ter upravnika med letoma 1308 in 1340 (gl. CKL, št. 45). Za Žovnek in Ojstrico nimamo nobene izrecne omembe gradiščana do poznega 14. oziroma zgodnjega 15. stoletja, na Šeneku in Libenštajnu pa se očitno sploh ne pojavlja. Kos, *Vitez in grad*, str. 310–313, 313–314, 334–335, 376, 409–410, je prepričan, da so bili omenjeni gradovi v gradiščanski upravi ministerialov in nižjega plemstva (vitezov), a vsi zaradi načrtnih hitrih menjav niso imeli naziva gradiščan. Kosi, Celjska klientela, str. 14, za Žovnek meni, da je bil v 13. stoletju v gradiščanski upravi ministerialov.

²³¹ V posesti Celjskih od–do. Nekateri gradove je po smrti Ulrika II. leta 1456 obdržala Katarina Branković do okoli leta 1460/1461.

²³² Sapač, Grad Bela Peč, str. 355.

²³³ Mlinar, *Urbarji*, str. 23, je verjetno storil napako, ko je ime poslovenil kot **Hans iz Brež**. Zelo verjetno ne gre za Hansa von *Friesach* (Breže na Koroškem), ampak za Hansa von *Fresach* (Fresach na Koroškem, približno 50 km stran od Brež/Friesacha), ki se prvič pojavi leta 1432. V starejših virih se ime *Fresach* pogosto zapisuje kot *Friesach* ali *Fresiach*. Gl. Fresacher, Das Geschlecht, str. 190, 201. Hans von Fresach je v letih 1433 in 1455/1456 prejel v fevd grad Prießenegg na Koroškem. Gl. CKSL, 1433 XII 17; CFK IIa, fol. 22v.

²³⁴ Mlinar, *Urbarji*, str. 23, navaja vir, ki omenja še druge gradiščane Bele Peči. Vsi so bili predhodniki Jurija Flecka, gradiščana v letu 1499, in sicer **Grimšćicer**, **Haunsberg**, **Steckner**, **Kacjaner**, **Konrad von Stein**, **neki Čeh** in **Andrej von Graben**. Iz vira žal ni razvidno, kdaj in v kakšnem vrstnem redu so opravljali funkcijo.

²³⁵ Stipišić II, št. 2074.

²³⁶ Celjska kronika, str. 153. Verjetno gradiščan še za časa Ulrika II.

²³⁷

²³⁸ CKSL, 1440 IV 24; DL, 13674 (1442 III 20); Engel I, str. 291; TKL II, št. 206; Kosi, Grajska politika, str. 22.

²³⁹ TKL II, št. 238; Kosi, Grajska politika, str. 21.

²⁴⁰ SI SI AS 1063, sig. 6022; CKSL, 1454 VI 15.

²⁴¹ Celjska kronika, str. 155. Ni izključeno, da se je kronist zmotil in gre za Hansa Lambergerja.

²⁴² SI AS 1063, sig. 373; CKSL, 1404 VII 30. Vprašanje je, ali so Celjski Čazmo v tem času že posedovali. Reinhard de Rain bi lahko bil iz Brežic (nemško: Rain).

²⁴³ DF, 231216 (1445 VI 7); Stipišić II, št. 2062, 2134, 2136; Engel I, str. 292. Gl. tudi Pálosfalvi, *The Noble Elite*, str. 303.

Dravograd (1386–1456)	Gerloh Leubacher , gradiščan (1387) ²⁴⁴ Nikolaj Gall , oskrbnik (1423) ²⁴⁵
Đurdevac (1445–1460)	Gasper Pirs , glavar (1449) ²⁴⁶ Bernhard Griebinger , glavar (1450) ²⁴⁷ Martin Cipser , podgradiščan (1451) ²⁴⁸
Forhtenek (1336–1456)	Hajncin Raumschüssel , gradiščan (1378) ²⁴⁹ Hieronim Voitlander , gradiščan (1441) ²⁵⁰ Anton Grimščicer , gradiščan (1448) ²⁵¹ Hans Kolenc , gradiščan (1454) ²⁵²
Goldenstein (1418–1456)	Konrad Mossburger , oskrbnik (1418) ²⁵³
Gračeno (1356–1456)	Jurij Ochsel , gradiščan (1421/1422) ²⁵⁴ Mihael Unruo , gradiščan (?–1456) ²⁵⁵
Gumnik (po 1437–1456)	Jurij Pirs , glavar (1449) ²⁵⁶
Hohenburg pri Špitalu (1418–1456)	Erazem Feistritz , gradiščan (1420) ²⁵⁷ Sigmund Rosegger , gradiščan (1437) ²⁵⁸ Konrad Haspel , oskrbnik (1453) ²⁵⁹
Hrastovica (vsaj od 1445 do 1456)	Jurij Pirs in neimenovani kolega , glavarja (1445) ²⁶⁰ Martin Reutcher , gradiščan (1448) ²⁶¹
Kacenštajn (1351–1456)	Hieronim Voitlander , gradiščan (1439) ²⁶²
Kamen pri Begunjah (1418–1456)	Ahac Grimščicer , gradiščan (1407–1422) ²⁶³ Jurij Lamberger , gradiščan (1426) ²⁶⁴
Kamen v Podjuni (1358–1456)	Jurij Hallegger , oskrbnik (1436) ²⁶⁵
Kamenica (1435–1456)	Sigmund Acz , gradiščan (1435) ²⁶⁶
Koprivnica (1423/1444–1456) ²⁶⁷	Wolffhard Kapfenstein , gradiščan (1423) ²⁶⁸ Luka , gradiščan (1444–1445) ²⁶⁹

²⁴⁴ SI AS 1063, sig. 5339; CKSL, 1387 VIII 28.

²⁴⁵ HHStA, Salzburg, Erzstift (798–1806), Allgemeine Urkundenreihe, 1423 VI 8.

²⁴⁶ DF, 231246 (1449 I 13); DF, 231288 (1449 IV 9); Engel I, str. 426; Stipišić II, št. 2134, 2136. Gre za brata Jurija Pirs. Pálosfalvi, *The Noble Elite*, str. 303, dopušča možnost, da je bil glavar med letoma 1445 in 1456, a glede na to, da se leta 1450 kot glavar omenja Bernhard Griebinger, je to malo verjetno.

²⁴⁷ MHZ X, str. 116; Kosi, Grajska politika, str. 21.

²⁴⁸ Engel I, str. 426. V MHZ II, št. 158, je omenjen kot *vicecastellanus*, torej podgradiščan. Morda je bil namestnik glavarja Bernharda Griebingerja.

²⁴⁹ TKL I, št. 211; Kos, *Vitez in grad*, str. 274.

²⁵⁰ CKSL, 1441 VIII 28; CKSL, 1441 X 11.

²⁵¹ CKSL, 1448 VI 22.

²⁵² SI AS 1063, sig. 4553; CKSL, 1454 V 30.

²⁵³ KLA, Allgemeine Urkundenreihe, 1418 XI 2.

²⁵⁴ Kos, *Vitez in grad*, str. 257, op. 42.

²⁵⁵ Birk II, str. 142. Verjetno gradiščan še za časa Ulrika II. Cesar Friderik III. ga je leta 1457 obdržal na istem na položaju.

²⁵⁶ DF, 231246 (1449 I 31); Engel I, str. 319.

²⁵⁷ HHStA, Millstatt, Benediktiner, (1122–1588), 1420 V 28.

²⁵⁸ As 1063, sig. 4713; CKSL, 1437 III 8.

²⁵⁹ Chmel II, str. 26.

²⁶⁰ DL, 80833 (1445 VI 18); Engel I, str. 329. Listina omenja *Georgio Pyers et eius consocio, capitaneis meis (Ulrici, comitis Cilie) in Harazthowycza*.

²⁶¹ DF, 255727 (1448 VIII 20); Engel I, str. 329.

²⁶² CKSL, 1439 V 16.

²⁶³ CKSL, 1407 III 13; CKSL, 1412 X 2; CKSL, 1416 XI 8; CKSL, 1418 IX 20; CKSL, 1422 IV 27.

²⁶⁴ SI AS 1063, sig. 487; CKSL, 1426 V 16.

²⁶⁵ KLA, Allgemeine Urkundenreihe, 1436 V 15.

²⁶⁶ SI AS 1063, sig. 522; CKSL, 1435 VII 17.

²⁶⁷ Koprivnica (madžarsko *Kővár*) v Slavoniji je bila še leta 1414 v rokah kraljice Barbare Luksemburške. Leta 1423 je imel Herman II. tam svojega gradiščana, vsaj med letoma 1427 in 1435 ni bila v posesti Celjskih, leta 1444 pa se spet omenja celjski gradiščan. Gl. Engel I, str. 351.

²⁶⁸ DL, 105647 (1423 IV 15); Engel I, str. 351.

²⁶⁹ DL, 34779 (1444 IV 21); DL, 34786 (1445 VI 25); Engel I, str. 351. Umril je najkasneje leta 1454. Gl. DL, 34781 (1454 III 19).

Kostanjevica na Krki (1418–1431)	Henrik Apfalterer, glavar (1429–1434) ²⁷⁰
Kostel/Grafenwarth (1418–1456)	Jurij Mindorfer, gradiščan (1419) ²⁷¹ Hans Schrabas, oskrbnik (1436–1441) ²⁷² Volklein Turjaški, gradiščan (1441) ²⁷³ Baltazar Lihtenberski, gradiščan (1449) ²⁷⁴ Andrej Kraig, glavar (1456–1458) ²⁷⁵ Jurij Mosheimer, gradiščan (1456) ²⁷⁶
Krško (1351–1456)	Orthin in Wartuan, gradiščana (1380) ²⁷⁷ Herman s Turna, gradiščan (1405) ²⁷⁸ Herman Kozjaški, gradiščan (1428) ²⁷⁹ Ahac Ekenštajner, oskrbnik (?–1456) ²⁸⁰
Krupa na Uni (1424–1456)	Herman Kozjaški, glavar (1428) ²⁸¹ Sigmund Sebracher, oskrbnik (1454) ²⁸²
Kunšperk (1393–1456)	Nikolaj Tanpeck, oskrbnik/gradiščan (1414–1422) ²⁸³ Herman Kozjaški, gradiščan (1440) ²⁸⁴ Friderik von Ratt st., gradiščan (1442) ²⁸⁵ Nikolaj iz Mile, gradiščan (1449) ²⁸⁶
Landskron (1372–1427)	Andrej von Graben, gradiščan (1415–1423) ²⁸⁷
Lemberg pri Šmarju (1130–1456)	Herbert z Lemberga, gradiščan (1275–1278) ²⁸⁸ Rudolf z Lemberga, upravnik (1308–1328) ²⁸⁹ Rudolf z Lemberga, upravnik (1328–1334) ²⁹⁰ Hans Gneser, oskrbnik (1426) ²⁹¹ Jurij Mindorfer, gradiščan (1427–1429) ²⁹²
Lobor (1399–1456)	Hans Landmann, gradiščan (1445–1456) ²⁹³
Lož (1418–1456)	Baltazar Lamberger, gradiščan (1423–1434) ²⁹⁴ Baltazar Dürer, gradiščan (1445–1447) ²⁹⁵ Mert Schnitzenbaumer, gradiščan (1453–1456) ²⁹⁶ Hans Hekenberski, gradiščan (1456) ²⁹⁷

²⁷⁰ CKSL, 1429 III 24; Komatar, Ein Cartular, št. 61 in 62 (obe datirani s 1429 III 24); Kosi, Graffschaft Mettling, str. 53. Po letu 1431 je bila Kostanjevica spet v rokah Habsburžanov, ki so očitno obdržali Henrika Apfaltererja za glavarja.

²⁷¹ CKSL, 1419 VI 18; CKSL, 1419 IX 17; TKL II, št. 66.

²⁷² CFK I, fol. 50v, 81v. Umrli je najkasneje leta 1441.

²⁷³ CFK I, fol. 50v.

²⁷⁴ SI AS 1063, sig. 4536; CKSL, 1449 XII 1; Kosi, Grajska politika, str. 18.

²⁷⁵ Andrej Kraig je bil glavar na Kostelu leta 1458 (gl. DF, 233197 (1458 V 22)). Engel I, str. 347, meni, da bi lahko bil tudi Ulrikov glavar leta 1456, enako Kosi, Grajska politika, str. 50. Gl. tudi Celjska kronika, str. 153.

²⁷⁶ Kosi, Grajska politika, str. 20, sklicujoč se na Birk II, št. I, str. 142, meni, da je bil Jurij Mosheimer celjski gradiščan za časa Ulrika II. Cesar Friderik III. ga je leta 1457 obdržal na istem na položaju.

²⁷⁷ Listino navaja Valvasor, *Die Ehre*, XI, str. 235–236.

²⁷⁸ CKSL, 1405 III 25; Kosi, Grajska politika, str. 15; Kos, *Vitez in grad*, str. 169.

²⁷⁹ CKSL, 1428 VI 23; Kosi, Grajska politika, str. 18.

²⁸⁰ Birk I, št. 163, 212. Verjetno je bil oskrbnik še za časa Ulrika II. Cesar Friderik III. ga je obdržal na istem položaju.

²⁸¹ CKSL, 1428 VI 23; Kosi, Grajska politika, str. 18.

²⁸² SI AS 1063, sig. 4552; CKSL, 1454 IV 4; Kosi, Grajska politika, str. 26.

²⁸³ ADG Regesten, 1414 VI 5; ADG Regesten, 1420 V 14; ADG Regesten, 1422 VI 30.

²⁸⁴ Kozjaški bi lahko bil gradiščan na Kunšperku leta 1440 (gl. CKSL 1440–1441; Otorepec, Seznam, str. 334).

²⁸⁵ CFK I, fol. 55v; Kosi, Grajska politika, str. 22.

²⁸⁶ CKSL, 1449 XI 23; Kosi, Celjska klientela, str. 55.

²⁸⁷ Vonend, Die Herrschaften, str. 219; PF II, št. XVIII.

²⁸⁸ CKL št. 45, 48.

²⁸⁹ CKL št. 79, 105, 115, 122, 123, 145. Leta 1328 in kasneje se omenja že kot nekdanji upravnik.

²⁹⁰ CKL št. 152, 153, 159, 188, 200. Po letu 1334 se omenja zgolj kot Rudolf z Lemberga in ne več kot upravnik. Predvidevamo lahko, da ni istoveten s starejšim istoimenskim upravnikom.

²⁹¹ Weiss, *Quellen*, 1426 II 4.

²⁹² Kosi, Graffschaft Mettling, str. 46.

²⁹³ CFK I, fol. 132; DL, 34402 (1455 XII 14); DL, 34763 (1456 I 18); Engel I, str. 362.

²⁹⁴ CKSL, 1423 XII 2; TKL II, št. 165.

²⁹⁵ CFK I, fol. 134; CKSL, 1447 III 28.

²⁹⁶ CKSL, 1454 II 3; CKSL, 1456 VIII 10; CKSL, 1456 IX 19; TKL II, št. 261, 262.

²⁹⁷ LNŠAL, št. 352.

Mali Kalnik (po 1436–1460)	Ladislav Pataki , glavar (1445) ²⁹⁸ Jurij Pirs , glavar (1451) ²⁹⁹
Medvedgrad (1436–1460)	Viljem von Stamm , glavar (1437–1439) ³⁰⁰ Erhart Hohenwarter , glavar (1442–1452) ³⁰¹ Bogavec Milaković , gradiščan (1456–1458) ³⁰²
Mehovo (1377–1456)	Diepolt Kacenštajnski , gradiščan (1417) ³⁰³ Jošt Vaist , gradiščan (1424) ³⁰⁴ Hans Vaist , gradiščan (1424) ³⁰⁵ Janko iz Snopuschawa , gradiščan (1451–1456) ³⁰⁶
Muta (1425–1456)	Sigmund von Weisspriach , oskrbnik (1438–1442) ³⁰⁷
Neznano kje ³⁰⁸	Štefan Rechnitzer , ³⁰⁹ glavar (1442) ³¹⁰ Hans von Don , glavar (1455) ³¹¹
Oberdrauburg (1418–1456)	Peter Mosheimer , glavar (okoli 1430) ³¹² Friderik von Rain , oskrbnik (1435) ³¹³ Hugo Lueger , oskrbnik (1453–1456) ³¹⁴
Ojstrica (1288–1456)	Pavel Lugel , gradiščan (1417) ³¹⁵ Jurij Mindorfer , gradiščan (1432) ³¹⁶ Baltazar Laser , gradiščan (1443) ³¹⁷
Ortnek (1418–1456)	Herman Čušperški , gradiščan (1417–1423) ³¹⁸ Nikolaj Lenghaimer , gradiščan (1441–1454) ³¹⁹ Jurij in Hans Lenghaimer , oskrbnika (1457 ali prej) ³²⁰
Podsreda (1338–1456)	Herman s Turna , gradiščan (1420) ³²¹ Hans Apprecher , gradiščan (1449) ³²²
Polhov Gradec (1364–1460)	Erhart s Turna , gradiščan (1383–1413) ³²³

²⁹⁸ Engel I, str. 342; *Vjesnik* 7, str. 10. Englova navedba, da je bil glavar tudi leta 1456 in kasneje ni podprta z viri.

²⁹⁹ DF, 231014 (1451 V 4); DF, 255738 (1451 VI 1); DF, 33295 (1451 VII 20); Engel I, str. 342; Stipišić II, št. 2189. Leta 1451 glavar na Malem in Velikem Kalniku.

³⁰⁰ DF, 255711 (1438); MHZ II, št. 107, 113, 114, 118; Engel I, str. 367.

³⁰¹ CKSL, 1450 III 22; MHEZ VII, št. 217; MHT I, št. 276, 277; MHZ VI, str. 422; Kosi, Grajska politika, str. 20.

³⁰² DF, 231398 (1457 XI 21); MHT I, št. 313, 317, 319; Engel I, str. 367; Po smrti Ulrika II. je bil gradiščan Katarine Branković Celjske.

³⁰³ SI AS 1063, sig. 4430; CKSL, 1417 I 25.

³⁰⁴ CKSL, 1424 III 10; Kosi, Grajska politika, str. 23.

³⁰⁵ CKSL, 1424 IX 8; DOZA, Urkunden, 1424 IX 8.

³⁰⁶ CKSL, 1451 VIII 13; Kartular, fol. 206v–207; Birk II, str. 142. Kot gradiščan se omenja leta 1454, ne pa tudi leta 1451, a glede na to, da je bil grad že prej v gradiščanski upravi, skoraj ni verjetno, da bi ga Snopuschaw leta 1451 dobil v pravi fevd. Cesar Friderik III. ga je leta 1457 obdržal na istem položaju. Kosi, Grajska politika, str. 53. Kosi, Celjska klientela, str. 53, domneva, da gre za Čeha. Gl. tudi *Celjska kronika*, str. 133 (omenja se *ein Becham*).

³⁰⁷ FRA II/39, št. 407 (op. 1), 445, 457; Kosi, Grajska politika, str. 26.

³⁰⁸ Imenovana sta v virih navedena zgolj kot glavarja grofov Celjskih. Morda ne gre za grajska glavarja, ampak za vojaška poveljnika.

³⁰⁹ Rechnitz (madžarsko Rohonc) je kraj na današnjem Gradiščanskem v Avstriji.

³¹⁰ DL, 103595 (1442 III 14); Engel I, str. 322, je očitno sklepal, da je bil Rechnitzer leta 1442 gradiščan na Grebnu, a dejansko je bil Jan Vitovec tisti, ki je tega leta prejel gospostvo Greben v pravi fevd (gl. CFK I, fol. 116v), zato se Englova domneva ne zdi verjetna. Ker se v listini DL, 103595 (1442 III 14) Rechnitzer omenja kot glavar skupaj z Vitovcem, za katerega pa nimamo nobenih informacij, da bi kadarkoli opravljal funkcijo grajskega glavarja, je verjetno, da tudi Rechnitzer ni bil grajski glavar. Engel I, str. 322, je tudi napačno sklepal, da je bil Jan Vitovec leta 1453 glavar na Grebnu (oz. Grebengradu). Bil je Ulrikov *capitaneus* – vojaški poveljnik in ne glavar na Grebnu. Gl. vojaški poveljnik v tej razpravi.

³¹¹ WStLA, Hauptarchiv, Urkunden (1177–1526), 1455 XII 10. V listini je naveden zgolj kot glavar, zato lahko dopuščamo, da gre za grajskega glavarja, a tega ne moremo dokazati.

³¹² *Schriftfunde*, št. 6. Listina je poškodovana do te mere, da datum ni razviden.

³¹³ KLA, Urkunden der Herrschaft Wasserleonburg, 1435 VII 31.

³¹⁴ Chmel II, str. 25–26; Kosi, Celjska klientela, str. 26; Kosi, Grajska politika, str. 26.

³¹⁵ SI AS 1063, sig. 6002; CKSL, 1417 IV 19; Kos, *Vitez in grad*, str. 335.

³¹⁶ LNSAL, št. 290; Kos, *Vitez in grad*, str. 335.

³¹⁷ SI AS 1063, sig. 4509; CKSL, 1443 VI 24.

³¹⁸ SI AS 1063, sig. 478; CKSL, 1423 IX 29; KLA, Urkunden des gräflich Auerspergischen Fideikommissarchivs, 1417 XII 6; TKL II, št. 54.

³¹⁹ CKSL, 1441 VIII 8; CKSL, 1442 V 10; CKSL, 1448 VI 15; CKSL, 1454 XII 8; TKL II, št. 214, 219.

³²⁰ Birk I, št. 175. Morda sta bila oskrbnika še za časa Ulrika II.

³²¹ CKSL, 1420 IX 29; Komatar, Ein Cartular, št. 32 (1420 IX 29); Kosi, Grajska politika, str. 15.

³²² CKSL, 1449 XI 23.

³²³ SI AS 1063, sig. 4331; CKSL, 1383 II 11; CKSL, 1383 IV 7; CKSL, 1404 XI 28; CKSL, 1410 II 23; CKSL, 1412 IX 3; CKSL, 1413 X 17; Kosi, Grajska politika, str. 15.

Postojna (1371–1431)	Oton s Turna , gradiščan (1387) ³²⁴ Burkhard Holzhausen , gradiščan (1408) ³²⁵
Považská Bystrica ³²⁶ (vsaj od 1439 od 1443)	Mert Weitracher , oskrbnik (1439) ³²⁷ Jurij Weinberger , oskrbnik (1443) ³²⁸ Mihael Unruo in Hans Gall , oskrbnika (1443) ³²⁹
Prießenegg (1418–1456)	neimenovani , gradiščan (1455/1456) ³³⁰ Ahac Mindorfer , gradiščan (1456) ³³¹
Radgona (mesto) ³³² (1368–1431)	Walter Safner , glavar (1425) ³³³
Rakovec (1436–1460)	Peter Kastenaar , glavar (1448–1452) ³³⁴ Sebold Mayer , gradiščan (1456–1463) ³³⁵
Ribnica (1418–1456)	Hans Mehovski , gradiščan/oskrbnik (1441–1442) ³³⁶
Rogatec (1301–1456)	Hans Ložniški , gradiščan (1419–1430) ³³⁷ Ahac Perger , gradiščan (?–1456) ³³⁸
Samobor (1405–1460)	Jurij Kozjaški , gradiščan (1418) ³³⁹ Herman Kozjaški , gradiščan (1440) ³⁴⁰ Hans Apprecher , gradiščan (1459) ³⁴¹
Slovenska Bistrica (1368–1456)	Henrik Massenberger , gradiščan (1374) ³⁴² Nikolaj iz Polskave , gradiščan (1385) ³⁴³ Albreht Bistriški , oskrbnik (1433) ³⁴⁴ Osterman Harrer , oskrbnik (1444) ³⁴⁵ Walter Safner , oskrbnik (1450) ³⁴⁶ Anton Grasl , glavar (1455) ³⁴⁷
Smlednik (1328–1456)	Oton s Turna , gradiščan (1374) ³⁴⁸ Hans Haller , gradiščan (1383) ³⁴⁹

³²⁴ SI AS 1063, sig. 4359; CKSL, 1387 X 10; Kosi, Grajska politika, str. 15.

³²⁵ Kos, Iz arhiva, št. 54, str. 108.

³²⁶ Danes na Slovaškem.

³²⁷ DL, 12620 (1439 V 1); Engel I, str. 280. Weitracher je bil kasneje tudi v službi ogrske kraljice Elizabete Luksemburške. Gl. DF, 239757 (1440 IV 7).

³²⁸ NOeLA, Urkundensammlung des Ständischen Archivs, 1443 VIII 23; NOeLA, Urkundensammlung des Ständischen Archivs, 1443 XI 25.

³²⁹ NOeLA, Urkundensammlung des Ständischen Archivs, 1443 XI 25.

³³⁰ CFK IIa, fol. 10v, je bil leta 1455 ali v začetku leta 1456 v gradiščanski upravi. Najkasneje leta 1456 je Ulrik II. podelil grad v pravi fevd Hansu von Fresach, ki ga je že nekoč imel v fevdu od Hermana II., kot razkriva CFK IIa, fol. 22v. Fresacher, Das Geschlecht, str. 201, navaja, da je Herman II. leta 1433 podelil grad Hansu von Fresach v oskrbnitvo, a na podlagi ohranjenega reverza tega ne moremo trditi. Gl. SI AS 1063, sig. 4707 ali CKSL, 1433 XII 17.

³³¹ KLA, Urkunden der Herrschaft Wasserleonburg, 1456 XI 12. Ahac Mindorfer je očitno zadnji gradiščan Celjskih na Prießeneggu.

³³² Mesto Radgona so med letoma 1368 in 1431 imeli Celjski v zastavi od Habsburžanov, ne pa tudi gradu. Gl. CKSL, 1368 IV 20; Kosi, Grajska politika, str. 473.

³³³ HHStA, Salzburg, Erzstift (798–1806), Allgemeine Urkundenreihe, 1425 X 11; HHStA, Salzburg, Erzstift (798–1806), Allgemeine Urkundenreihe, 1425 X 20. Safner je bil hkrati oskrbnik v Štrigovi, kar dokazuje, da je bil celjski in ne habsburški glavar Radgone. Leta 1414/1415 je bil s Hermanom II. na koncilu v Konstanci. Gl. *Chronik*, str. 201.

³³⁴ DL, 231219 (1446 II 19); DL, 103627 (1452 III 9); Stipišič II, št. 2122; Engel I, str. 398.

³³⁵ DF, 255765 (1457 IX 14); DL, 45593 (1463 VI 23); Engel I, str. 398. Do leta 1461 gradiščan Katarine Branković Celjske.

³³⁶ CKSL, 1441 VIII 8; CKSL, 1442 V 10; TKL II, št. 214, 219.

³³⁷ CKSL, 1419 VI 24; *Poviestni spomenici*, št. 82; TKL II, št. 66.

³³⁸ Birk II, str. 142. Verjetno gradiščan še za časa Ulrika II. Cesar Friderik III. ga je leta 1457 obdržal na istem na položaju.

³³⁹ CKSL, 1418 IV 24; Komatar, Ein Cartular, št. 30 (1418 IV 24); Kosi, Grajska politika, str. 18.

³⁴⁰ Kozjaški bi lahko bil gradiščan na Samoborju leta 1440 (gl. CKSL 1440–1441; Otorepec, Seznam, str. 334).

³⁴¹ Stipišič II, št. 2426. Gradiščan Katarine Branković Celjske.

³⁴² Weiss, *Quellen*, 1374 IX 8.

³⁴³ Weiss, *Quellen*, 1385 VI 2.

³⁴⁴ CKSL, 1433 IV 15.

³⁴⁵ Weiss, *Quellen*, 1444 XI 26.

³⁴⁶ Weiss, *Quellen*, 1450 VI 1.

³⁴⁷ Weiss, *Quellen*, 1455 VIII 31.

³⁴⁸ CKSL, 1374 VI 24; LNŠAL, št. 162; Kosi, Grajska politika, str. 15; Kos, *Vitez in grad*, str. 385, meni, da gre za Otona s stolpa pri Kunšperku.

³⁴⁹ SI AS 1063, sig. 4331; CKSL, 1383 II 11.

Smlednik (1328–1456)	Hans Müllingen , gradiščan (1393–1402) ³⁵⁰ Lienhart Iški , gradiščan (1410–1413) ³⁵¹ Hans Sepacher , gradiščan (1440–1442) ³⁵² Rudolf Khevenhüller , oskrbnik (?–1456) ³⁵³
Sommeregg (1418–1456)	Hans von Lack , gradiščan (1420) ³⁵⁴ Jurij Hallegger , oskrbnik (1433) ³⁵⁵ Andrej von Graben , gradiščan (1441) ³⁵⁶ Gasper Mallenteiner , gradiščan (1450) ³⁵⁷
Sopron ³⁵⁸ (1440)	Friderik Fladnitzer , glavar (1440) ³⁵⁹ Krištof Fladnitzer , glavar (1440) ³⁶⁰
Spodnji Ortenburg (1418–1456)	Erazem Feistritzer , gradiščan (1433–1434) ³⁶¹ Filip Sunauer , gradiščan (1438) ³⁶² Majnhard Florianer , gradiščan (1444–1445) ³⁶³ Jurij Schöttl , gradiščan (1450) ³⁶⁴
Stein (na Koroškem pod Oberdrauburgom) (1418–1456)	Paul von Hohenburg , gradiščan (1435) ³⁶⁵
Steničnjak (1401–1456)	Hans Žusemski , gradiščan (1414) ³⁶⁶ Jurij Glaner , gradiščan (1434–1448) ³⁶⁷ Andrej Kraig , glavar in gradiščan (1452–1458) ³⁶⁸
Sternberg (1418–1456)	Majnhard Kellerberger , oskrbnik (1434) ³⁶⁹ Andrej von Graben , oskrbnik in gradiščan (1447–1451) ³⁷⁰ Krištof Toppler , gradiščan (1453) ³⁷¹
Stupnik (1436–1456)	Ivan Smolik , gradiščan (1453–1454) ³⁷²
Šoštanj (1359–1456)	Jurij Forhteneški , gradiščan (1422–1423) ³⁷³ Jošt Vaist , gradiščan (1436) ³⁷⁴
Štrigova (1405–1461)	Walter Safner , oskrbnik (1425–1432) ³⁷⁵

³⁵⁰ CKSL, 1393 IV 13; CKSL, 1402 X 13; LNŠAL, št. 214.

³⁵¹ SI AS 1063, sig. 6613; CKSL, 1410 XI 6; CKSL, 1413 X 29.

³⁵² SI AS 1063, sig. 4505; CKSL, 1442 IV 21. Sepacher bi lahko bil gradiščan na Smledniku že leta 1440 (gl. CKSL 1440–1441; Otošec, Seznam, str. 335).

³⁵³ Birk I, št. 165; Birk II, str. 142. Verjetno oskrbnik še za časa Ulrika II. Cesar Friderik III. ga je leta 1457 obdržal na istem na položaju.

³⁵⁴ HHStA, Millstatt, Benediktiner (1122–1588), 1420 V 28; KLA, Allgemeine Urkundenreihe, 1420 VII 27. Ni mi znano, ali je bil Hans von Lack iz Škofje Loke.

³⁵⁵ MHDC XI, št. 120 (1433 II 18); Kosi, Grajska politika, str. 27.

³⁵⁶ CFK I, fol. 45v.

³⁵⁷ ADG Regesten, 1450 II 7. Ne omenja se kot gradiščan, ampak zgolj kot *Caspar Mallteyner zu Summeregg*, kar bi vendarle lahko nakazovalo, da je bil gradiščan, sploh ker pod Sommereggom ni bilo nobene naselbine s tem imenom in je bil grad že pred tem v gradiščanski upravi.

³⁵⁸ Sopron je bil leta 1440 v posesti Celjskih. Gl. *Spomini Helene Kottaner*, str. 72.

³⁵⁹ *Spomini Helene Kottaner*, str. 72. V slovenskem prevodu dela je beseda *haubtman* narobe prevedena kot stotnik. Gre za glavarja in ne stotnika. Prim. *Aus den Denkwürdigkeiten*, str. 34.

³⁶⁰ DL, 202711 (1440 XII 29); DF, 202714 (1441 III 4); Engel I, str. 416. Konec leta 1440 Krištof Fladnitzer več ni bil glavar.

³⁶¹ KLA, Allgemeine Urkundenreihe, 1433 I 5; KLA, Allgemeine Urkundenreihe, 1434 I 17. Ni mi znano, ali gre za člana družine Bistriških.

³⁶² HHStA, Millstatt, Benediktiner (1122–1588), 1438 III 18.

³⁶³ Chmel I, str. 323; KLA, Khevenhüller, Familie, 1444 I 25; KLA, Allgemeine Urkundenreihe, 1444 II 17; KLA, Allgemeine Urkundenreihe, 1444 VIII 5.

³⁶⁴ KLA, Urkunden des Marktes Spittal and der Drau, 1450 I 6.

³⁶⁵ KLA, Urkunden der Herrschaft Wasserleonburg, 1435 VII 31.

³⁶⁶ *Materialien* I, št. XXVIII, str. 47; Kosi, Grajska politika, str. 15.

³⁶⁷ CKSL, 1434 X 28; CFK I, fol. 122v; MHEZ VII št. 139, 140; Engel I, str. 436; Kosi, Grajska politika, str. 22.

³⁶⁸ CKSL, 1455 IX 20; DL, 66590 (1452 VI 3); DL, 35318 (1453 V 8); DL, 35606 (1454 II 5); DL, 44879 (1458 VII 22); Engel I, str. 436; Thalloczy, *Codex diplomaticus*, št. 185; Kosi, Grajska politika, str. 49–50.

³⁶⁹ KLA, Allgemeine Urkundenreihe, 1436 VI 12.

³⁷⁰ KLA, Allgemeine Urkundenreihe, 1450 I 22; KLA, Grafenstein, vereinigte Herrschaften, 1451 X 7; Chmel I, Salzburgerische Urkunden, str. 362.

³⁷¹ Chmel II, str. 26.

³⁷² DF, 218832 (1454 IX 10); MHT I, št. 276, 277, 284, 285; Engel I, str. 437.

³⁷³ SI AS 1063, sig. 6658; SI AS 1063, sig. 6662; CKSL, 1422 VI 24; CKSL, 1423 X 16.

³⁷⁴ Weiss, *Quellen*, 1436 X 3.

³⁷⁵ HHStA, Salzburg, Erzstift (798–1806), Allgemeine Urkundenreihe, 1425 X 20; HHStA, Urkunden des Schlossarchivs Gschwendt, 1432 V 7.

Trakoščan (1399–1456)	Jakob Strmolski , gradiščan (1435) ³⁷⁶ Jurij Pirs , gradiščan (1440–1451) ³⁷⁷
Trenčin (vsaj od 1440 do 1445) ³⁷⁸	Hans Ellerbach , glavar (1438–1440) ³⁷⁹ Peter Tuscher , glavar (1445) ³⁸⁰
Varaždin (1398–1461)	Mert Katzenborfer , oskrbnik (?–1460) ³⁸¹
Veliki Kalnik (1439–1460)	Mavar , glavar (1444) ³⁸² Jurij Rybesy de Peruecz in Ladislav Flemić de Eunereth , glavarja (1445) ³⁸³ Ladislav Pataki , glavar (1445) ³⁸⁴ Damijan Šajnović , glavar (1445) ³⁸⁵ Jurij Pirs , glavar (1451) ³⁸⁶
Vinica (1398–1460)	Bernhard Sachs , gradiščan (1443) ³⁸⁷ (Sigmund?) Kelz , gradiščan (1457) ³⁸⁸
Vipava (1357–1431)	Ekhard s Šaleka , gradiščan (1375) ³⁸⁹ Hans Ložniški , gradiščan (1376) ³⁹⁰ Jurij Baumkircher , gradiščan (1387–1391) ³⁹¹ Herman z Ržišča , gradiščan (1403–1406) ³⁹² Viljem Baumkircher , gradiščan (1415) ³⁹³
Višnja Gora (1418–1431)	Amalrik iz Završja , ³⁹⁴ gradiščan (1423) ³⁹⁵
Vojnik (1363–1456)	Rudolf Plankenwarter , gradiščan (1383) ³⁹⁶ Ludvik Sachs , oskrbnik/gradiščan (1417–1420) ³⁹⁷ Andrej Žusemski , gradiščan (1428) ³⁹⁸
Vrbovec/Neuhaus ³⁹⁹ (1397–1456)	Enderlin , gradiščan (1437) ⁴⁰⁰
Vuzenica (1377–1456)	Peter Marenberški , gradiščan (1389–1407) ⁴⁰¹ Friderik Safner , oskrbnik (1425) ⁴⁰²

³⁷⁶ CKSL, 1435 VII 17; Kosi, Grajska politika, str. 18.

³⁷⁷ DL, 100588 (1448 X 10); DL, 231014 (1451 V 4); Engel I, str. 447; *Vjesnik* 7, str. 11. Pirs bi lahko bil gradiščan na Trakoščanu že leta 1440 (gl. CKSL 1440–1441; Otorepec, Seznam, str. 332).

³⁷⁸ Vsaj med letoma 1440 in 1445 v posesti Celjskih.

³⁷⁹ *Spomini Helene Kottaner*, str. 82, ne navajajo njegovega prvega imena. Tesen zaveznik Celjskih je bil Burkhard Hans von Ellerbach, ki je bil s Hermanom II. na koncilu v Konstanci leta 1414/1415. Gl. Lang I, št. 126; *Chronik*, str. 201.

³⁸⁰ CFK I, fol. 138v–139. Engel I, str. 449 navaja Hansa (Jánosa) Ellerbecha kot glavarja na Trenčinu leta 1438.

³⁸¹ DL, 15435 (1460 III 10); *Materialien* II, št. 159, str. 193. Oskrbnik Katarine Branković Celjske. Ni mi znano, ali je bil oskrbnik še za časa Ulrika II.

³⁸² DF, 231213 (1444 XII 1); Engel I, str. 372; Halász, Arhontologija, str. 32.

³⁸³ Halász, Arhontologija, str. 32; *Vjesnik* 7, str. 10.

³⁸⁴ Engel I, str. 372; Halász, Arhontologija, str. 32; *Vjesnik* 7, str. 10.

³⁸⁵ DF, 230393 (1448 X 8); Engel I, str. 372; Halász, Arhontologija, str. 32.

³⁸⁶ DF, 255738 (1451 VI 1); DF, 231014 (1451 V 4); DF, 33295 (1451 VII 20); Engel I, str. 372; Halász, Arhontologija, str. 32; Stipišič II, št. 2189. Leta 1451 je bil glavar na Malem in Velikem Kalniku. Englova navedba, da je bil glavar tudi leta 1456 in kasneje ni podprta z viri.

³⁸⁷ DF, 287983 (1443 II 19); Engel I, str. 459; *Poviestni spomenici*, št. 131; Klaić, *Zadnji knezi*, str. 111. Sachs je leta 1430 Ulrika II. spremljal na potovanju v Španijo. Gl. Häbler, *Das Wallfahrtsbuch*, str. 44.

³⁸⁸ DL, 34117 (1457 VII 30); Engel I, str. 459. Gradiščan Katarine Branković Celjske. Morda Sigmund Kelcz. Gl. SI AS 1063/4539.

³⁸⁹ CKSL, 1375 XI 9; Kosi, Grajska politika, str. 15.

³⁹⁰ CKSL, 1376 X 12.

³⁹¹ CKSL, 1387 II 24; CKSL, 1391 s. d.

³⁹² SI AS 1063, sig. 4835; CKSL, 1403 VII 13/20; CKSL, 1406 III 21.

³⁹³ CKSL, 1415 XI 18.

³⁹⁴ Danes Završje (italijansko Piemonte) v občini Grožnjan v Istri.

³⁹⁵ CKSL, 1423 s. d.

³⁹⁶ Rein, *Stiftsarchiv, Urkunden* (1129–1600), 1383 XI 11.

³⁹⁷ CKSL, 1417 IV 18; CKSL, 1420 XI 10. Leta 1414/1415 je bil s Hermanom II. na koncilu v Konstanci. Gl. *Chronik*, str. 201.

³⁹⁸ AS 1036, sig. 4458; CKSL, 1428 IV 10; Kosi, Grajska politika, str. 15.

³⁹⁹ V Slavoniji.

⁴⁰⁰ DF, 231167 (1437 IX 26); Engel I, str. 382.

⁴⁰¹ CKSL, 1389 IV 24; Weiss, *Quellen*, 1407 X 16.

⁴⁰² KLA, Allgemeine Urkundenreihe, 1425 III 29.

Vuzenica (1377–1456)	Hans Gradnik , gradiščan (1436) ⁴⁰³ Wolfgang Schrampf , gradiščan (?–1456) ⁴⁰⁴
Waldenberg (1418–1456)	Jurij Lamberger , gradiščan (1406–1419) ⁴⁰⁵ Ahac Grimšcicer , gradiščan (1421–1428) ⁴⁰⁶ Nikolaj Mengeški , gradiščan (1437) ⁴⁰⁷
Wildon (1377–1420)	Wolfgang Kiczuel , oskrbnik (1420) ⁴⁰⁸
Zagreb (Gradec) (1441–1460)	Mert Katzenborfer , glavar (1448) ⁴⁰⁹ Sebold Mayer , glavar (1450–1456) ⁴¹⁰ Ivan Čudorović , glavar (1456) ⁴¹¹
Zgornji grad nad Celjem (1341–1456)	Wulfing Raumschüssel , gradiščan (1366) ⁴¹² Hans Urlug , gradiščan (1372) ⁴¹³ Herman s Turna , gradiščan (1409) ⁴¹⁴ Herman Melfried , gradiščan (1414–1419) ⁴¹⁵ Hans Melfried , gradiščan (1424–1426) ⁴¹⁶ Andrej Gall z Rožeka , oskrbnik (1449–1450) ⁴¹⁷ Erhart Hohenwarter , oskrbnik (1450) ⁴¹⁸ Tomaž Pfaffoitscher , gradiščan (1456) ⁴¹⁹
Zgornji Ortenburg (1418–1456)	Krištof Hallegger , oskrbnik in gradiščan (1420–1421) ⁴²⁰ Erazem von Fresach , gradiščan (1427) ⁴²¹
Žebnik (1377–1456)	Jurij Širski , gradiščan (1421–1438) ⁴²²
Žovnek (1130–1456)	Eberhard Schurr , gradiščan (1369–1377) ⁴²³ Friderik Forhteneški , gradiščan (1378–1393) ⁴²⁴ Hans Meusenreuter s Pakenštajna , gradiščan (1428–1432) ⁴²⁵ Hans Snaer , gradiščan (1441–1455) ⁴²⁶
Žužemberk (1383–1456)	Rutlieb von Erlach , gradiščan (1393) ⁴²⁷

⁴⁰³ Novostraschezky, *Stiriens Eden*, str. 57, ne navaja vira.

⁴⁰⁴ Birk I, št. 161, 273. Gradiščan še za časa Ulrika II. Cesar Friderik III. mu je grad prav tako podelil v gradiščansko upravo.

⁴⁰⁵ SI AS 1063, sig. 391; CKSL, 1406 X 8; CKSL, 1407 III 13; KLA, Allgemeine Urkundenreihe, 1419 IV 19; Kosi, Grajska politika, str. 28.

⁴⁰⁶ LNŠAL, št. 263, 277.

⁴⁰⁷ CKSL, 1437 IV 18.

⁴⁰⁸ OeStA, Allgemeines Verwaltungsarchiv, Familienarchive, Harrach, Familienarchiv, Urkunden, 1420 I 30.

⁴⁰⁹ MHT I, št. 263. V listini ni izrecno navedeno, da gre za glavarja Zagreba, a z ozirom na njeno vsebino lahko sklepamo, da je bil Katzenborfer glavar Zagreba. Gl. tudi Škreblin, *Urbana elita*, str. 161.

⁴¹⁰ MHZ II, št. 149; MHZ VII, str. 15, 61, 109; MHT I, št. 276, 277; Engel I, str. 464; Škreblin, *Urbana elita*, str. 18, 161.

⁴¹¹ DF, 231377 (1456 VIII 11); Engel I, str. 464; MHT I, št. 311.

⁴¹² SI AS 1063, sig. 189; CKSL, 1366 VII 8/15.

⁴¹³ SI AS 1063, sig. 4625; CKSL, 1372 V 14; Regesten 3, št. 1380 (1372 V 14).

⁴¹⁴ CKSL, 1409 VIII 25.

⁴¹⁵ CKSL, 1414 V 26; CKSL, 1419 V 1; CKSL, 1419 IX 8; NÖLa, Gerichtsarchive, Landesgericht Wien, Landrechtsurkunden 008 (1417 VII 15).

⁴¹⁶ SI AS 1063, sig. 5385; CKSL, 1424 VI 1; CKSL, 1424 VI 6; CKSL, 1426 V 31.

⁴¹⁷ SI AS 1063, sig. 4536; CKSL, 1449 XII 1; NÖLa, Gerichtsarchive, Landesgericht Wien, Landrechtsurkunden 019 (1450 X 27). Gl. tudi Bizjak, *Rodbina Gall*, str. 59; Kosi, Grajska politika, str. 51.

⁴¹⁸ Novostraschezky, *Stiriens Eden*, str. 62, ne navaja vira. Zelo verjetno gre za napačen podatek, saj je bil Erhart Hohenwarter med letoma 1442 in 1452 glavar na Medvedgradu. Gl. Medvedgrad na tem seznamu.

⁴¹⁹ Celjska kronika, str. 132; Kosi, Grajska politika, str. 486.

⁴²⁰ KLA, Allgemeine Urkundenreihe, 1420 VII 27; KLA, Allgemeine Urkundenreihe, 1421 IV 24.

⁴²¹ StASP, Urkunden (1005–1918), 1427 V 30. Gre za brata Hansa von Fresacha. Gl. Fresacher, Das Geschlecht, str. 193. Devet let kasneje je bil oskrbnik na habsburškem Landskronu. Gl. KLA, Allgemeine Urkundenreihe, 1436 X 10.

⁴²² SI AS 1063, sig. 492; CKSL, 1428 VIII 24; CKSL, 1429 I 22; CKSL, 1429 VIII 12; CKSL, 1432 XII 5; CKSL, 1438 IV 15; Komatar, Ein Cartular, št. 36 (1421 XI 27), št. 60 (1429 I 22).

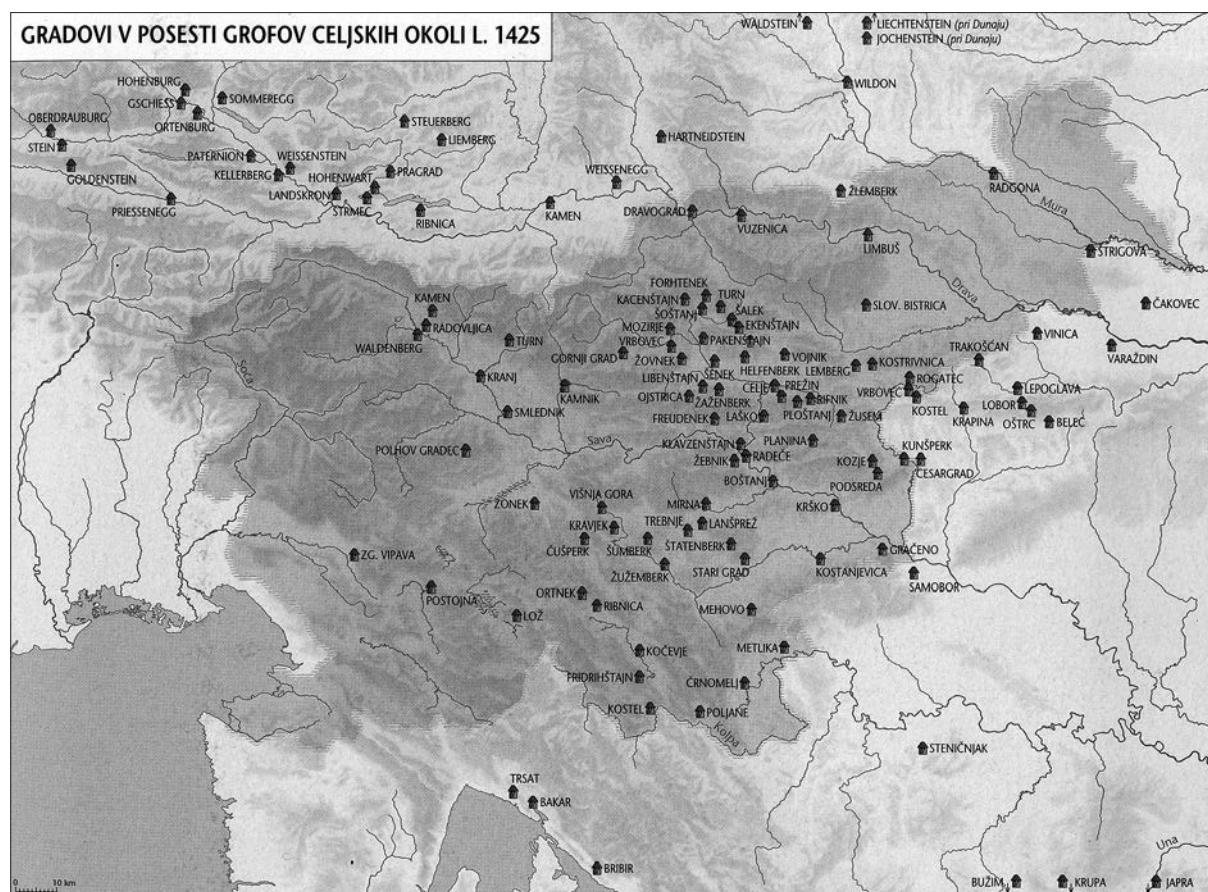
⁴²³ LNŠAL, št. 159; CKSL, 1377 III 31; Kos, *Vitez in grad*, str. 410.

⁴²⁴ CKSL, 1379 II 2; LNŠAL, št. 170; CKSL, 1391 IV 24; CKSL, 1393 IV 8; Kos, *Vitez in grad*, str. 410.

⁴²⁵ SI AS 1063, sig. 492; CKSL, 1428 VIII 24; CKSL, 1432 XII 5.

⁴²⁶ SI AS 1063, sig. 4553; CKSL, 1441 VIII 28; CKSL, 1442 I 8; CKSL, 1446 IX 25; CKSL, 1447 IV 25; CKSL, 1447 V 19; CKSL, 1447 VI 30; CKSL, 1454 V 30; CFK IIb, fol. 31v; DF, 242447 (1453 VII 8); Kosi, Grajska politika, str. 51.

⁴²⁷ CKSL, 1393 IV 13.

Gradovi v posesti grofov Celjskih okoli leta 1425 (Slovenski zgodovinski atlas, str. 91).

Zemljiški uradnik (*officialis, Amtmann*)

Zemljiški uradnik je bil načelnik zemljiškega urada, gospodarsko-organizacijske enote zemljiškega gospodarstva, in je imel povsem gospodarske zadolžitve. Mednje so sodili skrb za različne donose zemljiškega gospodarstva in gosposčinske finance ter knjigovodstvo.⁴²⁸ V nekaterih primerih je bila funkcija zemljiškega uradnika združena s funkcijo deželnega sodnika.

Gospodstvo	Zemljiški uradnik
Bela Peč (1431–1456) ⁴²⁹	Senus (1440) ⁴³⁰
Celje (1333–1456)	Seifried Schenk (1456) ⁴³¹
Čakovec (1405–1460)	Jurij von Feistritz (1436) ⁴³²
Enzersdorf (vsaj od 1414 do 1456) ⁴³³	Tomaž Swinden iz Enzersdorfa (1414) ⁴³⁴

⁴²⁸ Bizjak, Grad kot središče, str. 438; Bizjak, *Deželnoknežji obračuni*, str. 39–40.

⁴²⁹ V posesti Celjskih od–do.

⁴³⁰ Golec, Posebnosti nastanka, str. 392; Mlinar, Povednost, str. 36; Mlinar, *Urbarji*, str. 22, 24. Morda gre za Antona Senusa ali Hansa Senuscha.

⁴³¹ Weiss, *Quellen*, 1456 II 21.

⁴³² CFK I, fol. 20v. Ni mi znano, ali je bil iz Slovenske Bistrice.

⁴³³ Enzersdorf je spadal pod gospodstvo Liechtenstein pri Dunaju, ki so ga Celjski imeli v posesti od leta 1384 do leta 1456.

⁴³⁴ DAW, Urkunden (1139–1600), 1414 V 30.

Kellerberg (1418–1456)	Nikolaj Franck iz Pöllana (1422) ⁴³⁵
Krapina (1399–1456)	Jakob (pred 1441) ⁴³⁶ Peter Špiković (1453–1456) ⁴³⁷
Laško (1368–1456)	Mihael (1391) ⁴³⁸ Janez s Svibnega (1415–1424) ⁴³⁹
Lemberg pri Šmarju (1130–1456)	Nikus (1368) ⁴⁴⁰
Mödling pri Dunaju (vsaj od 1394 do 1456) ⁴⁴¹	Friderik Ottentaler (1394) ⁴⁴² Hans Bauer (1405) ⁴⁴³
Muta (1425–1456)	Ulrik (pred 1438) ⁴⁴⁴
Oštrc (1399–1456)	Martin (pred 1441) ⁴⁴⁵
Paternion (1418–1456)	Oswald (pred 1454) ⁴⁴⁶
Polhov Gradec (1364–1456)	Seifried Mucz (1437) ⁴⁴⁷
Postojna (1371–1431)	Mert s Smlednika (1429) ⁴⁴⁸
Radovljica (1418–1456)	Valentin (1422) ⁴⁴⁹
Slovenska Bistrica (1368–1456)	Peter Ziperli (1455) ⁴⁵⁰
Smlednik (1328–1456)	Hans Mayer (1414) ⁴⁵¹
Sternberg (1418–1456)	Reisperger (pred 1436) ⁴⁵²
Štrigova (1405–1461)	Luka Kranjec (pred 1454) ⁴⁵³
Vellach (1418–1456)	Henrik (pred 1436) ⁴⁵⁴ Kristjan Prunnauer (1441) ⁴⁵⁵ Henrik Ponpexer (1456) ⁴⁵⁶
Vipava (1357–1431)	Simon (1375–1381) ⁴⁵⁷ Šimic (1382) ⁴⁵⁸ Tomaz Jugelber (1387) ⁴⁵⁹

⁴³⁵ KLA, Khevenhüller, Familie, 1422 I 25.

⁴³⁶ CFK I, fol. 103v.

⁴³⁷ DL, 35975 (1453 IV 28); DL, 34402 (1455 XII 14); DL, 34763 (1456 I 18); Stipišić II, št. 2235, 2239.

⁴³⁸ SI AS 1063, sig. 280; CKSL, 1391 IV 14.

⁴³⁹ CKSL, 1415 X 22; CKSL, 1420 XI 10; CKSL, 1424 VI 28; Komatar, Ein Cartular, št. 49 (1424 VI 28).

⁴⁴⁰ SI AS 1063, sig. 4244; CKSL, 1368 V 12.

⁴⁴¹ Mödling je spadal pod gospodstvo Liechtenstein pri Dunaju, ki so ga Celjski imeli v posesti od leta 1384 do 1456.

⁴⁴² FRA II/16, št. 329; StiAH, Heiligenkreuz, Urkunden (1133–1775), 1394 VII 24.

⁴⁴³ WStLA, Hauptarchiv, Urkunden (1177–1526), 1405 XII 8.

⁴⁴⁴ CKSL, 1438 VII 5; CFK I, fol. 104. V času omembe ni bil več uradnik.

⁴⁴⁵ CFK I, fol. 103v. V času omembe ni bil več uradnik.

⁴⁴⁶ CFK IIb, fol. 4. V času omembe ni bil več uradnik.

⁴⁴⁷ CFK I, fol. 98v.

⁴⁴⁸ SI AS 1063, sig. 6686; CKSL, 1429 VII 13.

⁴⁴⁹ SI AS 1063, sig. 6653; CKSL, 1422 II 11.

⁴⁵⁰ Weiss, *Quellen*, 1455 VIII 31.

⁴⁵¹ CKSL, 1414 XII 9.

⁴⁵² CFK I, fol. 30v. V času omembe ni bil več uradnik.

⁴⁵³ CKSL, 1454 VI 15. V času omembe ni bil več uradnik.

⁴⁵⁴ CFK I, fol. 3v, 73v. Umrli je najkasneje leta 1436.

⁴⁵⁵ CFK I, fol. 44v.

⁴⁵⁶ MHDC XI, št. 294 (1456 II 22).

⁴⁵⁷ CKSL, 1375 XI 9; CKSL, 1381 IV 14.

⁴⁵⁸ CKSL, 1382 s. d. Morda je istoveten s Simonom, uradnikom v Vipavi.

⁴⁵⁹ CKSL, 1387 II 24. Uradnik Katarine Kotromanić Celjske.

Vojnik (1363–1456)	Kawein (1368) ⁴⁶⁰
Wering (?–?)	Kristjan Mülldorfer (1435) ⁴⁶¹
Žovnek (1130–1456)	Konrad (1255) ⁴⁶² Henrik st. (1358–pred 1379) ⁴⁶³

Vicedom (*Vizedom*)

V celjski upravi se funkcija vicedoma pojavlja samo v grofiji Ortenburg.⁴⁶⁴ Vicedoma, ki je domnevno imel sedež na Ortenburgu, ne smemo istovetiti s tamkajšnjim glavarjem ali gradiščanom, še manj pa z deželno-knežjim vicedomom. Verjetno gre za uradnika, ki je imel podobne zadolžitve kot zemljiški uradnik.

1. **Konrad von Stein** (1450).⁴⁶⁵
2. **Hans Perner** (1453–1455).⁴⁶⁶

Kletar (*Kellner*)

Kletar je bil nižji uradnik in je imel gospodarske zadolžitve. Zadolžen je bil za gosposčinsko klet, oskrbovanje gradu, prejetanje, skladiščenje in obračunavanje donosov zemljiškega gospodarstva ter organizacijo tlake.⁴⁶⁷

1. **Nikolaj s Turna, kletar** (v Celju?) (1381–1392).⁴⁶⁸
2. **Peter von Schmalzhafen, kletar** (v Celju?) (1395).⁴⁶⁹
3. **Mihelko, kletar** v Čakovcu (1455).⁴⁷⁰

Kaščar (*Kastner*)

Tako kot vicedom se kaščar pojavlja samo na Ortenburgu. Gre za nižjega uradnika, ki je bil zadolžen za gosposčinsko kaščo in je imel podobne zadolžitve kot kletar.⁴⁷¹

1. **Hans Perner, kaščar** na Ortenburgu (1436–1444).⁴⁷²
2. **Friderik Herel, kaščar** na Ortenburgu (pred 1444).⁴⁷³

Gorski mojster (*Bergmeister*)

Gorski mojster je bil član gorskega urada in je izvajal nadzor nad vinogradi ter vinogradništvom. Posledično lahko sklepamo, da je moral biti dobro podkovan v gorskem pravu. Prav tako je overjal kupoprodajo vinogradov in obračunaval donose od vinogradništva.

⁴⁶⁰ SI AS 1063, sig. 4244; CKSL, 1368 V 12.

⁴⁶¹ StiAK, Klosterneuburg, Stiftsarchiv, Urkunden St. Dorothea (1259–1778), 1435 IV 6. Sodeč po navedbi v listini (*Cristans des Mülldorffer diezeit des hochgeborn herren Graf Hermans Grafe ze Zily und Im Seger Ban in windischen lannden etc. und des erwirdigen geistleichen herrn des Brobsts zu sand dorothea ze wien ambtman zu wering*) gre za uradnika Hermana II. Celjskega in samostana Sv. Doroteje na Dunaju. V listini StiAK, Klosterneuburg, Stiftsarchiv, Urkunden St. Dorothea (1259–1778), 1436 III 9 je naveden kot *Cristan Mulldorffer von Wering zu den zeiten pergmaister vnd amptman der Erwirdigen geistleichen herrn ze pewren*.

⁴⁶² CKL, št. 28. Omenjen kot *Conradus procurator dominuorum in Seweneke*.

⁴⁶³ CKSL, 1358 VII 21; CKSL, 1379 II 2. Umrli je najkasneje leta 1379.

⁴⁶⁴ Vicedomski urad za grofijo Celje je šele leta 1457 uvedel cesar Friderik III. in za prvega vicedoma imenoval Friderika Apprecherja. Gl. Birk I, št. 160. Gl. tudi Bizjak in Žizek, *Knjiga obračunov*, str. 164.

⁴⁶⁵ ADG Regesten, 1450 II 7. Istoveten z dvornim mojstrom Konradom von Steinom.

⁴⁶⁶ Chmel II, str. 26; KLA, Khevenhüller, Familie, 1455 IX 19. Hans Perner je bil pred tem kaščar, umrl pa je najkasneje leta 1455. Gl. kaščar v tej razpravi.

⁴⁶⁷ Bizjak, Grad kot središče, str. 437–438; *Lexikon des Mittelalters*, V/5, str. 1097–1098; Schubert, *Fürstliche Herrschaft*, str. 18.

⁴⁶⁸ CKSL, 1381 III 21; CKSL, 1383 IV 7; CKSL, 1383 V 12; CKSL, 1387 X 10; CKSL, 1388 XII 7; CKSL, 1390 IV 11; CKSL, 1391 IX 8; CKSL, 1392 I 23; Kosi, Celjska klientela, str. 54, je pomešal kletarja s točajem.

⁴⁶⁹ SI AS 1063, sig. 4388; CKSL, 1395 VI 13.

⁴⁷⁰ SI AS 1063, sig. 6024; CKSL, 1455 X 8.

⁴⁷¹ Bizjak, Grad kot središče, str. 437–438; *Lexikon des Mittelalters*, V/5, str. 1097–1098; Schubert, *Fürstliche Herrschaft*, str. 18. Gl. kletar v tej razpravi.

⁴⁷² CKSL, 1437 IV 21; TKL II, št. 188, 189. Grof Franko Krbavski je leta 1430 spremljal Ulrika II. na potovanju v Španijo. Gl. Häbler, *Das Wallfahrtsbuch*, str. 44.

⁴⁷³ CFK I, fol. 60. Umrli je najkasneje leta 1444.

1. **Nikolaj iz Polskave**, gorski mojster v Slovenski Bistrici (1385).⁴⁷⁴
2. **Hajncin**, gorski mojster v Celju (1389).⁴⁷⁵
3. **Friderik Frank**, gorski mojster v Laškem (1420–1424).⁴⁷⁶
4. **Andrej Panndorfer**, gorski mojster v Celju (1420).⁴⁷⁷
5. **Janez**, gorski mojster v Celju (1436).⁴⁷⁸
6. **Hieronim Voitlander**, gorski mojster na Gornji Paki (1441).⁴⁷⁹
7. **Seifried Schenk**, gorski mojster v Celju (1456).⁴⁸⁰

Kletarski mojster (*Kellermeister*)

Kletarski mojster Celjskih se omenja samo v Radgoni, ki so jo Celjski imeli v zastavi od Habsburžanov do najkasneje leta 1431.⁴⁸¹ Domnevamo lahko, da je kletarski mojster skrbel za grofovo vinsko klet, skladiščil vino in obračunaval donose od vinogradništva, torej je imel podobne zadolžitve kot gorski mojster.

1. **neimenovani**, kletarski mojster v Radgoni (1399).⁴⁸²

Mitničar (*Mautner*)

Mitničar je bil načelnik mitninskega urada in je bil zadolžen za pobiranje mitnine. Prebival je ob mitninski postaji, to se pravi mitnici, moral pa je biti pismen, da je lahko vodil mitninske knjige. Pravica do pobiranja mitnine je sicer sovpadala s pravico do deželskega sodstva – vsak imetnik deželskega sodišča je bil upravičen do pobiranja mitnine.⁴⁸³

1. **Mert s Smlednika**, mitničar v Postojni (1424).⁴⁸⁴
2. **Ulrik**, mitničar v Muti (pred 1441).⁴⁸⁵

Desetinar (*Zehentner*)

Desetinarji so pobirali, izterjevali in obračunavali različne desetine, ki so bile vezane na določeno dejavnost ali posest. Gre za nižje uradnike v teritorialni upravi, ki se v listinah omenjajo zelo redko.⁴⁸⁶

1. **Henrik Frescher st.** (pred 1436).⁴⁸⁷

Sodnik (*iudex, Richter*) v Celju

Zaradi omejitve obsega razprave bomo na tem mestu naredili pregled mestnih sodnikov samo v najpomembnejšem kraju celjskega dominija – v Celju. To je do leta 1451 imelo položaj trga, nato pa so mu Celjski podelili mestne pravice.⁴⁸⁸ Kot gospodje Celja so Celjski sami izbirali sprva trškega in nato mestnega sodnika, leta 1455 pa je Ulrik II. dovolil, da meščani volijo sodnike, a morajo ti priseči njemu kot gospodu.⁴⁸⁹ Sodniki so imeli pristojnost soditi vsem tržanom oziroma meščanom na območju mestnega pomerja, bili pa so tudi člani mestnega sveta.⁴⁹⁰

⁴⁷⁴ Weiss, *Quellen*, 1385 VI 2.

⁴⁷⁵ CKSL, 1389 XI 25.

⁴⁷⁶ CKSL, 1420 XI 10; CKSL, 1424 VI 1.

⁴⁷⁷ SI AS 1063, sig. 6646; CKSL, 1420 VI 29.

⁴⁷⁸ CKSL, 1436 VI 21.

⁴⁷⁹ CKSL, 1441 X 11.

⁴⁸⁰ Weiss, *Quellen*, 1456 II 21.

⁴⁸¹ Kosi, Grajska politika, str. 481.

⁴⁸² Rein, Stiftsarchiv, Urkunden (1129–1600), 1399 XII 11. V listini njegovo ime ni navedeno.

⁴⁸³ Dodatna razlaga v Kosi, *Potujoči srednji vek*, str. 164, 171.

⁴⁸⁴ SI AS 1063, sig. 4444; CKSL, 1424 III 22.

⁴⁸⁵ CFK I, fol. 104.

⁴⁸⁶ Na primer CKSL, 1436 VI 21, omenja desetinarje v Celju in CKSL, 1451 IX 25, v Čakovcu.

⁴⁸⁷ CFK I, fol. 85v, navaja *Hainreich weilendt Hainreichs des Zehntner sun*, v CFK IIb, fol. 17, pa *Hainrich Frescher weilendt Hainrich zehentner sun*. V času omenbe torej ni bil več uradnik oziroma je bil že pokojni.

⁴⁸⁸ Weiss, *Quellen*, 1451 IV 11.

⁴⁸⁹ Weiss, *Quellen*, 1455 X 6.

⁴⁹⁰ Gl. Bizjak in Žižek, *Knjiga obračunov*, str. XIII. Seznam sodnikov v Celju med letoma 1421 in 1514 je na str. 164.

1. **Nikel** (1368).⁴⁹¹
2. **Hajnclein** (1375–1389).⁴⁹²
3. **Henrik** (1391–1422).⁴⁹³
4. **Andrej Panndorfer** (1420–1421).⁴⁹⁴
5. **Henrik Erlauer** (1424–1440).⁴⁹⁵
6. **Konrad Sarauer** (1430–1431).⁴⁹⁶
7. **Hans List** (1446).⁴⁹⁷
8. **Štefan Strasser** (1452–1474).⁴⁹⁸
9. **Ulrik Fleischhacker** (1456).⁴⁹⁹

Lovski mojster (*Jägermeister*) in lovec (*Jäger*)

V poznem srednjem veku je bil lov na divje živali oziroma predvsem na visoko divjad skoraj izključno privilegij plemstva. Bil je kombinacija vežbe in rekreacije. Lovski mojster je bil zadolžen za nadzor nad vladarjevimi lovišči, morda pa je skrbel tudi za njegove lovske pse in sokole. Po Megenbergu gre za načelnika lovcev, kar pomeni, da je bil na čelu lovskega urada in nadrejen lovcem.⁵⁰⁰ Za Celjske vemo, da so bili lastniki lovskih psov in sokolov ter da so imeli lovski urad v Radovljici in celo »sokolarno« v Krškem, kar predpostavlja, da so imeli svoje sokolarje.⁵⁰¹

1. **Ranšperk**, lovec Hermana I. (pred 1378).⁵⁰²
2. **Hans Obenfur**, lovski mojster Friderika II. in morda Ulrika II. (1446–pred 1456).⁵⁰³

Gradbeni mojster (*Baumeister*)

Ali naj pod gradbenim mojstrom razumemo arhitekta v današnjem pomenu besede ali zgolj načelnika gradbene delavnice in nadzornika gradbenih del, ostaja odprto vprašanje. Megenberg gradbenega mojstra ne navaja, se pa ti v tem času pojavljajo tudi na drugih dvorih, med drugim na habsburškem.⁵⁰⁴ O dejavnosti dveh poznanih celjskih gradbenih mojstrov ne vemo ničesar. Kos meni, da prisotnost gradbenega mojstra na Zgornjem gradu nad Celjem priča o stalni gradbeni skrbi za grad.⁵⁰⁵

1. **Hans Melfried**, gradbeni mojster na Zgornjem gradu nad Celjem (1424).⁵⁰⁶
2. **Janko**, gradbeni mojster Friderika II. (1441).⁵⁰⁷

⁴⁹¹ SI AS 1063, sig. 4244; CKSL, 1368 V 12.

⁴⁹² CKSL, 1375 V 25; CKSL, 1383 IV 29; CKSL, 1389 XI 25.

⁴⁹³ CKSL, 1391 IX 8; CKSL, 1397 I 11; CKSL, 1400 VII 18; CKSL, 1407 V 21; CKSL, 1409 VIII 25; CKSL, 1414 V 26; CKSL, 1421 I 17; CKSL, 1421 I 19; CKSL, 1422 IV 16.

⁴⁹⁴ CKSL, 1420 VI 29; CKSL, 1421 I 17. V nobeni listini ni naveden kot sodnik, sta pa obe listini pečatani z njegovim pečatom, na katerem piše *andree pondorffer iudecis cilie*.

⁴⁹⁵ CKSL, 1424 VI 1; CKSL, 1429 II 11; CKSL, 1434 XI 14; CKSL, 1437 IV 2; CKSL, 1438 VII 5; CFK I, fol. 98. Na t. i. seznamu deželnih sovražnikov iz okoli leta 1440 se omenja Henrik, sodnik v Celju. Gl. CKSL, 1440–1441. Otorepec je prepričan, da gre za Henrika Erlauerja. Gl. Otorepec, Seznam, str. 337, op. 66. Njegovo hišo v Celju je po njegovi smrti Friderik II. uporabljal za skladiščenje orožja, leta 1451 pa jo je predal mestnemu svetu, a očitno ne v celoti, kajti še leta 1455 je Ulrik II. imel tam sobo in klet z očetovim orožjem, ki pa ga je naposled preselil in oba prostora prepustil mestnemu svetu. Erlauerjeva hiša je tako postala prvi rotovž v Celju. Gl. Weiss, *Quellen*, 1451 IV 11; Weiss, *Quellen*, 1455 X 6; Weiss, *Quellen*, 1458 IV 11; Bizjak in Žižek, *Knjiga obračunov*, str. 164. Erlauer je umrl najkasneje leta 1444. Gl. CFK I, fol. 127.

⁴⁹⁶ SI AS 1063, sig. 505; Weiss, *Quellen*, 1430 I 21; CKSL, 1431 IV 29.

⁴⁹⁷ SI AS 1063, sig. 590; CKSL, 1446 IV 20.

⁴⁹⁸ CKSL, 1453 XII 22; Weiss, *Quellen*, 1452 VI 11; Weiss, *Quellen*, 1474 XII 28.

⁴⁹⁹ Weiss, *Quellen*, 1456 II 21.

⁵⁰⁰ Megenberg, *Yconomica*, str. 171–173.

⁵⁰¹ CKSL, 1461 V 5; CFK I, fol. 125, omenja *valkenbarws* (»sokolarno«) v Krškem. Gl. tudi Kosi, Herman II.

⁵⁰² SI AS 1063, sig. 4302; CKSL, 1378 I 4. V začetku leta 1378 je bil že pokojni.

⁵⁰³ CFK I, fol. 40. Obenfur je imel v fevdu desetino v okolici Radovljice, kar nakazuje, da je bil načelnik lovskega urada v Radovljici. CFK IIa, fol. 20v, Obenfurja navaja tudi kot nekdanjega Ulrikovega lovskega mojstra, ki pa je bil leta 1456, to je v času navedbe, že pokojni.

⁵⁰⁴ Lackner, *Hof und Herrschaft*, str. 170–172.

⁵⁰⁵ Kos, *Vitez in grad*, str. 262.

⁵⁰⁶ SI AS 1063, sig. 5568; CKSL, 1424 VI 28; Komatar, Ein Cartular, št. 49 (1424 VI 28).

⁵⁰⁷ CFK I, fol. 114.

Topniški mojster (*Büchsenmeister*)

Uporaba smodnika v vojne namene je bila Evropejcem poznana že v 13. stoletju. V 15. stoletju je bilo ognjeno orožje – veliki in ročni topovi – že sestavni del vojaške oborožitve.⁵⁰⁸ Z njim so bili opremljeni tudi Celjski. Prve topničarje v celjski vojski zasledimo v času celjsko-bamberske faje leta 1424. Izdelava, vzdrževanje in popravilo vseh vrst ognjenega orožja ter priprava smodnika so bili v domeni topniškega mojstra.

1. **Andrej Eulenschmied**, topniški mojster Friderika II. (1441).⁵⁰⁹

Kuhar (*Koch*)

Dvorni kuhar je bil član dvorne kuhinje in podrejen kuhinjskemu mojstru.⁵¹⁰ V fevdni knjigi Friderika II. se omenjajo trije kuharji. Da jih je Friderik imenoval za svoje in jim podelil manjše fevde, nakazuje, da gre res za njegove izbrane kuharje.

1. **Jarne**, kuhar Friderika II. (1441).⁵¹¹
2. **Mert**, kuhar Friderika II. (1441).⁵¹²
3. **Baltazar**, kuhar Friderika II. (1444).⁵¹³

Gozdar (*Förster*)

Gozdar je izvajal nadzor nad vladarjevim gozdom in skrbel, da so ga izrabljali v skladu z gozdnim pravom.⁵¹⁴ Iz leta 1406 imamo ohranjen gozdni red za grofijo Ortenburg, ki je ostal dolgo v veljavi, a nikjer ne omenja gozdarja, tako da nam pri iskanju zadolžitev gozdarja ni v pomoč.⁵¹⁵

1. **Petrič**, gozdar v *Radiki*⁵¹⁶ (okoli 1441).⁵¹⁷

Kovač (*Schmied*) in izdelovalec nožev (*Messerschmied*)

Kovač je bil obrtnik, ki je izdeloval, vzdrževal in popravljali različne vrste kovinskih izdelkov ter podkoval konje. Celjski grofje so gotovo imeli izbrane kovače, ki so se v svoji obrti še posebej odlikovali. Poleg njih so morali imeti še obrtnike, ki so bili specializirani za določeno opravilo, kot je izdelovanje in popravljanje nožev, mečev in oklepov, a se ti, z izjemo enega, ne omenjajo v virih. Vsi na tem seznamu navedeni obrtniki so od Celjskih prejeli fevde, kar nakazuje na vez med njimi in grofi, vendar samo na podlagi te informacije ni mogoče trditi, da so bili njihovi dvorni obrtniki in nasprotno.

1. **neimenovani**, kovač (1424).⁵¹⁸
2. **Hans Klokkel**, izdelovalec nožev (1436).⁵¹⁹
3. **Jagenpog**, kovač (1439).⁵²⁰
4. **Bartolič iz Sv. Lenarta pri Ratečah**, kovač (pred 1454).⁵²¹
5. **Hans iz Sv. Lenarta pri Ratečah**, kovač (1455–1456).⁵²²

⁵⁰⁸ Lazar, *Poznosrednjeveško topništvo*, str. 32; Lazar, *Vitezi*, str. 130.

⁵⁰⁹ CFK I, fol. 113v.

⁵¹⁰ Megenberg, *Yconomica*, str. 162, 192; Lackner, *Hof und Herrschaft*, str. 83–84.

⁵¹¹ CFK I, fol. 101v.

⁵¹² CFK I, fol. 101v.

⁵¹³ CFK I, fol. 123v–124. Baltazar je imel hišo v ulici *Langgasse* v Celju.

⁵¹⁴ Megenberg, *Yconomica*, str. 178–180.

⁵¹⁵ CKSL, 1406 V 20. Gl. *Ortenburški gozdni red*.

⁵¹⁶ Ni mi znano za kateri kraj gre. Morda Radehova na Štajerskem.

⁵¹⁷ CFK I, fol. 112v–113, ne navaja datuma, je pa jasno navedeno, da Petrič ni bil več gozdar (*weilend vnser vorstner zu Radika*).

⁵¹⁸ KLA, Urkunden der Herrschaft Paternion, 1424 VI 16. Listina je poškodovana do te mere, da imena ni mogoče razbrati.

⁵¹⁹ CFK I, fol. 31.

⁵²⁰ V listini CKSL, 1439 IV 20, je Jagenpog izrecno naveden kot kovač Friderika II. (*vnser smids des Jagenpogk*). Očitno je bil tržan Planine.

⁵²¹ CFK IIa, fol. 28. Sv. Lenart pri Ratečah je bil znan po fužinarskem obratu in je ležal pod Belo Pečjo. Gl. Golec, Posebnosti nastanka, str. 391–392; Mlinar, *Urbarji*, str. 22.

⁵²² CKSL, 1455 X 20; CFK IIa, fol. 28. Sin kovača Bartoliča.

Steklarski mojster (*Spiegelmeister*)

Steklarski mojster je bil strokovnjak za izdelovanje različnih steklenih izdelkov. V listini iz leta 1382 se omenja steklarski mojster; nekoč je prebival v kamniti hiši v Celju, ki jo je imel v fevdu od Celjskih, kar je indic, da je bil povezan z grofi.

1. **neimenovani**, steklarski mojster (pred 1382).⁵²³

Kovničar (*monetarius*)⁵²⁴

Kovničar je bil član kovnice denarja in je bil podrejen kovničarskemu mojstru. Kovanje denarja je bilo izključno privilegij knezov. Celjski so dobili novčni regal, to se pravi pravico do kovanja denarja, leta 1436, ko so bili prvič povzdignjeni v kneze.⁵²⁵ Toda listina, ki je bila izstavljena, ko jih je nemški kralj Friderik IV. leta 1443 drugič povišal v kneze, novčnega regala ne omenja.⁵²⁶ V listini iz leta 1447 imamo omembo zvestega sodelavca Celjskih, ki je bil po poklicu zlatar in kovničar, a je navedba premalo precizna, da bi lahko določili, ali gre za kovničarja celjske kovnice ali preprosto za kovničarja, ki je bil dejaven na območju slavonske banovine.

1. **Lovrenc Siebenburger**, zlatar in kovničar (1447).⁵²⁷

Vojaški poveljnik (*capitaneus, Hauptmann*)⁵²⁸

Od fajde med Celjskimi in Habsburžani (1437–1443) je bil češki vojskovodja in najemnik Jan Vitovec eden najpomembnejših vojaških poveljnikov Celjskih. Domnevno enkrat v času fajde je dobil funkcijo vrhovnega vojaškega poveljnika (*Oberster Hauptmann*) in jo kot tesen sodelavec Celjskih obdržal do Ulrikove smrti leta 1456.⁵²⁹ Poleg Vitovca zasledimo še dva *Hauptmanna* Celjskih, Štefana Rechnitzerja in Hansa von Dona. Ker za slednja ne moremo dokazati, da sta bila grajska glavarja, lahko dopuščamo, da sta bila preprosto vojaška poveljnika.

1. **Jan Vitovec**, vrhovni vojaški poveljnik (okoli 1437–1456).⁵³⁰
2. **Štefan Rechnitzer**,⁵³¹ vojaški poveljnik? (1442).⁵³²
3. **Hans von Don**, vojaški poveljnik? (1455).⁵³³

Podban (*vicebanus, Vizeban*)

Celjski so kot slavonski in hrvaško-dalmatinski bani imeli namestnike, ki so jih nadomeščali v času odsotnosti v banovini. Podbani so sodili v banovinsko upravo, s Celjskimi pa jih je v večini primerov vezala le »službena vez«. Večinoma gre za slavonske plemiče, kar je samo po sebi razumljivo, dva – Sigmund Hantscha-

⁵²³ KLA, Allgemeine Urkundenreihe, 1382 VII 4. Njegovo ime v listini ni navedeno.

⁵²⁴ *Monetarius* se lahko prevaja različno, kot kovničar, novčar ali denarnik.

⁵²⁵ SI AS 1063, sig. 4478; CKSL, 1436 XI 30. Še pred tem, leta 1431, jim je kralj Sigismund podelil rudniški regal, to se pravi pravico do kopanja in koriščenja rude na njihovem gospostvu. Gl. CKSL, 1431 III 27.

⁵²⁶ CKSL, 1443 VIII 16; Štih, Celjski grofje, str. 249.

⁵²⁷ MHZ X, str. 79. Na podlagi navedbe *Laurencio Sybenburgar aurifabro et monetario fidelique faimilari ipsius domini Friderici et domini Ulrici nati eius comitum Cilie* lahko trdimo, da gre za zvestega sodelavca Celjskih, ne pa tudi njihovega lastnega kovničarja in zlatarja. Nada Klaić, *Zadnji knezi*, str. 64, sicer meni, da gre za celjskega kovničarja, ki je prevzel njihovo graško kovnico. Omenjeni Lovrenc je bil sin *Crispi de Pulcro campo de Septem castris* in po priimku sodeč iz Sedmograške (Transilvanije).

⁵²⁸ *Novostraschezky, Stiriens Eden*, str. 57, ne navaja vira.

⁵²⁹ Vitovec je užival spoštovanje tudi med sodelavci Celjskih. Po smrti Ulrika II. je bil eden glavnih pogajalcev pri pogajanjih s cesarjem Friderikom III. Gl. Celjska kronika, str. 129–131.

⁵³⁰ Celjska kronika, str. 85; CKSL, 1457 II 16; CFK I, fol. 116v; *Die Chroniken*, str. 477–478; HHStA, Salzburg, Erzstift (798–1806), Allgemeine Urkundenreihe, 1454 I 28; HHStA, Salzburg, Erzstift (798–1806), Allgemeine Urkundenreihe, 1455 I 12; HHStA, Salzburg, Erzstift (798–1806), Allgemeine Urkundenreihe, 1456 I 01; DL, 103595 (1442 III 14); Birk II, str. 141–143. Leta 1442 mu je Friderik II. podelil v fevd grad ter gospostvo Greben in od takrat dalje se je Vitovec redno naslavljal kot Jan Vitovec z Grebna (*von Greben*). Gl. CFK I, fol. 116v.

⁵³¹ Rechnitz (madžarsko Rohonc) je kraj na današnjem Gradiščanskem v Avstriji. Gl. Pálosfalvi, *The Noble Elite*, str. 30, op. 21.

⁵³² DL, 103595 (1442 III 14).

⁵³³ WStLA, Hauptarchiv, Urkunden (1177–1526), 1455 XII 10. V listini je naveden zgolj kot glavar, zato lahko dopuščamo, da gre za grajskega glavarja, a tega ne moremo dokazati.

cher in Jan Vitovec – pa sta bila glede na svoje krajevno poreklo tujca.⁵³⁴ O hrvaško-dalmatinskih podbanih v času Ulrika II. (1456) nimamo informacij.⁵³⁵

Celjski kot bani Slavonije	Podban
Herman II. (1406–1408; 1423–1435)	Andrej Rechnitzer ⁵³⁶ (1423)
Friderik II. (1444–1454)	Sigmund Hantschacher (1423–1431)
Ulrik II. (1444–1456)	Štefan Vitez iz Kamarce (1424–1427)
	Wolffhard Kapfenstein (1426)
	Ladislav Szencsei (1427–1435)
	Tomaž Círáki iz Szobocsine (1443–1446)
	Jurij Biksádi (1445–1446)
	Gáspár Kastellánfi iz Szentléleka (1447–1449)
	Benedikt Turóci ⁵³⁷ (1447–1449)
	Jan Vitovec (1450–1456)
	Nikolaj Dombai (1452–1453)
Celjski kot bani Hrvaške in Dalmacije	Podban
Ulrik II. (1456)	/

Zaključek

Prikaz dvorno-teritorialne uprave grofov Celjskih v prihodnje potrebuje temeljitejšo raziskavo, saj odpira številna vprašanja. Ta razprava naj bo torej začetek in ne konec raziskav. V njej smo zaradi nazornosti nekatere razlage nekoliko posplošili. Prav tako smo zaradi razumljivosti uporabili nekatere termine, ki so nezdgovinski v smislu, da se ne pojavljajo v naših virih, ampak so strokovni izrazi sodobnega zgodovinopisja. Pravilnost ali nepravilnost naše razlage določenih funkcij pa bodo pokazale nadaljnje raziskave.

VIRI IN LITERATURA

NEOBJAVLJENI VIRI

ADG Regesti – Regesti arhiva škofije Krka (tipkopis). Arhiv škofije Krka, Celovec.

BCCF – Biblioteca Civica di Cividale del Friuli.

Archivio dell'antica Comunità di Cividale.

Lorenzo d'Orlandi.

CFK I – Fevdna knjiga grofov Celjskih za grofiji Ortenburg in Celje 1436–1447. Arhiv Republike Slovenije, Ljubljana. SI AS 1073, Zbirka rokopisov, I-57r.

CFK IIa – Fevdna knjiga grofov Celjskih za grofijo Ortenburg 1456. Arhiv Republike Slovenije, Ljubljana. SI AS 1073, Zbirka rokopisov, I-2r.

CFK IIb – Fevdna knjiga grofov Celjskih za grofijo Celje 1455. Arhiv Republike Slovenije, Ljubljana. SI AS 1073, Zbirka rokopisov, I-3r.

CKSL – Centralna kartoteka srednjeveških listin. Ur. Božo Otorepec (tipkopis). Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU, Ljubljana.

a) Dostopno na portalu Arhiva Republike Slovenije⁵³⁸

SI AS – Arhiv Republike Slovenije, Ljubljana.

AS 1063 – Zbirka listin (1163–1868).

⁵³⁴ Gl. Pálosfalvi, *The Noble Elite*. Seznam slavonskih podbanov, navedenih v tabeli, je objavljen na str. 423. Gl. tudi Engel I, str. 21–22.

⁵³⁵ Gl. Engel I, str. 27.

⁵³⁶ Andrej Rechnitzer je v listini DF, 218684 (1423 VI 6) naveden kot *Andreas Rohoncz*. Rechnitz (madžarsko Rohonc) je kraj na današnjem Gradiščanskem v Avstriji. Rechnitzer je bil leta 1414/1415 s Hermanom II. na koncilu v Konstanci. Ulrik Richental ga je uvrstil med *freyen* (gospode). Gl. *Chronik*, str. 201.

⁵³⁷ Benedikt Turóci ni sorodnik znanega madžarskega kronista Jánoša Thuróczi (ok. 1435–1489), avtorja *Kronike Madžarov* (*Chronica Hungarorum*). Leta 1444 je Friderik II. njemu in njegovemu očetu Pavlu podelil dvor Komor, ki ga je prej imel Hans Meusenreuter, dolgoletni kancler Celjskih. Gl. CFK I, fol. 123v.

⁵³⁸ <http://arsq.gov.si/Query/feldsuche.aspx>

b) Dostopno na portalu Monasterium⁵³⁹

AMB – Archív hlavného mesta SR Bratislavy, Bratislava.
 Magistrát mest Bratislavy, zbierka listín a listov.
 BayHStA – Bayerisches Hauptstaatsarchiv.
 Erzstift Salzburg Urkunden (940–1781).
 DAGS – Diözesanarchiv Graz-Seckau, Gradec.
 Bistumsurkunden.
 DAW – Diözesanarchiv Wien, Dunaj.
 Urkunden (1139–1600).
 DOZA – Deutschordenszentralarchiv, Dunaj.
 Urkunden.
 HHStA – Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Dunaj.
 Millstatt, Benediktiner (1122–1588).
 Salzburg, Erzstift (798–1806), Allgemeine Urkundenreihe.
 Sonnenburg, Benediktiner, Allgemeine Urkundenreihe.
 HKA – Finanz- und Hofkammerarchiv, Dunaj.
 Urkunden (1170–1894).
 KLA – Kärntner Landesarchiv, Celovec.
 Allgemeine Urkundenreihe.
 Grafenstein, vereinigte Herrschaften.
 Khevenhüller, Familie.
 Porcia, Herrschaftsarchiv.
 Ständisches Archiv, Urkunden.
 Urkunden des gräfl. Auerspergischen Fideikommissarchivs.
 Urkunden der Herrschaft Wasserleonburg.
 Urkunden des Marktes Spittal an der Drau.
 NOeLA – Niederösterreichisches Landesarchiv, St. Pölten.
 Urkundensammlung des Ständischen Archivs.
 Rein, Stiftsarchiv, Rein.
 Urkunden (1129–1600).
 StiAH – Stiftsarchiv Heiligenkreuz, Heiligenkreuz.
 Urkunden (1133–1775).
 StiAK – Stiftsarchiv Klosterneuburg, Klosterneuburg.
 Urkunden St. Dorothea (1259–1778).
 StiASP – St. Peter, Archiv der Erzabtei, Salzburg.
 Urkunden (1005–1981).
 WStLA – Wiener Stadt- und Landesarchiv, Dunaj.
 Hauptarchiv, Urkunden (1177–1526).

c) Dostopno na portalu Hungaricana⁵⁴⁰

DF – Magyar nemzeti levéltár (Madžarski državni arhiv), Budimpešta. Diplomataikai fényképgyűjtemény (listinska fototeka).
 DL – Magyar nemzeti levéltár (Madžarski državni arhiv), Budimpešta. Diplomataikai levéltár (listinski arhiv).

d) Dostopno na portalu Österreichisches Staatsarchiv⁵⁴¹

Kartular – Chartular (Gedenk- und Lehenbuch) der Grafen von Cilli und Ortenburg, 15. Jh. Haus- Hof- und Staatsarchiv, Dunaj. Handschriftensammlung, HS B 360.
 OeStA – Österreichisches Staatsarchiv, Dunaj.
 Allgemeines Verwaltungsarchiv, Familienarchive, Harrach, Familienarchiv, Urkunden.
 HHStA – Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Dunaj.
 Urkunden des Schlossarchivs Gschwendt (1300–1437).

⁵³⁹ <http://monasterium.net>⁵⁴⁰ <https://archives.hungaricana.hu/en/charters/>⁵⁴¹ <https://www.archivinformationssystem.at/detail.aspx?ID=12>

e) Dostopno na portalu Niederösterreichisches Landesarchiv⁵⁴²

NÖLa – Niederösterreichisches Landesarchiv, St. Pölten.

Gerichtsarchive, Landesgericht Wien, Landrechtsurkunden.

f) Dostopno na portalu Repertorium Germanicum Online⁵⁴³

RG – Repertorium Germanicum Online. *Deutsches Historisches Institut in Rom, Rom.*

OBJAVLJENI VIRI

AFMUV I – *Acta Facultatis Medicae Universitatis Vindobonensis*. Vol. I, 1399–1435 (ur. Karl Schrauf). Wien: Verlag des medicinischen Doctoren Collegiums, 1894.

AFMUV III – *Acta Facultatis Medicae Universitatis Vindobonensis*. Vol. III, 1490–1558 (ur. Karl Schrauf). Wien: Verlag des medicinischen Doctoren Collegiums, 1904.

Andreas von Regensburg, sämtliche Werke (ur. Georg Leidinger). Quellen und Erörterungen zur bayerischen und deutschen Geschichte. Neue folge, 1. Bd. München: M. Rieger'sche Universitäts-Buchhandlung (G. Himmer), 1903.

Aus den Denkwürdigkeiten der Helene Kottannerin. 1439. 1440 (ur. Hg. Stephan Endlicher). Leipzig: Wilhelm Engelmann, 1846.

Avstrijska kronika – Unrest, Jakob: *Österreichische Reimchronik* (ur. Karl Grossmann). Monumenta Germaniae Historica. Scriptores rerum Germanicarum. Nova series. Tomus XI. Weimar: Herman Böhlau Nachfolger, 1957.

Baraga, France: *Kapiteljski arhiv Novo mesto. Regesti listin in popis gradiva*. Ljubljana: Inštitut za zgodovino Cerkev, Teološka fakulteta Univerze v Ljubljani, 1995 (*Acta ecclesiastica Sloveniae*, 17).

Birk I – Birk, Ernst. Urkunden-Auszüge zur Geschichte Kaiser Friedrich des III. in den Jahren 1452–1467 aus bisher unbenützten Quellen. *Archiv für Kunde Österreichischer Geschichtsquellen*, X, 1953, str. 177–240, 371–443.

Birk II – Birk, Ernst: Urkunden-Auszüge zur Geschichte Kaiser Friedrich des III. in den Jahren 1452–1467 aus bisher unbenützten Quellen. *Archiv für Kunde Österreichischer Geschichtsquellen*, XI, 1953, str. 101–149.

Bizjak, Matjaž in Žižek, Aleksander: *Knjiga obračunov celjskih mestnih sodnikov, 1457–1513*. Celje: Zgodovinski arhiv; Ljubljana: Založba ZRC SAZU, 2010.

Bizjak, Matjaž: *Deželnoknežji obračuni za Kranjsko, 1436–1448*. Ljubljana: Založba: ZRC, 2016 (*Srednjeveške računske knjige za Slovenijo 1. Thesaurus memoriae. Fontes 12*).

Bizjak, Matjaž: Gallenberški listinski arhiv in rodbinska genealogija. *Zgodovinski časopis* 65, 2011, št. 3/4, str. 248–291.

CDA VIII – *Codex diplomaticus Arpadianus continuatus*. Vol. VIII, 1261–1272 (ur. Gusztáv Wenzel). Monumenta Hungariae Historica. Pest, 1870.

Celjska kronika – Die Cillier Chronik. Text mit kritischer Einleitung und historischen Erläuterungen. Franz Krones, *Die Freien von Saneck und ihre Chronik als Grafen von Cilli*. Graz: Verlag Leuschner & Lubensky, 1883.

Chmel I – Chmel, Josef: Salzburgische Urkunden und Urkunden-Auszüge von 1440 bis 1452 aus dem k. k. Haus- Hof- und Staatsarchive. *Notizenblatt*, 3, 1853.

Chmel II – Chmel, Josef: Salzburgische Urkunden und Urkunden-Auszüge von 1452 bis 1457 aus dem k. k. Haus- Hof- und Staatsarchive. *Notizenblatt*, 4, 1854.

Chronik – Chronik des Konstanzer Konzils 1414–1418 von Ulrich Richental (ur. Thomas Martin Buck). Konstanzer Geschichts- und Rechtsquellen, Bd. XLI. Ostfildern: Jan Thorbecke Verlag, 2014.

CKL – *Celjska knjiga listin I. Listine svobodnih gospodov Žovneških do leta 1341* (ur. Dušan Kos). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU; Celje: Muzej novejšje zgodovine, 1996.

Die Chroniken der fränkischen Städte. Nürnberg. II. Bd. Die Chroniken der deutschen Städte vom 14. bis in's 16. Jahrhundert. II. Bd. Hg. Historische Commission bei der Königl. Akademie der Wissenschaften. Leipzig: S. Hirzel, 1864.

Ehingen, Jörg von: *Des schwabischen Ritters Georg von Ehingen Reisen nach der Ritterschaft*. Hg. Franz Pfeiffer. Stuttgart: Litterarische Verlag, 1842.

⁵⁴² <https://www.noela.findbuch.net/php/main.php>

⁵⁴³ <http://rg-online.dhi-roma.it/denqRG/index.htm>

- Engel I – Engel, Pál: *Magyarország világi archontológiája, 1301–1457*. I. kötet. História könyvtár. Kronológiák, adattárak, 5. Budapest: MTA Történettudományi intézete, 1996.
- FRA II/16 – *Urkunden des Cistercienser-Stiftes Heiligenkreuz im Wiener Walde*, T. 2. (ur. Johann Nepomuk Weis). Fontes rerum Austriacarum. II. Diplomataria et Acta. 16. Bd. Wien, 1859.
- FRA II/39 – *Urkundenbuch des Benedictiner-Stiftes St. Paul in Kärnten* (ur. Beda Schroll). Fontes rerum Austriacarum. II. Diplomataria et Acta. 39. Bd. Wien, 1876.
- Gnirs, Anton: Eine Abrechnung über Ausgaben und zugehörige Einnahmen für das Söldneraufgebot Friedrichs III. im Krainer Krieg 1442–43: Fragment eines gleichzeitigen Rechnungsbuches des Franz von Strassau. *Zweiter Jahresbericht der K. K. Staatsrealschule in Pola. Veröffentlicht am Schlusse des Schuljahres 1908/1909*, 1909, str. 22–28.
- GZM VI – *Gradivo za zgodovino Maribora*. Zv. 6. Listine 1416–1445 (ur. Jože Mlinarič). Maribor: Pokrajinski arhiv, 1980 (Gradivo za zgodovino Maribora).
- Historia Australis – Aeneae Sylvii Senensis, sive Pii Papae II, Historia Australis. *Annalecta monumentorum omnis aevi Vindobonensia*. Tom. II. Opera et studio Adami Francisci Kollarii. Vindobonae: Joannis Tomae Trattner, 1762, str. 1–474.
- Komatar, Franc: Ein Cartular der Karthause Pletriach. *Mittheilungen des Musealvereins für Krain* 14, 1901, str. 23–71.
- Kos, Fran: Iz arhiva grofa Sig. Attemsa v Podgori. *Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko* 12, 1902, 5, str. 97–131.
- Lang I – *Die Salzburger Leben in Steiermark bis 1520*. I. Teil. (ur. Alois Lang). Veröffentlichungen der Historischen Landes-Kommission für Steiermark. Graz, 1937.
- LNSAL – *Listine Nadškofjskega arhiva Ljubljana: 1140–1500* (ur. Jure Volčjak). Ljubljana: Nadškofija, 2020.
- Materialien I – Chmel, Josef: *Materialien zur Österreichischen Geschichte: aus Archiven und Bibliotheken*. I. Bd. 2. H. Erster Nachdruck. Graz: Akademische Druck- u. Verlagsanstalt, 1971.
- Materialien II – Chmel, Josef: *Materialien zur Österreichischen Geschichte: aus Archiven und Bibliotheken*. II. Bd. Erster Nachdruck. Graz: Akademische Druck- u. Verlagsanstalt, 1971.
- Megenberg, Konrad von: *Yconomica* (ur. Sabine Krüger in Richard Scholz). Monumenta Germaniae Historica. Staatschriften des späteren Mittelalters, 3. Bd: Die Werke des Konrad von Megenberg, 5. Stück: Ökonomik (1. Buch). Stuttgart: Anton Hiersemann, 1973.
- MHEZ VII – *Monumenta historica episcopatus Zagradiensis*. Vol. VII. Croatica christiana – Fontes 21. Monumenta historica 3. (ur. Andreas Lukinovic). Zagreb: Kršćanska sadašnjost; Hrvatski državni arhiv, 2004.
- MHT I – *Monumenta historica nobilis communitatis Turopolje olim »Campus Zagradiensis« dictae*. Vol. I. (ur. Emilus Laszowski). Zagrabiae: Typis Antonius Scholz, 1904.
- MHZ II – *Monumenta historica liberae regiae civitatis Zagrabiae metropolis regni Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae*. Vol. II. (ur. Joannes Bapt. Tkalčić). Zagrabiae: Velocibus typis C. Albrecht, 1894.
- MHZ VI – *Monumenta historica liberae regiae civitatis Zagrabiae metropolis regni Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae*. Vol. VI. (ur. Joannes Bapt. Tkalčić). Zagrabiae: Velocibus typis C. Albrecht, 1900.
- MHZ VII – *Monumenta historica liberae regiae civitatis Zagrabiae metropolis regni Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae*. Vol. VII. (ur. Joannes Bapt. Tkalčić). Zagrabiae: Velocibus typis C. Albrecht, 1902.
- MHZ X – *Monumenta historica liberae regiae civitatis Zagrabiae metropolis regni Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae*. Vol. X. (ur. Joannes Bapt. Tkalčić). Zagrabiae: Velocibus typis C. Albrecht, 1904.
- Mlinar, Janez: *Urbarji belopeškega gospostva*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2018 (Thesaurus memoriae. Fontes 14. Novejši urbarji za Slovenijo, 2).
- Ortenburški gozdni red 1406 (ur. Boštjan Anko). Ljubljana: Univerza Edvarda Kardelja v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, VTOZD za gozdarstvo, 1985 (Viri za zgodovino gozda in gozdarstva na Slovenskem, 2).
- Ortvay, Tivadar: *Pozsony város története III. Mellékletek Pozsony 1300–1526. évi történetéhez*. Pozsony: Stampfel Károly, 1894.
- PF II – *Parlamento Friulano*. Vol. II. Par. I. (ur. Pietro Silverio Leicht). Bologna: Nicola Zanichelli, 1955.
- Piccolomini, Eneas Silvio: De miseriis curialium. *Hofkritik im Licht humanistischer Lebens- und Bildungsideale* (ur. Klaus Schreiner in Ernst Wenzel). Leiden; Boston: Brill, 2012, str. 23–116 (Mittelaltersstudien und Texte, 44).
- Poviestni spomenici slobodnoga kraljevskoga grada Varaždina. Sv. I. Zbornik izprava 1209–1526 (ur. Zlatko Tanić). Varaždin: Svobodina Narodna tiskara, 1942.
- Regesten 3 – *Regesten zur Geschichte der Juden in Österreich im Mittelalter*. 3. Bd., 1366–1386 (ur. Eveline Brugger in Birgit Wiedl). Innsbruck: Studienverlag, 2015.
- RI XI/2 – *Regesta Imperii XI. Die Urkunden Kaiser Sigmunds (1410–1437)*. Vol. I–II (ur. Johann Friedrich Böhmer in Wilhelm Altmann). Innsbruck, 1896–1900.
- RI XIII/12 – *Regesten Kaiser Friedrichs III. (1440–1493). Nach Archiven und Bibliotheken geordnet. H. 12: Die*

- Urkunden und Briefe des Österreichischen Staatsarchivs in Wien, Abt. Haus-, Hof- und Staatsarchiv: Allgemeine Urkundenreihe, Familienurkunden und Abschriftensammlungen (1440–1446)* (ur. Thomas Willich). Wien, 1999.
- Schriftfunde aus den Gewölbezwickelfüllungen von Schloss Lengberg in Osttirol* (ur. Philipp Plattner). Lengberger Studien zur Mittelalterarchäologie 4. NEARCHOS Beiheft 14. Innsbruck, 2014.
- Spomini Helene Kottanner: ženski glas iz srednjega veka* (ur. Igor Grdina in Peter Štih). Ljubljana: Nova revija, 1999.
- SSKVT I/3 – *Sopron szabad király város története*. I. rész. – 3. kötet. Oklevelek és levelek, 1430-tól 1452-ig. Közli: vitéz Házi Jenő. Sopron: Székely és Társa könyvnyomdája, 1924.
- Stipišić I – Stipišić, Jakov in Šamšalović, Miljen: *Isprave u Arhivu Jugoslovanske akademije. Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, let. 2, 1959, str. 289–379.
- Stipišić II – Stipišić, Jakov in Šamšalović, Miljen: *Isprave u Arhivu Jugoslovanske akademije. Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, let. 3, 1960, str. 563–643.
- Thalloszy, Lajos: *Codex diplomaticus comitum de Blagay*. Monumenta Hungariae Historica. Budapest: Kiadja a Magyar Tudományos Akademia, 1897.
- TKL I – *Turjaška knjiga listin. I. zv.: 1218–1400* (ur. Miha Preinfalk in Matjaž Bizjak). Ljubljana: Založba ZRC, 2008 (Thesaurus memoriae. Fontes 3).
- TKL II – *Turjaška knjiga listin. II. zv.: Dokumenti 15. stoletja* (ur. Matjaž Bizjak in Miha Preinfalk). Ljubljana: Založba ZRC, 2009 (Thesaurus memoriae. Fontes 8).
- Valvasor, Johann Weichard Freiherr von: *Die Ehre des Herzogthums Krain, I–XV*. Laybach, Nürnberg: Wolfgang Moritz Endter, 1689.
- Vjesnik 7 – Vjesnik Kr. hrvatskog-slavonsko-dalmatinskoga zemaljskoga arkiva*. 7. godina (ur. Ivan Bojničić Kninski). Zagreb: Kraljevska zemaljska tiskara, 1905.
- Vonend, Philipp: Die Herrschaften des vormahligen Hochstiftes Bamberg in Oberkärnthen. *Archiv für Geschichte, Statistik, Literatur und Kunst*, let. 18, 1857, str. 217–220.
- Weiss, Quellen – Weiss, Norbert: *Das Städtewesen der ehemaligen Untersteiermark im Mittelalter: Quellen*. (Priloga k Weiss, Norbert: *Das Städtewesen der ehemaligen Untersteiermark im Mittelalter vergleichende von Quellen zur Rechts-, Wirtschaft-, und Sozialgeschichte*. Forschungen zur Geschichtlichen Landeskunde der Steiermark. XLVI. Bd. Graz: Selbstverlag der Historischen Landeskommision für Steiermark, 2002.)
- Wiessner, Hermann: *Die Schenken von Osterwitz (1100–1500)*. Klagenfurt: Verlag Johannes Heyn, 1977.

LITERATURA

- Bizjak, Matjaž: Grad kot središče zemljiškega gospostva (s posebnim ozirom na srednjeveško Kranjsko). *Kronika* 60, 2012, št. 3 (Iz zgodovine slovenskih gradov), str. 433–442.
- Bizjak, Matjaž: *Rodbina Gall in njene veje v srednjem veku*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2019 (Thesaurus memoriae. Opuscula, 7).
- Domenig, Christian: »toun kunt«. *Die Grafen von Cilli in ihren Urkunden (1341–1456)*. Universität Klagenfurt, 2004 (tipkopijska doktorska disertacija).
- Domenig, Christian: Die Kanzlei der Grafen von Cilli. *Spätmittelalter in landesherrlichen Kanzleien Mitteleuropas. Alte Tradition und der mühsame Weg zu neuen Fragen und Antworten* (ur. Tomáš Velička). Berlin: LIT Verlag, 2021, str. 123–140 (Geschichte: Forschung und Wissenschaft, 73).
- Forner, Fabio: Enea Silvio Piccolomini e la congiura contro Ulrich von Cilli. *Margarita amicorum. Studi in onore di Agostino Sotili*. Milano: Vita e Pensiero, 2005, str. 351–375.
- Fresacher, Walther: Das Geschlecht derer von Fresach. *Neus aus Alt-Villach* 4, 1967, str. 185–216.
- Golec, Boris: Posebnosti nastanka in razvoja fužinarskega trga Bela Peč. *Kronika* 64, 2016, št. 3 (Iz zgodovine Zgornje Gorenjske), str. 389–412.
- Häbler, Konrad: *Das Wallfahrtsbuch des Hermannus Kunig von Vach und die Pilgerreisen der Deutschen nach Santiago de Compostela*. Strassburg: J. H. Ed. Heitz (Heitz & Mündel), 1899.
- Halász, Éva B.: Arhontologija Velikoga Kalnika u srednjem vijeku. *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti* 32, 2012, str. 27–38.
- Heinig, Paul Joachim: Die Türhüter und Herolde Kaiser Friedrichs III. Studien zum Personal der deutschen Herrscher im 15. Jahrhundert. *Kaiser Friedrich III. (1440–1493) in seiner Zeit. Studien anlässlich des 500. Todestages am 19. August 1493/1993* (ur. Paul Joachim Heinig). Köln, Weimar, Wien: Böhlau, 1993.
- Heinig, Paul Joachim: *Kaiser Friedrich III. (1440–1493). Hof, Regierung und Politik*. Köln, Weimar, Wien: Böhlau, 1997.

- Höfler, Janez: *Gradivo za historično topografijo predjožefinskih župnij na Slovenskem: Kranjska*. Elektronska knjiga. Ljubljana: Viharnik, 2015.
- Klaić, Nada: *Zadnji knezi Celjski v deželah Sv. Krone*. Celje: Prese, 1991.
- Kos, Dušan: Diplomatični diskurz o vzponu žovneških gospodov. *Gestrinov zbornik* (ur. Darja Mihelič). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 1999, str. 147–168.
- Kos, Dušan: Pamet pod šlemom, zvestoba denarju: plemiški karierizem v luči uradovanja, služenja in vojskovanja v poznem srednjem veku. *Časopis za zgodovino in narodopisje* 66, 1995, št. 2, str. 207–235.
- Kos, Dušan: *Pismo, pisava, pisar. Prispevek k zgodovini kranjskih listin do leta 1300*. Ljubljana: Zgodovinski arhiv, 1995 (Gradivo in razprave, 14).
- Kos, Dušan: *Vitez in grad: vloga gradov v življenju plemstva na Kranjskem, slovenskem Štajerskem in slovenskem Koroškem do začetka 15. stoletja*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2005.
- Kosi, Miha: Celjska klientela. Socialna in prostorska mobilnost plemstva v službi grofov Celjskih. *Družbena identiteta in mobilnost* (ur. Boris Golec). Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2019, str. 11–64.
- Kosi, Miha: Graffschaft Mettling. Razvoj dežele in deželnega plemstva metliške grofije od 13. do konca 15. stoletja. *Neumarkt – Möttling – Metlika. Nastanek in razvoj mesta od konca 13. do začetka 19. stoletja* (ur. Janez Weiss). Metlika: Belokranjski muzej, 2018, str. 15–99.
- Kosi, Miha: Grajska politika – primer grofov Celjskih. *Kronika* 60, 2012, št. 3 (Iz zgodovine slovenskih gradov), str. 465–494.
- Kosi, Miha: *Potujoči srednji vek. Cesta, popotnik in promet na Slovenskem med antiko in 16. stoletjem*. Ljubljana: ZRC SAZU, Založba ZRC, 1998.
- Kosi, Miha: Representative Buildings of the Counts of Cilli – an Expression of Dynastic Propaganda. *Acta Historiae Artis Slovenia* 25, 2020, št. 2, str. 25–47.
- Kotar, Jernej: *Deželnoknežja oblast in uprava na Kranjskem v času Friderika III. Habsburškega*. Univerza v Ljubljani, 2016 (tipkopis doktorske disertacije).
- Lackner, Christian: *Hof und Herrschaft. Rat, Kanzlei und Regierung der österreichischen Herzöge (1365–1406)*. Wien, München: Oldenbourg, 2002.
- Langmaier, Konstantin Moritz A.: Kaiser Friedrich III. (1415–1493): des Reiches Erzschlafmütze? Der »schlaffende Kaiser« als Klischee. *Zeitschrift des Historischen Vereins für Steiermark* 111, 2020, str. 129–188.
- Lazar, Tomaž: *Poznosrednjeveško topništvo na Slovenskem: raziskave dveh zgodnjih topov iz Pokrajinskega muzeja Ptuj – Ormož*. Ljubljana: Narodni muzej Slovenije, 2015.
- Lazar, Tomaž: *Vitezi, najemniki in smodnik: vojskovanje na Slovenskem v poznem srednjem veku*. Ljubljana: Viharnik, 2012.
- Lexikon des Mittelalters*, 5. Bd., 5. Lfg.. München und Zürich: Artemis Verlag, 1990.
- Mlinar, Janez: Povednost srednjeveških urbarjev. Primer belopeškega urbarja iz 1498. *Urbarji na Slovenskem skozi stoletja* (ur. Matjaž Bizjak in Lilijana Žnidaršič Golec). Ljubljana: Arhiv Republike Slovenije, 2016, str. 35–54.
- Novostraszczky (= Dunder, Wenzeslaus G.): *Stiriens Eden. Das Santhal und die Umgebung von Neu-Cilli in der südlichen Unter-Steiermark*. Wien; Leipzig: Hirschfeld, 1847.
- Otorepec, Božo: Seznam deželnih sovražnikov na Kranjskem in Štajerskem iz okoli 1440. Iz borb med Celjskimi grofi in Habsburžani v letih 1436–1443. *Grafenauerjev zbornik*. Ur. Vincen Rajšp. Ljubljana: ZRC SAZU, 1996, str. 331–342.
- Pálosfalvi, Tamás: *The Noble Elite in the County of Körös (Križevci) 1400–1526*. Budapest: Institute of History, RCH HAS, 2014.
- Patzold, Steffen: *Das Lehnswesen*. München: C. H. Beck, 2012.
- Rösener, Werner: Hofämter an mittelalterlichen Fürstenhöfen. *Deutsches Archiv für Erforschung des Mittelalters* 45, 1989, str. 485–550.
- Sapač, Igor: Grad Bela Peč/Weissenfels in njegov arhitekturnozgodovinski pomen. *Kronika* 64, 2016, št. 3 (Iz zgodovine slovenskih gradov), str. 353–388.
- Schubert, Ernst: *Fürstliche Herrschaft und Territorium im späten Mittelalter*. München: R. Oldenbourg Verlag, 1996 (Enzyklopädie deutscher Geschichte, 35).
- Schwanke, Robert: Beiträge zum Urkundenwesen der Grafen von Cilli (1341–1456). *Mitteilungen des österreichischen Instituts für Geschichtsforschung* XIV (Erg.-Bd.). Innsbruck, 1939, str. 411–422.
- Schwanke, Robert: *Die Kanzlei der Grafen von Cilli (1341–1456)*. Staatsprüfungsarbeit am Institut für österreichische Geschichtsforschung. Wien, 1935.
- Slovenski zgodovinski atlas* (ur. Drago Bajt in Marko Vidic). Ljubljana: Nova revija, 2011.
- Škrebliin, Bruno: *Urbana elita zagrebačkog Gradeca od sredine 14. do početka 16. stoljeća*. Sveučilište u Zagrebu, 2015 (tipkopis doktorske disertacije).

- Štih, Peter: Celjski grofje, vprašanje njihove deželnoknežje oblasti in dežele Celjske. *Grafenauerjev zbornik* (ur. Vincenc Rajšp). Ljubljana: ZRC SAZU, 1996.
- Weiss, Stefan: Haus und Hof bei Konrad von Megenberg. *Konrad von Megenberg (1309–1374) und sein Werk. Das Wissen der Zeit* (ur. Claudia Märkl, Gisela Drossbach in Martin Kintzinger). München: C. H. Beck, 2006, str. 145–168 (*Zeitschrift für Bayerische Landesgeschichte*, Beih. 31 (Reihe B)).
- Žolger, Ivan: *Der Hofstaat des Hauses Österreich*. Wien, Leipzig: Franz Deuticke, 1917 (*Wiener Staatswissenschaftlichen Studien*, 14).

SPLET

Novi Slovenski biografski leksikon

Kosi, Miha: Herman II. Celjski (okoli 1361–1435):
<https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi1023720/>

Kosi, Miha: Ulrik II. Celjski (okoli 1406–1456):
<https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi1023730/>

S U M M A R Y

The administration of the Counts of Cilli (1341–1456)

The “administration of the Counts of Cilli” or briefly the “Cilli administration” is a term referring to a sizeable group of staff charged with carrying out highly diversified tasks in the service of the Counts of Cilli rather than merely a part performing strictly administrative assignments. In other words, the court and the seigniorship of Cilli ought to be considered as an organic whole, such that included everyone from the court master to the farmhand, an official and a servant. The domain of the Cilli administration, which may be divided into court and territorial administration, incorporated various administrative, economic, judicial, and defence matters as well as more routine tasks of maintaining and supplying the court and the seigniorship. The entire administration was subordinated to the Counts of Cilli, who freely disposed of their staff and decided who would hold a certain position and for how long.

Although many positions under the Cilli administration may be designated as “offices” or “services”, depending on the nature of work performed, there is simply no common denominator for all of them. The group of individuals working in the administration may be referred to as “staff” or “personnel”, even though the documents of the Counts of Cilli never use the term “staff” but always point to specific officials, for example, governors, stewards, castellans, vidames, administrators, judges, and land officers. The term “associates” is more specific; it refers to individuals that belonged to the counts’ inner circle and had a political sway at the Cilli court. The counts’ most loyal associates were also their confidants.

Viewing the court and the seigniorship as an organic whole, the Cilli administration also included completely ordinary physical, household, craft, agrarian, and other kinds of work required for maintaining and supplying the Cilli court and seigniorship. Thus, it was also comprised of servants that may be divided into court servants, craftsmen, workers, and others that cannot be clearly defined. This group, among others, includes farmhands, maids, household servants, guards, chamberlains, stablemen, cooks, blacksmiths, gardeners, fishermen, carpenters, goldsmiths, glassworkers, saddlers, and other specialized craftsmen. As a rule, they were not vassals or the clientele, although some of them received fiefs; there are known examples of cooks, blacksmiths, a goldsmith, a master glassworker, and a bladesmith.

Moreover, the Cilli administration was also composed of officials in more prominent low-level and high-level positions. Low-level positions were held by both noble and non-noble individuals, that is, noblemen, town dwellers, market-town dwellers, and priests, whereas high-level positions were honoured upon members of the nobility and the clergy.

Grbi dediščine grofov Celjskih na prednji strani nagrobnika cesarja Friderika III. v cerkvi sv. Štefana na Dunaju. Od leve proti desni žovneški, celjski, ortenburški, sternberški in zagorski grb (foto: Miha Kosi).

ISSN 0023-4923 (tiskana izdaja)
ISSN 2670-6865 (spletna izdaja)
UDK 94(497.4)